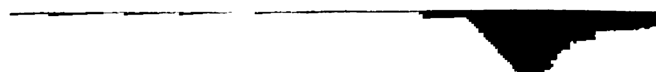

[illegible] - 41

SPISY

JULIA ZEYERA

XXIX.

MAELDUNOVA VÝPRAVA

A JINÉ POVÍDKY

V PRAZE
NÁKLADEM ČESKÉ GRAFICKÉ AKCIOVÉ SPOLEČNOSTI »UNIE«
1906

JULIUS ZEYER

MAELDUNOVA VÝPRAVA

A JINÉ POVÍDKY

V PRAZE
NÁKLADEM ČESKÉ GRAFICKÉ AKCIOVÉ SPOLEČNOSTI »UNIE«
1906.

DRUHY TISÍC.

Tiskem »UNIE« v Praze.

MAELDUNOVA VÝPRAVA.

DLE STARÝCH IRSKÝCH LEGEND.

V dávných, dávných dobách, když Irsko ještě neodvislou zemí bylo, rozděleno na několik menších království, v době, když zelený ten ostrov, tenkráte Erinem nazvaný, utěšeně křesťanskou vzdělaností, záhy tam zavedenou, zkvétati začal, žil v jednom z těch malých království spravedlivý muž, mocný náčelník bohaté krajiny na břehu jižním, jménem Okar Aga.

Jednoho dne, když dům jeho nedostatečně střežen byl, stalo se, že tlupa mořských lupičů připlula, jej přepadla, a když Okar Aga, velkou přesilou jejich nucen, ustupoval a chrabře bojuje s hrstkou svých druhů se uchýlil do blízkého kostela v Dukloně a tam se zavřel, zapálili lupiči v bezbožné své bujnosti posvátnou tu budovu nad jeho hlavou, a Okar Aga a jeho věrní zahynuli takto v plamenech.

Tou dobou byla žena jeho se svým sotva rok starým synáčkem, jenž se nazýval Maeldun, u příbuzných na návštěvě, a když ubohé

1*

ženy ta strašná zpráva o násilné smrti Okara Agy došla, utekla se ke královně té země, bývalé své přítelkyni, odevzdala jí svého syna v ochranu a zkrušena svým hrozným, těžkým neštěstím, odřekla se světa, vstoupivši do kláštera.

»Odříkám se svého dítěte se srdcem krvácejícím,« pravila královně, »ale vyroste-li u mne, bude se po svém otci tázat. Jak mohu pak zamlčeti, co se stalo? A Maeldun můj bude chtít otce svého pomstiti. Nechci však, aby žíznil po krvi kohokoli, a modlitba mého celého života bude, by se krví vůbec nikdy nepotřísnil. »Pomsta je moje« — praví Hospodin. Maeldun tedy nezví nikdy, kdo byli jeho rodiče, tak nejspíše ho uchráním od pokušení pomsty. Vždyť vím, že jako muž by považoval někdy za povinnost čestní odplácet hřích spáchaný na svém otci zase zlem, a nikdy bych ho neuprosila, by upustil od domnělé té povinnosti.«

Královna ji objala, políbila a slíbila slavně, že Maelduna přijímá jako svého, že jej vychová se svými dětmi zároveň, že jej stejně s nimi milovati bude. A co slíbila, splnila měrou plnou. Maeldun rostl v jejím domě a nevěda, že má jinou matku, domníval se býti synem královny a miloval ji nadšeně. Bylo to dítě krásné, tak milé a důvtipné, že o tom šel jeden hlas, že druhého, stejně krásného, stejně nadějného v celé zemi nebylo.

Když dorůstal Maeldun, stal se z něho jinoch ušlechtilý, a povaha jeho rozvíjela se mužně a pevně. Byl skromný a tichý, ale krev jeho bohatýrská se hlásila: miloval hry rytířské, šerm, střílení z luku, metání kopí a dle tehdejšího zvyku též metání kamenů buď rukou nebo prakem. Jezdil na koni, ploval, vesloval, a byly-li jakékoli zápasy na široké louce před hradem královským, vycházel z nich vždy vítězem. Sníval také mnoho o velkých činech hrdinských, o nichž vypravovati slyšel neb o nichž se dočetl v knihách, jimiž jej zásoboval hojně mnich, jenž jej vyučoval ve vědách, a přával si vždy, aby též někdy něco vykonal, čím by se slavným stal a jméno svoje zachoval u pokolení příštích.

Jednoho dne, když opět se provozovaly zápasy bojovné, k nimž se sešla všecka mládež okolní, a když jako téměř vždy, byl Maeldun opět vítězem, stalo se, že jeden z přemožených mladíků zaplál závistí a řekl v hněvu svém, tlumeným sice hlasem, ale přece dosti hlasitě, tak že to Maeldun uslyšel: »Je to, věru, pro nás hanba, že nad nás se vyvyšuje Maeldun, o němž ani se neví, kým vlastně je a odkud pochází! Vždyť ani otce ani matky nemá, aneb je musí zapírati.«

Maeldun byl tak překvapen, že zůstal všecek strnulý, ale pak ho zachvátil hněv; neodpovídal svému sokovi, ale spěchal přímo

ke královně, vypravoval jí, co se stalo, a dodal: »Což nejsem synem tvým? Zaklínám tě, bys mi pravdu řekla.« Královna mlčela zmateně, a Maeldun vykřikl vášnivě: »Vidím, že nejsem, neboť mlčíš! Nuže, tedy slyš: Nebudu dříve ani jíst, ani pít, až mi povíš, kým jsem! Víš, že co slibuji, také splním!«

Královna vidouc, že se uchlácholiti nedá, pravila mu: „Nuž, povedu tě k matce tvé, promluv s ní.«

Klášter, kde žila vdova Okara Agy, nebyl příliš vzdálen, a vydala se tam královna s Maeldunem hned. V temné kapli, jejíž klenutí se třpytilo zlatem na pozadí mozaikových obrazů světic, sešel se Maeldun se svou matkou. Stála před ním v záři stříbrných lamp, bledá, krásná a smutná, všecka zahalena v šedých závojích, a oči její byly plny slz pohnutí. Mimoděk poklekl před ní Maeldun, a ona položila mu své suché, třesoucí se ruce na hlavu, žehnajíc.

»Ty jsi moje matka?« šeptal, a bledý její obličej klonil se k němu; nepotřebovala ani promluviti, něha ve zracích a v úsměvu mluvila za ni. Líbal jí ruce a tázal se: »Kdo byl mým otcem?«

»Maeldune,« odpověděla, »proč se mne tážeš? Jaký prospěch ti z toho bude, až to uslyšíš? Zemřel, sotva že jsi se narodil. Velký žal nad tou smrtí vedl mne sem, do posvátného tohoto domu, kde se stále za tebe modlím.«

Byl dojat, ale krev jeho vřela náhle, proč mu tajili jméno jeho otce? Lpěla na něm hanba? Uchvátil matku svou za ruce a zvolal vášnivě: »Chci vědět, kdo byl, chci vědět, kdo byl! I kdybych proto hanbou zhynul!«

»Co to mluvíš, synu?« zvolala bolestně dotknuta. »Jak můžeš si tak vykládat moje mlčení? Hanba! Otec tvůj byl mužem vzorným, a dej Bůh, bys po něm byl. Vidím, že nesmím déle otáleti, že by povstalo velké nedorozumění.« A pověděla mu jméno jeho otce, pověděla mu, kde domov jeho a statek, jenž byl pečlivě spravován správcem královským, pověděla mu vše — jen to zamlčela, jakým způsobem otec jeho nalezl předčasnou svou smrt. Maeldun jí děkoval vřele a byl velice šťasten, loučil se něžně s ní a prosil ji a královnu, by mu dovolily, by se podíval na rodný svůj dům a tam nějaký čas strávil. Povolily mu, a synové královny a několik z jeho nejmilejších druhů jej doprovázeli na této první jeho cestě.

Maeldun se ani nasytiti nemohl pohledem na svůj krásný domov, na ty lesy a hory, na ty nivy táhnoucí se zelené, prokvetlé vonným kvítím, až k modrému, věčně dmoucímu se moři! A ten starý dům v stínu stromů porostlý břečtanem, k němuž vedly čtyři řady stověkých řežábů, jak ten se mu líbil! Co tam bylo výklenků a kobek, dřevěných sloupořadí, chodeb a pokojů s ohrom-

2*

nými, kamennými krby! A vyšel-li z domu se svými druhy a se syny královskými, vítali jej všude dobří lidé na statku jako dědice svého náčelníka, vítali jej radostně a srdečně. Byl Maeldun velice šťasten, chodil po celý den a k večeru dle starého zvyku oddával se se svými druhy hrám tělocvičným a rytířským. Jednou házeli praky o závod v krajině poněkud pusté, bylo to v Dukloně, a Maeldun, vida zčernalé rozvaliny kostela, vzal si ty ssutiny za metu a metal své kameny vysoko, vysoko přes šedé zádumčivě čnící zdi. Bzučely kameny vzduchem jak ohromní brouci, popisovaly letem obloukovité čáry a padaly dunivě někde daleko k zemi. Nikdo z jinochů nedovedl tak prakem vládnouti, a všickni se mu podivovali. Tu ozval se náhle cizí, nepříjemný hlas: »Hanba je mi na vás se dívati,« řekl malý, shrbený, vyzáblý muž, a když se všickni tázavě po něm ohlédli, dodal: »Ano, je to hanba, Maeldune, že nevíš, co lepšího bys činil, než hledat takové zábavy.«

»Není to jediným mým zaměstnáním,« odvětil zardívaje se Maeldun. »Nevidím však ničeho zlého v tom, sílím-li takovým cvikem svaly svého ramena. Kdo jsi však ty, že mě smíš tak nepovolaně kárati?«

»Jmenuji se Brikna,« odpověděl muž, »a říkají mi, že jsem zlořečný. Na tom však mi nezáleží. A proč bych tě nekáral a proč bych ti neřekl, že bys lépe učinil, kdybys

muže pomstil, jenž zde v tom kostele upálen byl, než abys házel kameny přes střechu, která se na něj sesula?«

»O tom všem ničeho nevím,« řekl Maeldun. »A kdo byl ten nešťastný?«

»Jen se přetvařuj,« smál se zlomyslně Brikna. »Víš dobře jako každý, že to byl Okar Aga, vlastní otec tvůj, ale nechceš o tom věděti, protože nemáš odvahy dost, abys pomstil jeho smrt.«

Maeldun zbledl a třásl se po celém těle. Vzal Briknu za ruku: »Zaklínám tě Bohem,« pravil hlasem chvějícím se, »řekni mi, mluvíš-li pravdu!«

»Mluvím,« odvětil Brikna, »přísahám na to.«

»A kdo byli ti vrazi?« tázal se Maeldun dále.

»Tlupa mořských tuláků,« řekl Brikna, »a posud žijí a posud se toulají na téže lodi po moři a znepokojují irské břehy.«

Maeldun pustil kámen, který ještě v ruce držel, a odhodil prak. Zahalil se v plášť, vzal svůj štít a vrátil se domů, nepromluviv jediného slova. Strávil nepokojnou noc na loži a ráno chodil od domu k domu, všudy se vyptávaje po tom, co byl od Brikny slyšel, všude pátraje, kde by ty tuláky, ty lupiče, ty vrahy nalezl. Nebylo jinak možno k nim se dostati, než po moři, neboť nejeli-li v lodi své, seděli doma na vzdáleném malém ostrově. Dověděl se konečně Maeldun, kterým směrem

ta skalnatá, pustá jejich výspa leží. Nyní předsevzal si pevně, že smrt svého otce pomstí krvavě. Vyjednával s mužem zkušeným ve stavbě lodí, a ten dal se hned do práce.

Dle tehdejšího způsobu byl onen koráb zhotoven z dříví a kůže, kostra totiž byla dřevěná a pak trojnásobně volskou silnou kůží potažena. Když byla loď hotova, sebral Maeldun své milé druhy, najal námořníky, a tak pustili se, šedesát všeho všudy, na dobrodružnou pouť, plni odvahy a horlivosti.

Pluli den a noc a zase celý den, a když se stmívalo, viděli v dáli obrys dvou malých ostrovů, trvalo však ještě až k půlnoci, než tam dorazili. Ostrovy ty byly úplně pusty, a na každém stál velký dům docela na kraji vody. Jeden z těch domů byl osvětlen, okna byla otevřena, světlo z nich padalo na temné moře, a hluk a zpěv se tam ozýval. Smích a veselí se mísily v šum dmoucího se moře, a loď Maeldunova připlula tiše až k samému břehu. Nikdo na lodi nemluvil, voda jí houpala tiše, a nočním vzduchem nesl se hovor z domu až k naslouchajícím na lodi. Zpěv a smích byly přestaly a dva hlasy silné a drsné bylo slyšeti v patrné hádce. Naslouchal Maeldun a jeho druzi, jak jeden z mužů tam v domě druhému děl: »Se mnou měřiti ty se nikdy nemůžeš! Konal's kdy tak smělý čin jako já? Věz, já to jsem, jenž zabil Okara Águ a zapálil

mu kostel v Dukloně nad hlavou! A nikdo posud neodvážil se smrt jeho pomstiti, nikdo, slyšíš, nikdo!«

Maeldun byl bled a sotva dýchal, ne však strachem, nýbrž záchvatem vášně, bral své zbraně a žízeň po krvi toho vraha byla tak palčivá, že mu dechu brala. Mžitky se mu dělaly před očima. Druzi jeho skupili se kolem něho, a jeden z nich řekl tiše: „Bůh sám nás vedl sem! Vítězství naše bude snadné! Přepadneme je a zabijeme je do posledního!«

»Ano, dal je v ruce moje Bůh!« promluvil konečně Maeldun a chystal se bojechtivě ke skoku na břeh. Ale sotva že byl slovo »Bůh« vyslovil, zvedl se náhle nesmírný vichr, vlny vysoké jako skály strměly v noc, padaly moři v klín, by znova, ještě vyšší povstaly, a loď Maeldunova, jako mocným proudem schvácena, hnala se, házena vodami a větry, v šílené rychlosti tmou a řvaním zuřivého vlnobití, letíc někam do neurčita, širou, bezkonečnou, strašlivou vodní pouští. Ráno teprve se bouře pomalu utišila, ale ostrovy byly úplně zmizely, nikde nebylo viděti břehu, jen nebe a moře se prostíraly do nekonečna, a loď se hnala v neznámou dál.

»Nedal je Bůh nám v ruce,« řekl Maeldun zádumčiv, »a pomsta moje nebude as ani snadná ani blízká. Ale přece ji dokonám.«

Pak kázal, by svinuli plachty a vytáhli vesla z vody; co jiného jim zbývalo, než

dát se unášeti mořem a vanem větru, když nevěděli, kde jsou a kam se obrátiti?

»Ať pluje koráb náš, kam se Bohu líbí,« řekl Maeldun, a všichni mu přisvědčili.

Tři dni a tři noci bloudili tak mořem a nikde nespatřili ani stopy břehu. Když se rozednívalo po čtvrté, slyšeli směrem severovýchodním šum zvláštní, a kormidelník pravil Maeldunovi: »Totě hlas vln tříštících se o nějaký břeh.“ A když bylo úplně světlo, spatřili skutečně zemi a řídili loď směrem k ní. Byli hladem, žízní a únavou polomrtvi. Slunce polévalo růžovým světlem ostrov, na jehož vysokém břehu stál velký palác. Přistáli a šli k tomu skvělému domu, jehož brána byla dokořán otevřena. Vešli, ani na schodech ani na chodbách nepotkali živé duše, bylo strašidelné ticho ve všech komnatách. Ve velké skvělé síni stálo množství malých stolů, pokrytých misami, plnými pokrmů čerstvě připravených, a v číších z křišťálu třpytilo se víno. Počítali číše a příbory — bylo jich šedesát — a šedesát židlí bylo kolem stolů, bylo tedy vše jako pro ně vypočítáno, neboť jich bylo také právě šedesát. Bez rozmýšlení sedli tedy za stoly, jedli a pili do sytosti a děkovali Bohu za tu nenadálou posilu. Pak, když si byli dostatečně odpočinuli, šli opět na loď a jeli dále. Veslovali podél ostrova, kde nebylo ani stromů ani keře ani zvířete ani člověka, avšak na nejzazším konci, na mysu nízkém stála jabloň tak nesmírně ko-

šatá, jaké zajisté žádné lidské oko nebylo posud spatřilo! Větve její, pnoucí se vesměs s ostrova v dál, byly tak dlouhé, že konce jejich vidět nebylo, a visely téměř do vody, plny nejkrásnějšího ovoce. Maeldun chytil se lehce jedné z těch větví a česal takto její plody. Sypaly se hojně na palubu, a druzi Maeldunovi činili hned dle jeho příkladu. Pluli do padající noci, a větve pořáde konce neměly, a jak se jich Maeldun a jeho přátelé neustále drželi, pršela se stromu jablka jako proudem do lodi, a ovoce to bylo tak vonné, šťavnaté, chutné a sytné, že stačilo pak plných čtyřicet dní plavcům na dlouhé té jejich pouti do neznáma jako pokrm a nápoj zároveň.

Když po delším bloudění opět konečně uzřeli břeh, spatřili velkou louku, jíž se hnala bystřice. Jediná budova stála na tom zeleném ostrově, a byl to obrovský mlýn, jehož velká kola tou bystřicí hnána byla. Vystoupili na břeh a blížili se zvědavi mlýnu. Hučení kol zdálo se jim jako rachot hromu, a u vrat stál mlynář sám a sám, člověk vysoký jako strom, bledý, zasmušilý, s očima, v nichž háral příšerný oheň. Viděli teď také, že k mlýnu vedlo mnoho cest a drah, pokrytých vozy s nejpodivnějším a nejrůznějším nákladem, také pěších lidí viděli celé zástupy, oděných tu skvělým šatem, kráčejících pyšně, tam zase oděných nuzně, blížících se s tváří skromnou; též takových spatřili, kteří prchali k mlýnu jako pronásledováni neviditelným davem, po-

kryti blátem, jímž neznámé ruce je byly třísnily, se známkami pohany a posměchu na čele. Všechen ten divný zástup bral se mlčenlivě kolem mlynáře, jenž každému rukou cestu do mlýna ukazoval. Hleděli plavci udiveně na záhadné to divadlo a pozorovali konečně, že měl mlýn onen ještě vrata druhá na straně opáčné: tam opět vycházel tentýž zástup poutníků, by se dával na dráhy jiné a nové, a ejhle, ani jeden z těch, jež byli do mlýna vcházeti viděli, nevyšel z něho beze změny značné. Pyšní a bohatě odění vycházeli mnohdy v cárech a pýcha jejich byla ta tam, také předměty na vozech, skvoucí se zlatem, byly mnohdy proměněny, byly jako z bláta, a mnohá hliněná věc naopak měla teď teprve lesk a zář a svítila z daleka. Z těch pohaněných, plachých, prchajících lidí stali se proměnou v mlýně mnohdy praví bohatýři s jakousi září kolem hlav. Nikdy nebyl Maeldun a jeho druzi něco příbližně podobného uzřeli.

Hleděli na sebe navzájem v němém úžasu, a tázal se druh druha, co to vše znamená, — odpovědi však nemohl nikdo z nich podati. Tu vzmužil se Maeldun a přistoupil k mlynáři a pravil: »Mnoho nevysvětlitelného je pod sluncem, a mlýn tvůj patří mezi hádanky. Považuješ to pod svou důstojností, poučit mě nevědomého?«

»Nikoli,« odvětil mlynář. »Věz, že stojíš na prahu mlýna Přeludů. Všechno na světě,

lidé i předměty, mají podstatu a tvářnost. Býti a zdáti se, toť dvojí. Lidé soudí dle toho, co se zdá. V tomto mlýně však přemele se všechno zdání, všechen přelud, všechen klam a všechna lež důkladně, a z toho všeho, co se zdálo, zbude jen, co v pravdě jest a vezme na sebe pak pravou svou tvář. Vše, co na zemi žije, vše, co na zemi se koná, tvoří, zhotovuje, vejde někdy těmito vraty v můj mlýn a vyjde přemleto pak druhými vraty na dráhu vedoucí k váze, kde někdy váženo bude. I ty i tvoji druzi přijdete opět, až doba vaše vzejde, do mého mlýna, vy i vaše skutky. Jdi a pamatuj!«

Příšerný mlynář se usmál, ale úsměv jeho byl tak hrozný, že Maeldun a jeho přátelé se třásli na celém těle, ač byli muži velice odvážní. Beze slova a se srdcem plným tesknoty brali se tiše zpět na loď, a vzdalovali se rychle od břehu. Hromové klapání mlýna preludů znělo ještě dlouho, dlouho za nimi do spoust pěnících se vod a naplňovalo je trudnými myšlenkami. Konečně byla noc a ticho svaté, a jen už šplounání vln dorážela jim konejšivě ve sluch.

Tak pluli dále.

K ránu třetího dne uzřel Maeldun, sedící u kormidla, opět ostrov nořící se z bílých par, a blížil se koráb jeho rychle břehu. Ostrov ten jevil se nyní, ozářen ranním světlem, celý růžový, ale přes to bylo něco nevysvětlitelně smutného ve vzezření celé

krajiny, a k velkému podivu Maelduna a jeho druhů bylo pozorovati, že všickni lidé, chodící neb sedící blíže břehu, usedavě plakali, rukama lomili a neustále slzy prolévali.

»Velké neštěstí potkalo asi tuto zem,« řekl Maeldun.

»Zůstaňte na lodi, a jen některý z nás vydá se na ostrov a vypátrá, co ten pláč a nářek znamená.«

Po delší poradě vydal se starší syn královny, u níž byl Maeldun vyrostl, na ostrov a slíbil, že se brzy vrátí.

Po celý den čekali, kdy se druh jejich opět objeví, ale čekali marně. Konečně jej viděli v tlupě zarmoucených, kývali naň a volali, ale on neodpovídal, nevšímal si jich, měl na sobě též už černý plášť jako ti ostatní obyvatelé ostrova, a jak oni lomil rukama a plakal usedavě a zoufale.

Maeldun rozkázal nyní dvěma ze svých druhů, by přistáli na ostrově a druha násilím na loď přivedli.

Ale sotva že nohou o zem zavadili, dali se nyní i oni do pláče a nářku, a odvracovali se od svých druhů, a neodpovídali na jejich kývání a volání, právě tak jako syn královnin. Tu začalo Maeldunovi býti velice úzko, byl nyní jist, že všechen ten pláč a nářek má nakažlivou jakousi moc, a pravil třem ze svých druhů: »Vydejte se nyní vy na ostrov, a přinuťte své druhy mocí k návratu mezi nás. Ale jednejte přísně dle mé rady. Zahalte

se plášti svými tak, by vzduch toho ostrova vám nevnikl ani do úst, ani do nosu, nehleďte ani na zem ani na nebe, neohlížejte se ani na pravo ani na levo, upírejte zraků svých toliko na tváře těch, jež na koráb zpět přinutiti chcete, a jakmile u nich budete, chopte se jich hned pevnou rukou a tahejte je, vzdorující vám, vší silou do loďky své, a spějte pak co nejrychleji zpět, sem mezi nás.«

Vykonali vše dle jeho rady a přivedli druhy své na loď zpět, ač tito vší silou se zdráhali návratu. Syna královnina musili však na ostrově plačících zanechati, byl se příliš břehu vzdálil do vnitř země. Spěchal Maeldun tedy bez něho do širého moře, neb nákaza pláče bez příčiny vnikala nebezpečně vzduchem v loď, a obával se, by jí veškeré mužstvo jeho a on sám posléze schvácen nebyl.

Když ostrov se v dáli ztrácel jako sen z paměti probuzeného, přistoupil Maeldun k těm plavcům, jež násilím byli vyrvali ze společnosti bědujících, a tázal se jich po příčině jejich pláče.

Odpověděli, nyní již úplně ztišeni, takto: »Marně se nás tážeš, neboť nevíme, proč jsme prolévali slz, ale zdálo se nám, že není rozkoše nad bědování a kvílení, a mocně a slepě nás to pobádalo, bychom činili, co jsme ostatní činiti viděli.«

Maeldun dlouho rozjímal o tom, co byl viděl a slyšel, a loď nesla jej s druhy jeho

rychle klidným mořem, příznivý vítr dul do jejich plachet, a za několik hodin ukázala se nová výspa na obzoru.

Byla to pláň, vyvýšená nevysoko nad povrch vod, zdála se velice úrodná, tráva vlnila se tam hojná a vysoká, a krásné stromy kývaly plujícím jako na přivítanou vstříc. Viděli množství lidí, provozujících rozličné kratochvilné hry, obličeje jejich zářily jako velkou radostí, a vzduch se chvěl bezstarostným, šťastným, hlasitým jejich smíchem, který ani na chvíli neustal. Maeldun a jeho druzi metali nyní losem, kdo by na břeh vystoupiti a ostrov prozkoumati měl.

Cítili všickni jakousi neodůvodněnou veselost, a když los připadl druhému synu královny, u níž Maeldun vychován byl, propukl vylosovaný v dlouhý smích, jenž stále rostl, čím více se v člunku břehu přibližoval.

Jakmile tam přistal, běžel ke skupině obyvatelů té výspy, dal se s nimi ihned do hry, kterou tito právě provozovali, a smál se s nimi důvěrně a přátelsky, jakoby je byl od narození znal. Smích jeho zněl tak podivně, když se nad vodami nesl k Maeldunovi na loď, že se tohoto zmocnil jakýsi příšerný pocit. Kýval synu královny, by se vrátil k němu, volali on i jeho druzi, však marně, by ustal ve smíchu a hry nechal; nedbal syn královny ani posunků ani proseb ani přísných výhrůžek.

»Byl-li onen pláč na ostrově, odkud plujeme právě, chvílemi až směšný,« řekl Maeldun, »protože byl bez příčiny, je tento smích, taktéž bez příčin, až hrozný! Dělá dojem šílenosti a způsobuje postrach! Chvátejme odsud! Kdo ví, nestihne-li nás nákaza, budeme-li déle meškat! Vždyť na tváři vaší vidím už jakési trhání čiv!«

»Spějme odsud!« zvolali všickni, schváceni hrůzou nesmírnou a dali se do veslování, a vítr jim pomáhal, a loď letěla jako pták, a šílený smích zněl dlouho, dlouho za nimi, až konečně nejslabší obrysy ostrova se ztratily v dáli, a v tichém vzduchu už ničeho slyšeti nebylo leda výkřiky nějakého divého vodního ptáka. Ale i ty výkřiky připomínaly ten strašný smích, a klid duše se poutníkům po modré dráze vod dříve nevrátil, až když nastala noc, a hvězdy vážně a svatě se na ně dívaly svými zářícími zraky.

Truchlili tiše plavci nad druhem, jejž zanechati musili.

Ráno po několikadenní plavbě připluli k ostrovu, který je velice svou krásou překvapil. Písek na břehu zdál se stříbrný a rosa na trávě byla jako prška perel. Uprostřed kvetoucího háje stál křišťálový palác, kolem něho hnala se průhledná, bystrá voda a křišťálový most pnul se přes ni a vedl k bráně paláce.

U samých vrat visel měděný řetěz, spojený s celou řadou stříbrných zvonů a zvonků.

Zvědavě blížili se všickni plavci pohromadě, a chtěli s Maeldunem v čele překročiti most. Ale byl tak kluzký, že jakmile na něj nohu vsadili, ihned na tváře padali. Marné bylo všechno jejich namáhání, trávili celý den pokusy a námaha jejich zůstala celý den bez výsledků. Už chtěli se k odpočinku na loď vrátiti, když se otevřela brána domu a krásná, vysoká a mladá žena z ní vyšla. Měla zlaté vědro v ruce, načerpala vody a chtěla se opět vrátit, když upozorněna voláním cizích mužů se zastavila. Neodpověděla ničeho na jejich otázky, vylila však vodu z vědra na most. Pak zatáhla za zvonec, a všechny zvony a zvonky daly se do zpěvu, do zpěvu tak sladkého, ladného, konejšivého, že Maeldun a jeho druzi v blahém jakémsi neurčitém pocitu pomalu usínali.

Bylo zase ráno, když se zbudili. Tu viděli, že ona dívka stála opět před branou. Byla ještě krásnější, než včera, a oděv její byl oslňující. Dlouhé, zlaté její vlasy byly démanty a safíry, navlečenými na stříbrné nití, propleteny, plášť její byl utkán ze slunných paprsků a střevíce její zdály se urobeny z hvězdiček.

Maeldun a jeho druzi ji pozdravili hlučně, a tentokráte se na ně usmála a pravila: »Dávno jsem tušila, že připlujete. Vítám vás, pojďte a vejděte do mého domu.«

Hnali se na křišťálový most, nebyl už tak kluzký, neboť jasná voda, již včera dívka

na něj vylila, proměnila se v noci v písek, a tak kráčel tedy Maeldun a jeho soudruzi bez úrazu až k samé bráně paláce. Vnitřek domu byl tak nádherný jako jeho vnějšek. Sedli na hedbávné polštáře, seřaděné kolem zlatých stolů, a dívka přinesla velkou křišťálovou mísu, plnou něčeho, co se zdálo medem, pak stříbrný džbán, plný jasné vody. Nalévala jim a kladla jim pokrm na talíře, ač brala pokrm pro všechny z jedné mísy a nalévala všem z toho jediného džbánu čistou vodu, domníval se však přece každý z mužů, ku svému udivení, že jí pokrm onen, jejž nejraději jídával, a že pije vína onoho, jehožto si právě přál. Poněvadž každý z nich hlasitě chválil, co jedl a pil, a pokrm, který požívati se domníval, také jmenoval, byli si toho zázraku všichni vědomi, a udivení jejich bylo tak velké jako jejich spokojenost.

»Kde jsme a jak se zoveš?« tázal se posléze Maeldun. »Jste na ostrově Bohatství, a já, paní té země, se nazývám Štědrota,« řekla žena a vyšla z pokoje. »Jaké to štěstí, že jsme přirazili k tomu břehu!« zvolali plavci. »Odsud již nikdy nepůjdeme. Maeldune, ty's náš vůdce, tebe jsme slíbili poslouchat, nuže zůstaneš vůdcem naším na dále, ale podrob se tentokráte naší vůli. Pojmeš za ženu paní té země, Štědrotu, a budeme všickni šťastni na luhu Bohatství.«

Marně jim Maeldun vysvětloval, že nevypluli, aby hledali bohatství, že jiný úkol

je čeká, úkol vykonání spravedlnosti; stáli na svém, a když královská žena se vrátila do síně, pravil nejstarší z druhů Maeldunových takto, oslovuje ji: »Jest velkým bohatýrem Maeldun, a ty, paní, jsi svobodna. Uzavři sňatek s ním, a zůstaneme s tebou a budem ti oddáni věrně.«

Tu usmála se žena záhadně a odpověděla: »Mnoho a mnoho lidí o mne se uchází, touží strastně a ohnivě po tom dlíti se mnou na vždy. Avšak žádnému smrtelníku neslibuji, že zůstanu s ním a že jej učiním na vždy pánem těchto niv.« Na to vyšla opět ze síně, a byli všickni zaraženi jejími slovy. Zůstali tři dni v paláci, stále hodujíce a u velkém uspokojení a každý večer naléhali na ženu, by se rozhodla vejíti ve sňatek s Maeldunem. Na večer třetího dne, když horlivěji než kdy jí domlouvali, pravila: »Zítra ráno dostane se vám odpovědi určité a pevné.«

Když se však ráno probudili, neleželi už na hedbávných polštářích ve zlatém lůžku, nýbrž na dně svého korábu, zmítaného vlnami nepokojného moře. Ostrov Bohatství a palác Štědroty byly zmizely beze stopy, jako sen o štěstí se rozplývá v nic, je-li základ jeho hrubě smyslný, na úkor štěstí pravého, temenícího se z našeho nitra. Plavci byli jako zdrceni. Byli zahanbeni a zmateni a nepozvedali ani zrakův na Maelduna, jenž se uspokojeně usmíval, neboť nelákalo jej,

co bylo lákalo je, a nebyl tedy zklamán zmizením toho domnělého štěstí jak oni.

V druhé noci po tomto dobrodružství uslyšeli v dáli na straně severovýchodní hlahol mnohých hlasů, hlasů zpívajících jakési žalmy. Brali se tedy směrem, odkud zvuky ty přicházely, aby se dověděli, co to asi znamená. V poledne následujícího dne uviděli konečně ostrov s mnohým a krásným stromovím. Stály ty stromy buď o sobě nebo v skupinách, ale větve všech byly jako posypány ptactvem různým, barev různých, všichni ptáci pak zpívali a štěbetali hlasy lidskými, a to byly tedy ty zpěvy, které slyšeli zdaleka v noci na moři. Uzřeli zároveň starce vysokého vzrůstu, úplně bez šatu a zahaleného pouze bílými, až na zem sahajícími vlasy, tvořícími volný a hustý plášť. Když přistáli za hlučení mluvících ptáků, tázali se ho, kým jest a odkud pochází.

»Pocházím z Erinu jako vy,« odpověděl, a jakmile mluviti se jal, umlkli ptáci okamžitě, a slavné a hluboké nastalo ticho.

Vedl stařec pak hosti svoje pod stromy, přinesl jim pokrmu, ovoce a medu, a mezitím co tiše jedli, jal se opět takto mluviti:

»Před dávnými, dávnými časy, tak dávnými, že už ani na počet těch let se upamatovati nemohu, vydal jsem se jednou na pouť v malé lodi. Ale sotva že jsem odrazil od břehu, počala se loďka moje klátit, jakoby se překotiti chtěla. Vrátil jsem se tedy na

3*

pevninu a vykrojil několik kusů zeleného drnu z otcovského luhu, abych jimi rovnováhu své loďky, urobené z volské kůže, vyrovnal. Tak tedy plul jsem v dál. Nevím, jak dlouho jsem jel, než sem připlul sem. Zde byla mělčina, loď moje se převrhla, a kusy drnu z luhu otcovského se zde ujaly. Tak povstal ostrůvek, tak malý z počátku, že jsem na něm sotva státi mohl. Avšak vůlí boží stalo se, že rok co rok od onoho dne přidalo se asi na střevíc pevniny k délce a k šířce mé výspy, a tak rostla po dlouhý věk, až dosáhla do dneška rozměrů, jak je teď vidíte, a v určitý den každého roku dal Bůh vyrůsti jednomu stromu, až se ostrov můj hojně zalesnil! Jsem nyní tak stár, že jak vidíte, vlasy moje dosáhly takové délky, že mě zahalují od temene k patám!«

Maeldun a jeho druzi divili se velice všemu, co viděli a slyšeli, a Maeldun pravil: »Plní-li nás podivem, co nám vypravuješ, schvacuje nás přímo úžasem, že ptáci tito na stromech hlasem lidským zpívají. Slyšeli jsme je z dálky v noci; a jakou to máš nad nimi moc, že umlkají, by slovu tvému svým šveholením nepřekáželi?«

»Ptáci, jež vidíte na stromech,« odpověděl podivný stařec, »jsou duše mých dětí, vnuků, pravnuků a jich potomstva. Jakmile někdo z těchto v Erinu zemřel během dob, přiletěla duše jeho sem, aby se mnou zůstala až na konec věků. Očekáváme zde

soud poslední. Andělé přinášejí nám při východu slunce potřebných pokrmů, neboť v podobě ptáků požívají jich jako já, ty duše zpívající, a tak, jak ti pravím, zůstaneme až do konce věků pohromadě.«

Maeldun a jeho druzi mlčeli, ale bylo jim to vše tak podivné, že věřiti tomu zcela nemohli. Ač nejevili žádným slovem své malé víry, uhodl ji stařec přece, upřel zraky svoje na ně a usmál se snivě. Vzdychl a pak pravil: »Jest to úděl člověka, tvora slabého, že stále pochybuje a myslí, že moc boží nesahá dále, než jeho ubohá zkušenost! Chcete, bych vám vyprávěl zvěst o člověku zbožném a dobrém, jenž však pochyboval jako vy, a jejž pak zkušenost poučila o pravdě toho, o čem pochybovati se osmělil?«

»Odpusť nám, že nejsme dokonalejší, než právě jsme,« odvětil Maeldun, »a vypravuj nám, neboť je kouzlo ve zvuku tvého hlasu a něco tak prorockého v tvém zraku, že ani velké výmluvnosti třeba ti není, bys pochybující přesvědčil.«

Stařec usmál se opět, pomlčel a jal se pak při šumu vod, hrajících kolem ostrova, a při žlutém svitu zapadajícího slunce takto vypravovati:

»Stál bílý klášter u hlubokého, nevelkého však jezera, uprostřed starých, temných lesů. Žili v něm pobožní mniši, daleko světa a jeho hluku, hroužili se do modliteb a rozjímání

a činili bližním svým všeho dobra, jak jen v moci jejich bylo.

Jeden z nich, jeden z nejmladších, jmenoval se bratr Ambrož. Mysl jeho byla nadšena nad míru, miloval vážné zbožné zpěvy, a na peruti snivé hudby nesla se duše jeho ráda do výšin citů nejčistších. Rád čítával též v knihách, jednajících o pravdě a slávě boží, a zadumal se často nad starými pergameny, popsanými rukou dávno zemřelých bratrů klášterních. Rozjímal o tom, co tam vypravovali, a hluboce jej dojímaly výklady o zázracích drahého Spasitele lidstva, o jeho mukách a o světlém učení, jež pronášel na útěchu těch, již trpí na zemi, a jimž ráj někdy bude odměnou.

Jednou vstal bratr Ambrož přede dnem a vkročil do šerého kostela, puzen k vroucí modlitbě. Sedl pod klenbu bohatě zdobenou vzácnými malbami. Když poklekl, viděl před sebou rozevřenou knihu, již byl některý z bratrů včera na tom místě zapomněl. Byla to kniha stará, psaná zlatým písmem, jež se třpytilo mezi malovanými květy. Na kraji listu byl celý oblak jasných andělů vypodoben, zraky jejich nesly se k růžovému nebi, a stříbrný pruh proplétal se duhovými jejich křídly, a na tom pruhu stála slova: »A v ráji božím jest štěstí a radování bez konce, žádné ucho neslyšelo, žádné oko nevidělo, co tam blaha, a staletí tam minou jako na zemi okamžik.«

Bratr Ambrož usmál se blaženě, ale pak vzdychl a pravil: »Bůh dal lidem již na světě tolik štěstí, že se mi zdá, že většího jim dáti snad už nemůže. Ovšem je štěstí pozemské pomíjející, a bývá mu mnohá trpkost přimíšena, ale většího a jiného než ty okamžiky blaha zde přece snad ani tam není. A staletí že by minula v radostech ráje jak okamžik? To věřit ani nemohu. Věřil bych to jen tenkráte, kdybych se o tom třeba jen tak přibližně přesvědčiti mohl. Kéž Bůh mi dá v té věci jen hrstku zkušenosti!«

Chtěl se nyní modliti, ale myšlenky, jež byl právě vyslovil, neustále se mu vracely a vzdalovaly ho od nekalené vroucnosti modlitby. Posléze pravil si: »Doráží na mě pochybnost. Nedovedu ji překonat. Bože můj, překonej ji ty a vyveď mě, poučiv mě, z nejistot!«

Lekl se svých slov; což směl Boha vyzývat a jemu, tvůrci, ukazovat cestu, místo by ji pokorně hledal? Nebylo to, jakoby v malé víře své Boha zkoušel?

Byl zmaten a nemoha se modliti vstal, založil list v knize a vzav ji pod paží, vyšel ze šerého chrámu. Bylo mu, jakoby tíže s něho se svalila. Slunce vycházelo, temné lesy, jak by do nich byla spadla ranní zora, prokvétaly jaksi sladkým světlem, vnikajícím do tajůplného jejich soumraku, vůně nesčíslných květů stoupala do čistého vzduchu, a švehol dávno probuzeného ptactva hlaholil

širým krajem, jehož dálky sem tam rozstupujícím hvozdem viděti bylo. Modré vlnky jezera šeptaly, a bratr Ambrož, stojící na pokraji vody, viděl vlastní svůj obraz v jejich zrcadle, viděl se v jasné záři svého mládí, v tom bílém rouše řeholním, zrůžovělým svitem krásného jitra. Musil se na sebe usmát a klonil hlavu děkuje Bohu za štědrý dar kvetoucí mladosti, za klid duše a za kouzlo přírody. »Bože,« pravil, »cítím se šťastným!«

Pomalu šel lukou lesům vstříc a brzy byl v jejich hlubokém klíně. Zelenaly se kolem něho, rozstupovaly se, a za nimi na horách modraly se jiné na širém obzoru. Bratr Ambrož ssál vůni travin do sebe, kráčeje po měkkém mechu, trhal drobná kvítka a vázal je v kytičku. Pojednou však stanul překvapeně. Vítr byl silně zadul, lesy sebou zachvěly, zahučely z hluboka jako příval vody, pak zmíral hukot jejich pomalu, až jen sladký šept jako jemný vzdech se v dáli nesl, a v šepot ten mísil se pojednou zpěv ptáka, zpěv nejdříve tichý, tichý jako zabublání studánky, ale pak silnější, čistší, vítězný, slavný zpěv, jaký bratr Ambrož nebyl po celý život svůj nikdy ještě uslyšel. Zpěv ten zmocnil se celé jeho duše, přemohl jej a vlekl jej jaksi za sebou do neznáma, nejslastnější slzy stoupaly mu do očí, musil pokleknouti, sepial ruce a pozvedl zraky do výše. Tu zahlédl ptáka vznášejícího se pomalu vzduchem, prosáklým slunnými paprsky; nebyl větší než

slavík, peří jeho nebylo skvělé, ale oči jeho byly jako ranní hvězdy, a linulo z nich cosi tak zázračného jako ten velký, svatý, vážný a přece nevýslovně sladký, andělský jeho zpěv, jejž stále bratru Ambroži vléval z hrdélka v sluch, jak se posvátný olej lije z chrámové nádoby.

»Bože, to pochází z ráje tvého!« bylo vše, co bratr Ambrož mysliti a cítiti dovedl. Pro slast a blaho, jaké cítil při té neustávající písni ptáka, nebylo lidských slov.

»Ucho toho neslyšelo!« vzdychl posléze bratr Ambrož a vstal a jako kouzlem jat, šel za ptákem, povlovně letícím v lesní dál a neustále zpívajícím. Slunce stoupalo, stoupalo, lesy brzy hučely, brzy šeptaly, brzy mlčely, a pták stále mezi tím pěl a pěl a pěl a nesl se stínem a sluncem, a bratr Ambrož za ním šel a šel, a srdce mu tlouklo bez ustání radostí a štěstím nad neslýchanou tou písní. Poledne plálo, a lesy byly unaveny, zdřímly v žhavém vedru, květiny věsily žíznivě vonné hlavy, ale pták pěl a pěl, a bratr Ambrož sledoval ho a čarnou jeho píseň. Slunce se klonilo, květy voněly opět silněji, větřík se zdvihl a zašelestil korunami stromů, ale pták pěl neunavně dále, a bratr Ambrož, nevšímaje si ani slunce, ani květů, ani stromů, šel za ptákem. Pojednou zarudnělo nebe, slunce zapadlo za dálnou fialově zářící horu, celý obzor byl nyní jen už jako bledě pozlacená klenba, červánek

zářil ve výši, a démantná večernice vyskočila z bezedné hloubky nebes a lila čisté své světlo prostorem nadzemským a stála jako stříbrný úsměv nad zadumaným náhle lesem.

Tu umlkl pták, jako když struna se přetrhne, zmizel v soumraku, jako když jiskra zhasne, a bratr Ambrož se vzpamatoval, jako když se kdo probouzí ze sna. Zasténal za zmizelým ptákem, bylo mu, jakoby mu štěstí života bylo zapadlo v noc. Ohlížel se pomalu kolem sebe a pak pravil poněkud znepokojen: »Jak? Už večer se chýlí na zemi? A já bloudil po celý den za ptačím zázračným tím zpěvem? A veškeré povinnosti dne jsem zanedbal!«

S tou výčitkou svědomí pospíchal z lesa a vracel se domů do kláštera.

Když vyšel z tmáně nejstarších stromů, podivil se nemálo, jak krajina byla od rána změněna. Viděl pole a luka, kde dříve jen duby a buky byly stíny svoje šířily, a nedaleko spatřil i vesnici, ač na blízku kláštera nebyla žádná dříve stála. Mnul si oči, myslil chvíli, že snad sní. Pomalu kráčel ku předu a přemítal: »Nejspíše jsem zabloudil v lese, sleduje let toho divukrásně zpívajícího ptáka,« pravil si, »a tak vyšel jsem v stranu, které jsem ještě nikdy neviděl.« Ale věže kostela klášterního byly tak blízké, viděl též známé jezero před sebou, na jehož břehu nikdy nebývala vesnice, a nebylo tedy možné, že by

byl na místě, kamž před tím nikdy nevkročil. Cítil jakýsi podivný, neurčitý strach. Kdo mámil jeho zrak? Přišel nyní mezi domy vesnice, a tu čekalo na něj zase nové překvapení. Děti, které si vesele hrály, daly se pojednou do útěku před ním, jako před strašidlem, některé, nemohouce dosti rychle utéci, schovávaly se jedno za druhé a začaly bázní před ním plakati. Lidé vybíhali z domů, na tváři jejich se jevilo též překvapení, někteří se křižovali, a některé ženy dávaly známky strachu na jevo, jako dříve ty děti. Bratr Ambrož hleděl na vše udiveně a tázal se konečně jednoho z mužů: »Co na mě tak hledíte? A jak vůbec sem přicházíte, vy a vaše domy, statky a štěpnice? Vždyť ráno zde ještě byl mladý les.«

Muž odvrátil se rychle s leknutím od něho, a nastal všeobecný útěk. Bratr Ambrož nevěděl nyní už, co se to podivného s ním děje, a spěchal, sám jako v útěku, ke klášteru, jakoby tam spásu a vysvětlení toho všeho zmatku očekával. Zazvonil silně, a vrátný ihned otevřel. Ale byla to cizí tvář, již bratr Ambrož takto poprvé před sebou viděl. I tento člověk jevil podivení, ale neutekl, nýbrž ptal se vážně: »Čeho si žádáš, pane? Jsi poutník ze zámoří? Hledáš útočiště u nás? Jak se jmenuješ a odkud jdeš? Mluv, bych to opatovi oznámil.«

»Tropíte si ze mne všichni smích?« rozhorlil se nyní bratr Ambrož. »Cizinec!

Jsem bratr Ambrož, jsem zde doma, vyšel jsem ráno a vracím se, opozdil jsem se poněkud v lese. Ale kdo jsi ty a jak sem přicházíš?«

Tu usmál se vrátný soustrastně a odpověděl:

»Ubohý člověče! Vidím teď, že rozum tvůj se kalí. Ale vejdi, zde najde každý nešťastný vlídné přijetí.«

Bratr Ambrož vešel, mráz mu však šel tělem; co to jen vše znamenalo?

Ale nyní pozoroval, že i uvnitř kláštera se bylo od rána mnoho jako zázrakem změnilo. Nové malby kryly stěny chodeb, a některé sochy, které posud na dávném místě stály, byly celé zčernalé, nebo byly barvy jejich aspoň silně vyrudly, a některá byla docela i porouchána na nohou neb na rukou. Bratr Ambrož už nepátral po příčině těch změn, necítil než nevysvětlitelnou úzkost. Otevřel rychle dvéře komnaty, kde se bratři shromažďovali na večer, uprostřed jich, byl jist, že najde klid. Ale jaká zela tu na bratra Ambrože hrůza! Neznal ani jediné tváři shromážděných bratrů. Na opatské stolici seděl vážný, stejně mu neznámý stařec, a bratr Ambrož v úzkosti své se vrhl k jeho nohám. Nedovedl však jediného slova ze sebe vypraviti. Ale vrátný byl zatím vešel též a vypravoval svou rozmluvu s tím neznámým poutníkem. Opat jal ubohého mnicha za

ruku a oslovil jej laskavě. Bratr Ambrož však byl jako smyslů zbaven.

»Ty nejsi mým opatem!« zvolal s pláčem, »kde je můj opat? Kde dobrý otec Serapion?«

»Utiš se,« odvětil stařec. »Opat Serapion spí už dávno sladký smrti sen!«

Bratr Ambrož zalomil rukama.

»A bratr Zeno? A bratr Leokad, Filip? A Theodor a Hippolyt?«

»Mrtvi, mrtvi, dávno mrtvi,« odpovídal vždy opat, ať kohokoli ze svých druhů bratr Ambrož jmenoval.

»Vy mě klamete, klamete!« naříkal brau Ambrož. »Což od rána zde zuřil mor?«

Hleděli bratří udiveně na sebe, když však bratr Ambrož stále volal, že jej klamou, pravil posléze opat: »Člověče ubohý, nerozumíme tomu, že se stále na dnešní ráno odvoláváš. Může-li tě to však snad utišiti, ukážeme-li ti hroby těch, jež jsi jmenoval, nuž, pak se mnou pojď!«

Bratr Ambrož mlčky svolil. Hřbitov klášterní byl u samého jezera. Jasně svítil nyní měsíc na vodu, na stromy, na budovy, a v sklenutém sloupořadí, táhnoucím se podél samého jezera, četl bratr Ambrož na deskách náhrobních s bolestnou tesknotou všechna jména svých bývalých spolumnichů. Tu polily jej slzy, tekly pomalu a bohatě po jeho tváři. Utišil se však a řekl téměř šepotem opatovi: »Nechápu ničeho. Jsem bratr Am-

brož. Zde jsem žil. Dnes ráno vyšel jsem z kláštera do lesů. Zpěv ptáka, tak sladký, něžný, tichý a svatý jako ta noc, která teď se svými hvězdami se na nás dívá, lákal mě lesem, lákal, lákal a lákal . . . Večer jsem se vrátil a nalezl tu změnu . . .«

Mlčel, všickni dívali se na něho s velkým účastenstvím, všickni mlčeli s ním, ale jeden starý muž jal se takto mluviti: »Četl jsem náhodou dnes ráno v letopisech našeho kláštera a tu dočetl jsem se, že právě před stoletím zmizel nevysvětlitelným způsobem jeden z bratrů, jmenem Ambrož, vyšel časně z rána a nikdy už se domů nevrátil. Nezůstalo po něm stopy.«

Všickni se zachvěli, ale opat tázal se tiše slavnostně: »Odpověz nám ve jménu božím! Jsi ty snad přelud toho ztraceného bratra?«

Bratr Ambrož sebou trhl, v hlavě mu zavířilo, hleděl kolem sebe. Tu spatřil obraz svůj ve vlnách jezera. Bílé vlasy mu padaly k pasu, a bílé vousy mu saha'y až na kolena. Tvář jeho byla zsinalá, oči vyhaslé, jako mrtvoly. To byl on, on, jenž ráno stál zde u toho samého jezera v jasné záři svého mládí — a pod paží měl ještě posud tu knihu, v níž byl za úsvitu četl, než vyšel z kostela do lesa! Nevěda ani, co činí, otevřel knihu a zahlídl založený list . . . Zahlédl na něm ten stříbrný pruh, proplétající se křídly malovaných andělů, a v něm slova:

— — — »a staletí tam minou jako na zemi okamžik« — — —

Tu věděl vše, tu uhodl vše! Slyšel slova své pochyby, své modlitby! . . . Pustil knihu. Duší jeho zazněl ohlas té čaromocné písně rajského ptáka. Slzy mu vstoupily do očí. Celý svůj život byl ztratil v tom krátkém okamžiku v lese! Sto let bylo uplynulo! A stál sám, opuštěn, neznám uprostřed cizího už mu světa, a bylo mu jasno, že to krásné mládí, plné vzletu a záře a štěstí bylo odlétlo, daleko do neznáma, jak ten divuplný, luzný pták, že bylo vyznělo do prázdna a něma, jak ta srdcejímající, jásavá nebedajná píseň umlkla! A bylo mu žel, hluboce žel, toho, co už nebylo! . . .

»Bože můj« zašeptal, »byl to trest či milost, co se se mnou dálo? A ty, ó rajské ptáče, co's mi to zpívalo? Tvůj zpěv mi ublížil — však dík za jeho čar!«

Schýlil tvář svou pomalu do dlaní a za šepotu: »Ó sladká písni!« vypustil tiše duši.

Pochovali jej vedle šepotavého jezera, v tvář těm lesům, kde svou luznou píseň mu byl zapěl pták.«

Skončilo tak vypravování starce poustevníka, a bylo ještě dlouho ticho, když mluviti přestal, neboť ani Maeldun ani jeho druzi nechtěli rušiti mlčení hluboké noci, jež nyní vzešla se svými hvězdami. Voda jen tiše šeptala kolem ostrova, a ptáci, usínající na

stromech, vzdychali občas hlasem lidským. Stařec sepjal ruce, a všickni pomodlili se s ním krátkou modlitbu. Pak děkovali mu za jeho vypravování, pohnuti v duši. Ulehli posléze k spánku a dřímali sladce. Ráno častoval je opět stařec, dal jim mnoho potravy na loď, ovoce a med, žehnal jim, a než odpluli, pravil jim ještě takto:

»Nedaleko odsud jest ostrov, kde bydlí sám a sám jediný pták, od počátku snad věků. Zpívá tak čarovně a luzně, jak onen, o němž jsem vám vypravoval včera. Jako bratr Ambrož, mohli byste i vy celý svůj život prožiti v okamžení, kdybyste mu naslouchali. Ale Bůh nechce, bychom život prosnili, nýbrž bychom jej prožili. Protož prchejte ode břehu onoho ostrova, kde pták ten zpívá. Jste varováni, bratr Ambrož varován nebyl. A nyní plujte s Bohem!« Maeldun děkoval starci za vše, a pustili se posilněni a s dobrou myslí do plavby.

Pluli asi půl dne, když spatřili před sebou ostrov nový, ne příliš velký, ale na pohled neobyčejně krásný. Vlnil se pahrbky pokrytými stromy ztepilými a vysokými, a čisté vody, zářící a pohyblivé, míhaly se zelení luk a padaly v slapech se strání vrchů. Celý ostrov byl jako koupán blankytnou září, a nad ním, jako hvězda, vznášel se jediný pták, zpívající způsobem kouzelným. Jakmile první zvuky jeho písně, ač slabě ještě, ke sluchu plavců dorážely, pustili vesla, nedbali plachet,

zapomínali na vše a naslouchali jen té čarovné, vábící písni, jež sluch jejich stejně jako duši jímala. Maeldun, jak ostatní, podlehl tomu vábivému kouzlu, byl by jak oni nejraději na břeh vystoupil a v opojení naslouchal, ale slova starého poustevníka zněla mu ještě v duši. Chápal nebezpečí hrozící jemu a druhům. Přemohl se, napjal všechny síly své, by slabost svou opanoval. Rozkázal, by se chopili vesel a aby prchali od ostrova. Ale rozkazy jeho byly marné. Všickni naslouchali písni a nikdo jemu. Ten odpor dodal mu ještě více ráznosti. Chopil se vosku, jehož mu byl starý poustevník ráno zároveň s medem poskytl množství, a zacpal rychle druhům svým uši. Byli jako ve snu, nevěděli, co se s nimi děje, a nechali jej jednati beze známky vlastní vůle. Nyní, když už neslyšeli písně, zadržel si Maeldun sám uši rukama, dav jim dříve ještě znamení k veslování a naznačiv směr, kudy plachty obrátiti. Vítr dul na štěstí silně, a loď letěla jako šíp skákajícími vlnami, a za hodinu nebylo už ostrova dobře viděti. Nyní spustiv ruce, naslouchal Maeldun, není-li přece ještě zpěv slyšeti, — bylo ticho; jak ostrov mizel, tak zapadla i píseň ptáka. Vzdych si z hluboka, děkoval Bohu, že byli vyvázli z toho lákajícího nebezpečí, ale nedovedl touhu potlačiti po umlklé, divukrásné, rajsky luzné písni . . . Vyňal nyní svým druhům vosk z uší, a ti, jako ze sna probuzeni se divili, co se to

s nimi bylo dálo. Vítr dul, a loď letěla, ale nikdo nepromluvil slova. Duše všech bloudila ještě někde v tom neznámu, kde bylo tak jinak než na zemi, a jež jim zvuky ptačí té písně byly na okamžik zjevily. — Když se dívali pak na sebe, poznali dle vzrostu nehtů, vlasů a vousů, že ten okamžik, v němž poslouchali ptáka, trval asi celý rok!

Dlouho zmítaly je teď nepokojné vlny, až posléze loď jejich se opět přiblížila ostrovu. Měl vzezření zvláštní, zdál se všecek ocelový, vrchy se tam blyštěly modrým tvrdým leskem, a i traviny, vysoké jako stromy, zdály se jak ocelové čepele, a vítr fičel a svištěl kolem nich, aniž by jimi hnul, jakoby o ostří nožů se krájel. Teď slyšeli plavci též dýchání obrovských měchů, uzřeli oheň plápolající vysoko jako věž, a s hrůzou viděli, že obři kováři bušili u toho ohně na nesmírné kovadlině do rozžhaveného železa, z něhož jiskry, větší než pěst, jen jen sršely, celý slap ohnivých to hvězd! Bušení kladiv znělo jako zuřivá bouře, a v tom ryku ozval se hučící hlas jednoho z obrů.

»Blíží se už?« tázal se.

»Ano, pozor! Mlčme!« odvětil druhý.

»A kdo vlastně to má padnout pod naše kladiva?« tázal se třetí, jenž pohyboval měchy.

»Trpaslíci z Erinu,« ozval se zase první. »Připlují na skořapině jakési.«

Plavci naši třásli se na celém těle, Maeldun však se rychle vzpamatoval a dával rozkazy.

»Veslujme rychle, rychle zpět,« řekl mimovolně skoro šeptem, ač slova jeho i nahlas mluvena nemohla ještě slyšena býti na ostrově. »Veslujme zpět, ale neobraťme loď, plujme kormou vpřed, aby obři nezpozorovali, že couváme!«

Mužstvo jeho poslechlo okamžitě, obrátilo vesla, nikoli však loď, a tato letěla kormou vpřed, tak rychle, co veslařům síly stačily, síly napjaté co nejvíce.

»Jsou dosti blízko břehu?« zahučel zase hromem obr, jenž byl nejdříve promluvil.

»Zdá se mi, že stojí,« odpověděl druhý, sláněje si rukou oči. »Řekl bych skoro, že couvají, ale loď jejich je obrácena přídou k nám.«

Chvíli nemluvil nikdo ani na lodi ani na ostrově, a koráb letěl jako pták, vzdaluje se břehu víc a více, až posléze kovář velikán opět se tázal: »Co se děje na moři?«

»Teď je již jisté, že prchají!« zvolal druhý, »neboť jsou mnohem vzdálenější, než byli před chvílí!«

Tu rozzuřil se první obr, kleštěmi zmocnil se rozžhaveného železa v ohni, kusu ohromného jako balvan, sběhl na pokraj samého břehu a s výkřikem divokým a burácejícím, že se plavcům vlasy na hlavě ježily, mrštil tu jiskřící se, sálající hmotu za lodí. Bylo,

4*

jakoby krvavé slunce vzduchem mihlo, a nedaleko přídy padl ten žhavý balvan do moře.

Zasyčelo to jako stotisíc hadů, voda se zdmula kypící v divém varu, pára halila moře a nebe, a plavci, zbledlí jako mrtvoly, seděli chvíli bez pohybu, obráceni v sloup. Ale rychle se vzmužili, chopili se zase vesel a letěli jako vlaštovka v širé moře, tak rychle, že když páry se rozplynuly, ostrov už daleko za nimi ležel, a dunění kladiv a hrom hlasů obrů jen zdaleka jako zmírající bouři slyšeti bylo. Vzdychli z hluboka. Byli zachráněni.

Dali nyní lodi volný běh, spokojeni, že ji vítr žene směrem opačným, než kde ti hrozní kováři obři vichrem dýchali a hromem bušili. Jakýsi skrytý proud zmocnil se za nedlouho korábu, a za nějakou dobu viděli se plavci na přepodivném moři. Žádný křišťál nemohl býti průhlednější a čistší, zelenou vodou bylo vidět až na dno, hluboko, hluboko, a tam rozeznávali každou lasturu, každé zrnko zářícího písku. Žádná ryba tam neplavala, žádný netvor nerušil soulad zelené barvy a zlatého svitu slunce, padajícího na žlutý písek, a svítícího tam duhovou hrou všech sedmi barev. A tak jeli celý den a celou noc a nemohli se vynadiviti kráse těch tichých vod. V noci svítila jasná luna do průhledných vln, a dno za dne žluté, bylo nyní jako z nejryzejšího, hlazeného stříbra, jehož bílé paprsky prozařovaly kouzelně vodami. K ránu však

pozbývalo to divukrásné moře své zázračné průhlednosti, a čím dále pluli, tím více podobalo se mlze, ačkoli nad nimi červánky plály a vzduch úplně bez par a obláčků zůstával. Zdálo se jim posléze, že neplují po vodě, nýbrž na povrchu letních mraků, a zmocňoval se jich strach, že loď jejich tíží svou ta oblaka protrhne a někam do skrytých hlubin spadne a se roztříští. Avšak loď plula bezpečně dále, a když vzešlo slunce v plné kráse, stal se ten oblak moře průhledným jako sklo, a nyní spatřili dole pod sebou to nejpodivuhodnější, co po celé cestě se jim bylo jevilo, a bylo to luzné jako pohádka! Viděli dole pod jasnou, dříve oblaku podobnou vodou nevýslovně čarný kraj. Tak modré hory nebyli nikdy viděli, tak kvetoucí sady nikdy tušili! Mramorné domy se skvěly mezi mohutnými stromy, pokrytými stříbrnými květy, z hlubokých studánek zněly sladké hlasy, jako zpěvy slavíků, zlatým vzduchem táhla bílá oblaka, na nichž jako na koních nadlidsky krásní lidé, muži a ženy jezdili, na lukách, zdobených nejkrásnějším kvítím, pásla se stáda okřídlených koňů, bílých jako mléko, prozářených jako červánkem.

Nesmírná touha, dlíti na vždy v tom kraji, se jich zmocňovala, chtěli se střemhlav dolů vrhati — ale ó nepochopitelný zázraku! Voda pod nimi prchala, jakmile se jí dotknout chtěli, kalila se a stala se neprůzračnou, a něco jeho silný vichr je házelo zpět

na palubu! Když tam opět na nohou stáli a s lodi zírali, vracela se vodě průzračnost, hrála opět jasnými vlnami kol korábu a jevila jim opět luzný kraj, po němž toužili s pláčem. Hleděli opět dolů na blažené ty luhy a aj! co teď tam viděli! Člověka prchajícího před hrozným netvorem! Stvůra ta byla temná jako noc a sršela nozdrami oheň a jedy. Chystala se k velkému skoku, by člověka shltila, ale skočila příliš daleko. Člověk stál na pokraji hluboké, závratně hluboké propasti, a stvůra přeskočivši jej, octla se na dně té hlubiny, Ale byla klidna, neboť nebyla se ranila, seděla dole a otevřela hroznou tlamu svou, neb viděla, že člověk se byl leknutím svalil, že sklouzl s pokraje prohlubně, že by byl dolů sletěl, kdyby se nebyl zachytil malého stromku, vyrůstajícího ze srázné úbočiny, tvořící její stěnu. Visel takto ve vzduchu zrovna nad otevřenou tlamou hrozného netvora, čekajícího jeho konečného pádu. Maeldun a jeho druzi hleděli s úzkostí a soustrastí na ubohého člověka, pád jeho byl tím jistější, any nyní přiběhly dvě myši, jedna černá a druhá bílá, jež začínaly horlivě hlodati na jediném kořeně, beztoho slabém, jímž se tenký stromek, celá spása toho člověka, ve skále držel. Ale jaké bylo nyní jejich překvapení, když pozorovali, že ten člověk pojednou na všechnu nebezpeč a hrůzu zapomínal a že chytal ústy jemné krůpěje medu, skrápějícího pomalu z květů, jimiž jedna ra-

tolest stromečku pokryta byla. Nedbal ani myší, hlodajících kořen, a zdálo se, že zapomínal nestvůry dole pod ním číhající, neměl vidu ani smyslu, než pro kapající ten med a ani vzhůru nehleděl v své horlivosti k zjevu překrásnému a vážnému, jenž se objevil na kraji propasti a mu zářivou ruku podával a divukrásným, tajeplným hlasem na něj volal, nabízeje mu pomoc svou.

»Ten člověk není spásy své hoden!« vzkřikl rozhorlen jeden ze druhů Maeldunových.

»Je to šílenec, je to smyslů zbavený!« zvolali jeho druzi. V tom ozvalo se zařvání stvůry na dně tak strašlivě, že všickni se vrhli na tvář, neb loď jejich se třásla povážlivě, tak jakoby se rozsypati chtěla, a viděli se už všickni v tlamě toho netvora.

Když se vzpamatovali, byla se vidina luzného kraje i strašlivého výjevu rozplynula v nic, byla zmizela jako sen, moře nebylo už průhledné, mělo obyčejné vzezření své, a loď plynula klidně vodami. — Mlčeli dlouho, ale pak rozjímali o tom, co byli viděli a co se před očima jejich dálo, a ten výjev s drakem a člověkem plnil je udivením a zůstal jim hádankou. Ale Maeldun pravil zamyšleně:

»Zdá se mi, že rozumím tomu, co vám se zdá hádankou. Nejsme my všichni tací šílenci, tací pošetilci, jako ten člověk visící nad propastí, nad tlamou příšerné ohyzdy, která jej shltiti chce? Jen o tom dobře roz-

jímejte. Ta nestvůra jest Smrt, útlý slabý ten strom, na němž se křečovitě člověk držel, by do hrozné tlamy draka nespadl, toť Život pozemský. Černá a bílá myš, toť noc a den, ti hlodají neustále střídavě na kořeni našeho žití. Ten kapající med, toť požitek pozemský a zisk, k vůli němuž zapomínáme na vše, na nebezpečí smrti a ani nenasloucháme hlasu, přicházejícího nám s výše, mluvícího o naší spáse, nedbáme ruky, která s nebes se na pomoc naši k nám chýlí!... Nuž, přátelé moji, zdá se vám ten pošetilec ještě tak ojedinělým šílencem a hlupcem jako před chvilkou?« —

»Jak pravdivě mluvíš a jak případně vykládáš!« odpověděli Maeldunovi druzi jeho a všickni se nyní zamyslili. Loď jejich však plula klidně dále cestou svou, jako svět se dále béře, bez ohledu na naše přemítání, naši moudrost nebo naši pošetilost. —

Ostrov, k němuž po té připluli, byl jeden z nejkrásnějších, jež byli spatřili. Zdál se jedinou zahradou v plném květu a zároveň plnou nejkrásnějších plodů zralých a vonných nad míru. Zahlédli též skvělý palác z bílého mramoru, štíhlé sloupy jeho nesly střechu zářící drahým kamením, a zlatokřídlí holubi oblétali dům a stromy. Lidé, již se procházeli v sadech, mužští i ženské, byli neobyčejně krásni a vesměs oděni v nejskvostnější roucha. Na koni bílém jako křída, okovaném stříbrem, přijela žena zlatovlasá v purpurovém

plášti, s korunou z démantů a rubínů na hlavě, a vítala Maelduna a jeho druhy srdečně jako přátele. Zvala je v palác, kde byli ihned skvěle hoštěni, a pak pravila jim: »Jsem královna toho ostrova, kde panuje věčné jaro. My neznáme ani práce ani nemocí, ani žalu, ani pláče. Zůstaňte zde, a nesestárnete nikdy ani o hodinu.«

Byli jak oslněni vším, co viděli, jak omámeni vším, co slyšeli, a zůstali tři plné měsíce v nečinnosti, v zahálce, v rozkoši. Tu začalo se jim však stýskati, a nesnili než o svém domově, začali reptati proti Maeldunovi, a žádali, by je vedl zpět, a nechce-li, že odejdou bez něho. Maeldun, jakoby se probouzel z nějakého očarování, pravil: »I mně je zde teskno a stydím se za ten život líný a bezúčelný. Královna a její poddaní budou však odjezdu našemu brániti, prchněme tedy tajně.«

A jednou v noci, když luna jasně svítila, vykradli se z nádherného domu, spustili spěšně loď do vody a odrazili od břehu. Nejeli daleko a zaslechli veliký nářek na břehu. Královna a její dvořanstvo tam stáli a všickni úpěnlivě prosili Maelduna, by se vrátil. Ale mužstvo jeho naopak prosilo, by nářku ostrovanů nedbal a povinnost svou konal. Maeldun nevěděl, jak se rozhodnout. Tu mihlo se cosi vzduchem jako stříbrná hvězda, a Maeldun mimoděk vztáhl po tom předmětu ruku. Bylo to klubko stříbrných nití, jen že se doteklo

jeho dlaně, bylo v ní jako přirostlé, konec niti však držela královna, jež byla klubko sama za Maeldunem hodila, pevně v ruce a nyní přitáhla na té slabé niti celou tu prchající loď ke břehu zpět, a tak byli Maeldun a jeho plavci opět, proti vůli, na ostrově. Prožili tam opět tři měsíce a prchli pak opět tajně od břehu, a opět mrštila královna klubkem za nimi a opět vztáhl Maeldun mimovolně ruku po něm, a opět je královna přitáhla s lodí ke břehu. Tu byli všickni jako zoufalí, nenáviděli rozkoš a zahálku, to věčné jaro zdálo se jim hrůzou, a byli by raději na moři neb doma mezi svými se sněhovou bouří a s vichrem zápasili. Posléze prchli znova, a když byli na moři, dále než byli posud přišli při svých útěcích, zahlídli zase královnu, jak za lodí klubkem mrštila. Máeldun nestál však tentokráte na kormě, neboť slyšel, jak plavci mu vyčítali slabost jeho, jak reptali, že odolati nedovede vztáhnouti ruku po míhajícím se stříbrném klubku. Usedl na jeho místo muž jiný, zasmušilý a nevlídný, ke kormidlu. Jakmile však klubko královnino vzduchem se mihlo, usmál se pojednou nevlídník a vztáhl ruku, čarem jat, jako dříve dvakráte už Maeldun, a královna začala, sladce zpívajíc, opět koráb k břehům svým vléci, za tu slabou, stříbrnou niť. Tu propukli plavci v dlouhý, smuteční zpěv jako při pohřbu a lomili rukama. Jeden z nich však, jménem Dyurán, přistoupil odhodlaně

ke kormidelníkovi, v jehož dlani klubko jako přirostlé bylo, tasil meč, a uťal mu rázem ruku, která i s klubkem do moře padla.

»Líp,« řekl, »bys žil s jednou rukou dál, než abys nás a sebe ve zkázu uvedl.« Kormidelník kývl v souhlasu hlavou, plavci veslovali plnou silou, a loď letěla v lunnou noc jako pták, tak že ostrov mizel v dáli, odkud divoký nářek královny a jejího dvořanstva slyšeti bylo. Brzy však utonuly ty zvuky v tichu, tak jak obrys břehů zapadl v bílém svitě měsíčním, podobajícím se lehké, sněhotřpytné mlze.

Za několik dní, když dlouhou plavbou už unaveni se cítili, objevil se jim zase velký ostrov v dáli, všecek porostlý lesem a hornatý. Přistáli a chodili hvozdem, kde mnoho lesního ovoce, velice chutného rostlo, jímž se občerstvili, tak že nabyli úplně nové zase svěžesti. Když řídl les, vyšli v širokou kotlinu, obstoupenou vysokými horami, a v klíně dřímalo jí jezero, průhledné a čisté jako křišťál. Usedli do měkké trávy a odpočívali v klidném rozhovoru. Den byl slunný a nebe jasné a modré bez poskvrnky.

Ale pojednou zatemnilo se slunce, něco jak ohromný mrak, černý a hrozivý, se ukázalo na nebi, a plavci se málo nelekli, vidouce, že to obrovský pták. Mávání jeho křídel způsobilo silný vítr, všecek les se třásl, a pták se spustil na vrcholek jedné z hor. Tam na chvíli odpočinul a pak slétl dolů

k jezeru. Všecko údolí bylo pod stínem jeho křídel. Maeldun a jeho druzi skryli se pod stromy a chvěli se o svůj život. Zírali plni strachu na ptáka. Ale ten byl téměř bez pohnutí. Držel ve spárech ratolest neznámého stromu, ale ta ratolest byla silná a dlouhá jako buk, a mezi listím jejím červenalo se všude jakési ovoce, jehož vůně tak silná a lahodná byla, že vylákala posléze Maelduna a ty ostatní z jejich skrytu, když mírné počínání toho ptáka-velikána jejich důvěru vzbouzelo. Hleděli nyní na ptáka zvědavě, a už úplně bez bázně, neboť ač je zajisté dobře viděl, nevšímal si jich, a tím stávali se ještě smělejšími, přiblížili se mu docela těsně a prohlíželi si ho klidně. Viděli nyní, že byl stár a vypelichán, sláb a znavený. Počal nyní pomalu péra se sebe škubat a je zahazovat, a když už téměř všecek oškubán byl, dal se do ovoce té ohromné ratolesti, již si byl na ostrov, Bůh ví z kterého kraje zázračného a neznámého, přinesl. Šťáva tohoto ovoce, když je klofal svým obřímským zobákem, stříkala do jezera, mnohý z plodů tam padl též, až poznenáhla začala se voda barvit do červena. Tu házel pták ještě více rozkrušených těch plodů do vln, až celé jezero vzplanulo jako červánkem. Pak potopil se pták do té lázně, ploval pod vodou, vynořil se a potápěl opět, až posléze zase usedl na břeh jezera. Zatím přišla noc, halila vše do tmy, a plavci usnuli konečně též, jako

obrovský ten pták. Probudili se, když vyšlo slunce, a hleděli s podivem na ptáka: byl úplně zmládl. Oči jeho svítily jako hvězdy, nová péra byla mu narostla, lesklá jako ze zlata, a peruť jeho byla pružná, plna síly, tloukl křídloma, zapěl hlasem mohutným jako hrom, ale ladně jako šum velkých vod, vzlétl vysoko k slunci, zdál se zlatým oblakem a pak zmizel v blankytu, směrem na východ. Stromy blízko jezera, jež byl postříkal, mávaje křídloma mezi koupáním, zdály se jako by nové mízy nabyly, a kolem jezera bylo jakoby nové jaro bylo přilétlo. Divili se všickni tomu, co viděli, a Maeldun pravil:

»Nabyl pták nového mládí v těchto vodách! Což abychom se v nich vykoupali též?«

»Toho se chraňme!« zvolali všichni do jednoho.

»Koupal se v těch vodách pták, nabyl nového mládí, avšak nezanechal v nich jed stáří a neduhů svých?« A polekáni tou myšlenkou prchali do lesa. Maeldun však lákán jako kouzlem, shodil, ani nevěděl jak, šaty své a skočil do jezera. Potopil se asi třikráte, pak vyšel, oděl se opět a spěchal za svými druhy. Dohonil je u samé lodi, volali na něho z daleka:

»Nešťastný, cos to učinil? Jsi bled a sláb! Nabyl jsi stáří a neduhů kouzelnou tou lázní! Vždyť se sotva potácíš!«

Byl Maeldun vskutku k smrti bled a velice unaven a klesl na palubu ve mdlobách. Dali se ustrašeni do veslování a prchali od ostrova, který jim za několik hodin zmizel z obzoru. Ale mezi tím se Maeldun zotavil, a hleděli nyní s obdivem na něho, byl svěží jako nikdy před tím, krásnější, silnější, něco jako jaro dýchalo z něho, a oči mu hrály hvězdami. Vlasy jeho byly za krátkou dobu mu o polovic delší narostly.

»Zpět! Zpět k ostrovu!« volali nyní všickni u vytržení. »Koupejme se v té vodě obrození!«

Jeli zpět tím směrem, odkud byli před nedávnem prchali, ale hledání jejich bylo marné po tři dny, a říkali si smutně, že dobrá příležitost, jednou zameškána, už se nikdy nevrací! Maeldun však po celý život svůj pozdější zůstal skutečně mlád, do pozdního věku, jehož se dožil, neztratil zubů, neměl vrásků, a nesešedivěl mu jediný vlas. Nestonal a žil bez bolesti, až když ulehl k poslednímu spánku.

»Bez odvahy není vítězství,« pravili si plavci mezi sebou, když marně ostrov s tajeplným jezerem hledali a na zářící vzezření svého vůdce hleděli. A pluli dále, kam je moře a vítr hnaly.

Jeli a jeli, dlouho a dlouho a myslili zoufale, že snad vůbec už ani břehu neuzří, tu pojednou vyrušilo je jednoho dne divadlo nevídané: z hloubi moře vyšlehaly vysoké

plameny, rudé a neprůhledné, tvořící cosi jako baštu, a když přijeli blíže, viděli, že v té baště byla velká otevřená brána, jíž pohodlně se mohli dívati na ostrov, ležící uprostřed plápolajícího toho ohně. Byl čarokrásný, liliové stromy tam kvetly, palmy kývaly, jasné vody tam tryskaly, ptáci sladce tam zpívali, a na žehnaných těch nivách procházeli se lidé, jakých nebyli nikdy viděli, měli kolem sebe záře jako svatí na obrazích, a klid andělský jevil se v jejich zracích, vznášeli se více než kráčeli, nedotýkajíce se téměř půdy pod nohama. Bylo vidět, že to tvorové dokonalí, Bohem milovaní, úsměvy jejich byly rajsky krásné, a jediný na ně pohled poučoval, že jsou blaženi. Byli blaha svého došli těmi plameny a zajisté mnohou zkouškou těžkou, neb tak usmívat dovedl se jen, kdo byl trpěl a v utrpení zvítězil. Hleděli plavci tou otevřenou branou na stíny blažených, ale ač je tam srdce jejich táhlo a touha pudila, nebylo možností přiblížiti se těsněji baště ohnivé, a na projížďku tou branou v plamenech nebylo ani pomyšlení. Cítili, jak byli nehodni, skláněli hlavy na prsa, a Maeldun řekl tiše: »Ti blažení mají věčné jaro v duši. Napili se vody, po níž už žízně není. Co je proti tomu zmlazení mého těla? Jaké má to ceny? Proti takovému blahu žádné! Toho nedosáhnem žádnou lázní kouzelnou, jen zápasem duše, přemáháním svých náruživostí a velkou láskou, jaké na nás žádá Bůh.«

A tiše, tiše pluli dále od ostrovu blažených, jenž ozářen ohnivou baštou, daleko jim svítil do noci, až posléze zmizel, jako když hvězda zapadne.

Nezůstalo po něm než touha a posvátná úcta v prsou vzdalujících se plavců.

Po dlouhé plavbě uviděli zdálí něco mihajícího se na vlnách, zdálo se, že to velký jakýsi pták, ale když připluli blíže, viděli, že to postava ženy v dlouhé říze, bílé jako z mořských pěn, lomila rukama a kynula jim, aby jeli blíže, jakoby je o pomoc prosila. Viděli teď, že klečí na tvrdé skále, nemnoho jen nad vodu vyčnívající, a rozeznali též její obličej. Byl krásný sice, ale strašný, působil hrůzu jako tvář zavrženého anděla, na čele tom zdálo se, že pečet zatracení lpí.

»Je to ďábel sám se vzezřením ženy,« zvolali a jati strachem chtěli veslovati dále, ale hlas té neštastné byl tak úpěnlivý, že Maeldun zavelel: »Plujme blíže! Je-li to ďábel na té skále, chrání nás Bůh, a bylo by hříchem, kdybychom z pouhého strachu prchali, když snad pomoci někomu poskytnouti můžeme.«

Dali si říci, a loď byla brzy blízka skály, na níž ta ženština klečela. Když na ni nyní patřili, vstala. Byla vysoká a k smrti zarmoucená, slzy bez přestání tekly jí po tváři, a začala nyní mluviti.

»Díky tobě,« pravila Maeldunovi. »Po staletí zde trpím, trpím dle spravedlnosti

boží, v kajícnosti čekajíc svého spasení. Ale málokdy objeví se v poušti té vodní lidská bytost, a kdo mě uzří, zdaleka prchá! Prosbám mojím o vyslyšení posud nikdo nevyhověl než ty, ó Maeldune! Bůh ti to odplať!«

»Kdo jsi, a co mohu já neb jiný pro tvou spásu učiniti?« tázal se Maeldun.

»Slyš žalupInou zvěst o dětech Lirových,« odpověděla, »slyš od počátku do konce ten truchlý děj!«

Vítr neval, vlny jakoby dřímaly. Bylo ticho, a žena na skále jala se vypravovati následovně:

»Na Erinu, otcovském ostrově, v krajině hluboce lesnaté, zelené, ležící mezi mořem a horami, kde snivě a tiše mlhavé dny v klidu a pokoji plynou, žil Lir, bohatýr mocný a slavný tak, že jej za krále celého ostrova voliti chtěli. Ale stalo se jinak, vyvolili stejně statečného, staršího však bohatýra Dergu, a Lir dozvěděv se toho, podrobil se volbě a zůstal klidně v krásném, tichém kraji svém, v starém velkém hradě, kde dvacet síní se klenulo, velkých jak hluboké jeskyně. Král Derga, jenž Lira velice miloval a si přál s ním v příbuzenství vejíti, pozval jej k sobě po korunování svém, a když Lir přijel, pravil mu upřímně: »Mám dvě dcery, krásné jako lilie, nechť jedna z nich se stane ženou tvou. Vyvol sám svou nevěstu.« Viděl Lir obě dívky a pravil králi: »Jsou stejně spanilé a zdají se stejně ušlechtilé.

Dej mi za ženu tedy starší.« Král Derga odpověděl: »Je to Alilla, buď s ní šťasten.« A Lir vedl ženu svou do velkého hradu, v kraj svůj lesnatý, tichý a snivý, kde s ní blaze žil. Ale mladší dcera krále Dergy, Ajiva, věz, ó Maeldune, ta že jsem já, jež nyní s tebou mluvím, já neblahá a Bohem souzená!

Proč trpím — uslyšíš hned. Zdálo se mi v chmurné duši mé, že křivdil mi Lir, vyvoliv mou sestru, zdálo se mi, že mě tím urazil, a vzplanula jsem skrytým záštím. Nenáviděla jsem proto v nespravedlnosti i sestru svou. Ale nikdo netušil můj temný hřích, který mě časem v zločin uvrhl, neboť mlčela jsem jako kámen.

Léta plynula, sestra moje měla čtyři děti, dceru a tři syny. Finola jmenovala se dcera její a byla tak krásná, že o ní, o dítěti, písně zpívali. Záviděla jsem sestře své ještě více štěstí její, tu stalo se však náhle v domě Lirově velké neštěstí: zemřela mu žena. Byl bolestí polo šílen, tak i můj otec a celý jeho dvůr. Shromáždění při jejím pohřbu bohatýři zakvíleli třemi velkými výkřiky žalu nad ní. Tu pohnulo se i moje srdce, a nenávist moje zmizela, a když velký smutek minul, a když otec můj pravil Lirovi: »Děti tvoje nemohou bez matky žít, a přece obávám se macechy! Pojmi tedy druhou dceru mou za ženu, Ajivu, bude jim jako pravá máť« — a Lir když souhlasil a mě za ženu prosil —

nuž, tu svolila jsem a jela s ním v ten starý hrad v tom snivém kraji, tichém, do hlubokých lesů a slibovala si, že povinnost svou vykonám, jak to otec můj a Lir, nyní manžel můj, ode mne čekali.

Smím říci, že začala jsem děti Lirovy milovati něžně.

Byly tak krásné, dobré a přítulné, splácely mi lásku mou láskou ještě něžnější, byla to jediná doba štěstí mého života na zemi. Lir byl celou duší oddán dětem svým, a otec můj je zbožňoval, ty svoje vnuky, často přijížděl do Ší-Finnahy, zámku našeho, a často zval mě s nimi k sobě, a pobyt náš u něho byl pak jeden ples a jedny radovánky... Žel, třikráte žel, že temné zlo v duši mé jak kleté símě dřímalo, že vzešlo v novou zášť a to proti dětem, jež milovati mojí bylo povinností. Pozorujíc tu nesmírnou lásku Lirovu a krále Dergy k nim, stala jsem se nepokojnou. Začalo to ve mně vříti, žárlivě jsem si říkala: »Děti ty jsou modlami každého, kdo je vidí, otec můj, jenž dříve mě zbožňoval, sotva si mne všímá vedle nich a Lir též! Nejsem nikomu ničím, jen ony, ony jsou vším!« A láska moje k nim zvrátila se brzy v nepřízeň, pak v závist a konečně v zášti! Nenáviděla jsem je plamenně, a zlá ta vášeň rostla ve mně tím zhoubněji, čím více jsem ji v sobě tajila a kryla. Dostoupila posléze takového stupně, že jsem si umínila děti své sestry zničiti!...

5*

A zlou a věčně prokletou zradu jsem konečně na nich spáchala... Je mi hanbou a bolestí nyní o ní mluviti, ale znej, ó, Maeldune, celý můj zločin, a slyš tedy, co ukrutného jsem spáchala! . . .

Jednoho rána pravila jsem svému choti: »Pojedu s dětmi k svému otci; dlouho jsem ho neviděla, krále Dergu, a stýská se mi po něm.«

Jela jsem s dětmi hlubokými lesy sama, neboť lstivě odeslala jsem muže, kteří nás doprovázeli, a v nejhlubší doubravě vyňala jsem nůž a chtěla jsem děti zabiti . . . Ale síla moje nestačila, a když Finola své krásné, jasné zraky na mě upřela, udivena mým počínáním, a se tázala, jaký to provádím žert, tu pustila jsem nůž a poháněla se strojeným smíchem bílé voly pozlacených rohů, jiż krásný náš vůz klidně lesy vlekli. Vyjeli jsme z hvozdu a byli u samého jezera Darvry. Smálo se hasitě šumem svých o skály bijících vln, a děti tleskaly radostně rukama a posílaly polibky dmoucí se spoustě vod. Věděla jsem, že za málo okamžiků doprovázející nás muži se vrátí, neměla jsem mnoho času, chtěla-li jsem zlý úmysl svůj přece provéti.

»Nyní nebo nikdy,« znělo to temně ve mně. Znala jsem mnoho kouzel a čar. Nerozpakovala jsem se dlouho. Vyňala jsem zpod svého roucha kouzelný prut, zamručela jsem hrozné zaklínání. Pak pravila jsem

dětem: »Sestupte, koupejte se v jasných vodách!« A ony s radostí mne poslechly. Sotva že stály po kolena ve vodě, šlehla jsem je, jedno po druhém, svým kouzelným prutem, a v okamžiku se proměnily v čtyři překrásné, sněhobílé labutě.

»Jste v živlu svém, teď s krákorajícím ptactvem živy buďte,« zvolala jsem, »marný bude nářek těch, již vás milovali tak nad míru! Nikdo vás nevysvobodí, neboť zpečetila jsem osud váš zaklínáním mocným, jak je osud sám!«

Zaplakaly žalostně, a labuť ona, jež někdy byla Finolou, jala se mluviti: »Zlý jsi vykonala čin a černou spáchala jsi zradu na nás,« bědovalo dítě. »Ale naděje se vzdávat nemohu! Bude láska jiných silnější než tvoje nenávist!«

Hlas její došel mého srdce, a skryla jsem tvář v rouše svém; tu tázala se Finola takto: »Rci, ó macecho, jak dlouho potrvá tvůj čar? Kdy bude nám naše lidská podoba opět vrácena?«

»Lépe by bylo, kdybys se nebyla tázala,« odpověděla jsem, »neb zvěst moje ti bude zlou útěchou! Tři sta let budete zde na jezeře Darvře, kol něhož duby šumí, tři sta let potom severně na moři mezi Erinem a Albánem, tři sta let posléze na moři západním u ostrova Glora! Lidská podoba se vrátí vám, až přijde na Erin, váš ostrov rodný, muž svatý, Patrik jménem, až přinese nové, čisté

učení v kraj rodný náš, až uslyšíte pění ptáka kovového, jejž zvonem nazývati budou, hlas křesťanského klekání! Ani mocí svou, ani mocí mou, ani mocí jinou spaseny býti nemůžete, až to se vyplní!«

Zalkaly přežalostně, tak že se i srdce moje lítostí pohnulo, a řekla jsem jim tak: »Nemohouc vám ničím ulehčiti, tu aspoň útěchu vám dám, že budete vždy mluviti svým sladkým jazykem mateřským, hlasem lidským! A budete schopny zpívati zpěvem luzným, žalujícím, čarovným, krásnějším nad všechnu hudbu světa, jenž ukonejší každého, kdo vás uslyší. I rozum lidský váš vám bude ponechán . . . !«

Zaplakaly tiše dětským pláčem svým, a já neblahá, prokletá prchala, zanechavši na kolíbavé vodě modrého jezera ve společnosti zadumaných dubů nešťastné děti Lirovy! —

Nevěděla jsem, kam se obrátit, nevěděla, co si počíti. Kroky moje nesly mě do domu otcovského. Král Derga jakmile mě zahlídl, tázal se: »Kde jsou děti Lirovy?«

Zbledla jsem smrtelně, cítila jsem to. Trvalo dlouho, než jsem promluviti mohla. »Lir nechtěl děti k tobě pustit,« řekla jsem konečně. Nedůvěřuje ti, myslí, že bys dětem jeho škůdcem státi se mohl.«

Nesmyslná ta slova mě prozradila. Otec tušil, že se něco hrozného stalo, a poslal ihned tajné posly své do Ší-Finnahy, s vyřízením, by Lir své děti jemu poslal,

»Což nepřijely s ženou mou?« tázal se polekán Lir a dal se ihned na cestu ke králi Dergovi s četným průvodem.

Když přišli k jezeru Darvra, spatřili tam čtyři překrásné labutě, a jedna z nich, Finola, zalkala sladkým hlasem: »Ó chmurný dne, ó chmurná hodino! Teď začne mého otce dlouhý žal.«

Překvapen zastavil se Lir a zvolal: »Zaklínám tě, bys mi řekl, ó ptáku, čím to je, že lidským hlasem mluvíš!«

Tu zasténaly ty čtyři labutě žalostně, a Finola pravila: »Můj drahý otče, jsme děti tvoje neblahé! Zášť naší macechy způsobila zlý ten čar, jenž tě oloupil o nás a nás o tebe!«

Když Lir a jeho lidé to slyšeli, vyrazili ze sebe tři žaluplné výkřiky bolesti a nářku. Lir zaplakal a tázal se: »A není možno vrátit vám lidskou zase tvář?«

»Není možno tak učinit,« odpověděla Finola. »Na tři sta let jsme zaklety zde na tomto jezeře, na tři sta let na moři severně mezi Erinem a Albanem, na tři sta let na moři západním. Podoba lidská bude nám vrácena, až Patrik přinese čisté učení na tento břeh, a až uslyšíme poprvé křesťanské vyzvánění zvonu.«

Opět vydali Lir a jeho druzi třikráte velký výkřik zármutku.

»Pojďte se mnou aspoň domů,« zaplakal Lir.

»My nemůžeme z těchto vod,« zaikala Finola v odpověď.

»Ale zůstaň ty zde, otče, aspoň tuto noc. Zazpíváme ti tak sladce, kouzelně, že žal tvůj pomine.«

Lir a jeho druzi usedli s pláčem na břehu a labutě jaly se pěti tiše, kouzelně a tak luzně sladce, že ukonejšily Lira a jeho lidi v klidný, krásný sen.

Ráno se probudil Lir, dal dětem svým s Bohem a spěchal ke králi Dergovi, by tam našel ženu svou.

Před tváří mého otce vyčítal mi zločin můj a já nemohla než mlčeti a mlčky se přiznati. Lir hleděl na mě s hněvem, ale otec můj se rozzuřil, chopil mě za vlasy a s hrozným prokletím mě mrštil obrovskou svou silou do vzduchu. Vichry se mne chopily a vlekly mne sem na tuto skálu, kde mě pustily. Od té doby zde trpím muka nevýslovná a čekám po staletí svého vykoupení — marně.

Při těch slovech dala se do nářku srdcervoucího, a Maeldun se tázal: »Co se stalo s ubohými dětmi Lirovými, ó neblahá?«

Utišila se poněkud a pak pravila: »Mé zaklínání bylo tak silné, že se vyplnilo do slova. Tři sta let plovaly labutě po jezeře Darvře. Lidé je milovali nad pomyšlení. Naslouchali jejich zpěvu, tábořili v lesích a na břehu těch jasných vod. Svým kouzelným zpěvem konejšily mého otce a Lira tak sladce

a dávaly jim tak kouzelný život, že po tři sta let u jezera žili, jak ty labutě na vodě, životem kouzelným. Tu přišla však hodina osudná, volající je na moře mezi Erinem a Albánem. Zapěly žaluplný zpěv, loučíce se s Lirem a králem Dergou rozepjaly bílé perutě a odlétly mezi pláčem všech, již je odlétati viděli . . . Chvíli zíraly dolů s výšin oblačných, zapěly ještě jednou žalostně a pak nesly se, jak osud jejich kázal, na sever a přemoženy žalem, spadly na nepokojné, temné, bouřlivé vlny, jež zpěněné se mezi Erinem a Albánem neustále jako v zpouře válejí. Ten tam byl sladký sen, jejž snily při šumu vod na jezeře Darvře, před tváří svého otce a děda, ten tam byl sladký svit zelený hlubokých lesův a libý van tichých větrů. Tři sta let na tom divokém, chmurném moři snášely bouře a zimu, sněhy a kroupy, vichry a blesky. Snášely muka bez konce, a často barvila jejich krev temné, rozzuřené vody a ostré, ledové kry. Když opět tři sta let minulo, nes osud a vichr ubohé labutě do moře západního, nedaleko ostrova jménem Glora, kde nová, nekonečná muka snášely. Ba vedlo se jim ještě hůře než v moři na severu, stávalo se, že se jim zdálo, že nelze utrpení taková přežiti. Když jedné noci tak úpěnlivě žalovaly, že jim málem srdce pukalo, že by byly bolestí zemřely, kdyby osud jejich jim v tom nebyl bránil, promluvila Finola takto bratrům svým v útěchu: »Bratři moji drazí, věřme

v Boha pravdy, jenž stvořil zem a její plody, moře a jeho divy! Mějme důvěru v něj, a on nám poskytne úlevy!«

»Věříme v něj,« řekli tiše její bratři.

A Bůh se smiloval, od onoho okamžiku necítily ubohé labutě nikdy již ani zimy, ani jiné bolesti tělesné až do konce těch posledních tří set let svého zakletí. Když poslední den té dlouhé doby pominul, řekla Finola radostně: »Nyní poletíme na Erin, bychom se sešly s otcem mileným!«

A vznesly se jako letní obláček v modrý vzduch a letěly na západ a uzřely zelený ostrov svůj a tiché lesy a spustily se k zemi u Ší-Finnahy. Ale jaký byl jejich žal, když našly hrad ten pustý a prázdný, vysoké jeho síně byly zbořeny, sloupy byly puklé, traviny, keře a stromy rostly v bývalých komnatách, smutných, bez ohně v rozpadlých krbech, a nikde nebylo stopy člověka! Lir a jeho rod celý a lid jeho byli zemřeli, a moc a sláva jména jeho byly dávno shasly, pominuly, vše bylo obráceno v popel a v nic!

Děti Lirovy zaúpěly, a Finola žalovala k nebi:

»Pust je dům mých otců, vítr v jeho síních truchle lká, smutek dlí na místě mého mládí! Odešel můj otec, zemřela sláva jeho a zaváta jeho památka! Po věky a věky ždály jsme okamžiku návratu, a nyní přišel, ale kde naše radost je? Běda, běda nám!«

Zůstaly celou noc v rozvalinách domu otců svých, neblahé děti Lirovy, bledý měsíc na ně svítil a chmurné lesy naslouchaly zpěvům kouzelným a smutečným, jež pěly celou truchlou, dlouhou noc. Ráno zdvihly se opět labutě a letěly k ostrovu Glora zpět. Tam se spustily nedaleko malého jezera. Pak zapěly znovu, tak luzně a čarovně, že všechno ptactvo se slétalo kolem a s nimi pělo o závod. Ostrov ten stal se ostrovem nejsladší hudby a udiveně naslouchali plavci z daleka těm čaroluzným zvukům, v opojení čistém a posvátném a jen stíží se loučívali s ostrovem, jehož slávu roznášeli po všech krajinách Erinu. Tou dobou přišel tam svatý Patrik a přinesl s sebou čisté učení, víru křesťanskou. Poslal svého učně, svatého Kemoka na ostrov Glora. Ten, přivában zpěvem labutí, vystavěl si u jezera malý kostel a zavěsil tam zvon. Když při východu slunce poprvé vyzváněl, tu probudily se labutě, počaly se třásti, zvuky ty byly tak cizí a tak slavnostní!

»Co znamená ten divný, nikdy neslýchaný hlas?« tázali se bratři.

»Toť zvuk kovového ptáka!« zvolala Finola. »Toť, zvon, křesťanský zvon, a to znamená, že poslední hodina našeho utrpení posléze přišla! Buď Bohu chvála!«

A naslouchaly zvonu jako modlitbě, a když přestal zvučeti, daly se do zpěvu tak krásného, tklivého a čarovného, jakého lidské

ucho nebylo nikdy slyšelo! Svatý Kemok plakal pohnutím, šel za tím zpěvem a nalezl ty čtyři labutě, houpající se nyní na jezeře. Zvolaly na něho: »Buď pozdraven! Jsme děti Lirovy, slyšel jsi o nás a našem utrpení?«

»A o spáse vaší!« odpověděl poustevník. »Děkuji Bohu, že jsem vás nalezl! Konec vašeho žalu přišel!«

Finola odpověděla: »Svatý poustevníku, buď chválen Bůh! Poskytni nám křtu a vykopej nám hrob! Pochovej nás pod jediný rov; jak jsme spolu trpěly, tak dopřej nám, bychom spolu spaly spánek nejsladší! Buď chválen Bůh, buď vítána nám smrt!«

Tu poslechl svatý Kemok a pokřtil ty bílé, překrásné labutě, a okamžitě zemřely, ale nad nimi vznášely se čtyři překrásné děti s perutěmi jako sníh, krásné jako bílé hvězdy a s úsměvem jasným nad slunce. Vznášely se k blankytu, kde zmizely.

Svatý Kemok poklekl — věděl, že jsou v ráji. — Pak vstal, vykopal hrob, uloživ mrtvá těla těch čtyř labutí v temnou zem a nasypal jim mohylu. Ptáci pěli svatou hymnu, sladkou a čarovnou, při tichém tom pohřbu dětí Lirových. Toť celá o nich zvěst.« —

Takto končíc zaúpěla zločinná, však kající žena a zalomila znovu zoufajíc rukama.

»Ty vyslyšel jsi zpověď moji, buď tobě dík,« pravila pak za chvíli Maeldunovi, »však učiníš něco pro moje spasení?«

»Co mohu učiniti?« tázal se útrpně.

»Ty vyjel's konat divokou pomstu,« odvětila. »Kdyby muž, jenž otce tvého zabil, padl v ruce tvé —«

»Zabil bych jej též!« zvolal vášnivě Maeldun.

»Běda mně!« zaúpěla nešťastná. »Kdybys v okamžiku své vášně vzpomněl na slova Boha svého, jenž děl: »Má jest pomsta« — kdybys na ně vzpomněl a od své pomsty upustil, skrotiv hněv svůj z lásky k Bohu a z úcty k jeho zákonu, učinil bys, co k spáse mé jest potřebí! Ach, věz, jen čin takový může mě vykoupiti z mých muk! Hřešila jsem záští, a láska jen mě spasit může.« »Vzdát se své pomsty! On zabil mého otce!« zvolal Maeldun. Odvětila žena: »A kdo ví, jaké křivdy otec tvého otce spáchal na dědu jeho? Temný zákon odplaty vleče se jako řetěz zločinů z neznámé dávnosti v neznámou budoucnost! Kdy má těch vražd být konec? Já, jež sama nesmírný spáchala hřích, vidím v kajicnosti své celou hrůzu ukrutenství! Pomni, že sám jsi hříšný, a že od Boha odpuštění doufáš!«

Maeldun klopil zmateně oči a mlčel. Vzpomínal též matky své, jež zločin onoho muže tajila, jenž jí zabil manžela v mládí, tajila ten zločin, protože pomstu nechtěla, ponechajíc ji Bohu. A celý život ztrávila v samotě v modlení. Nikdy dříve nepocítěný

jakýsi stesk a smutek zmocňoval se Maeldunova nitra. Oči mu vlhly mimoděk.

»V tvém zraku je úsvit naděje!« zvolala žena na skále a klesla na kolena, zdvihajíc ruce k nebi.

Loď se hnula, a druzi Maeldunovi jali se veslovati.

»Vzpomeň mých slov!« zvolala kajícnice za nimi. »Vyplníš-li prosbu mou, smiluješ-li se nade mnou, zvítězí-li v tvém srdci odpuštění proti kruté pomstě, a budu-li vykoupena, uslyšíš zpěv labutí ve výši nad sebou, neboť děti Lirovy odpustily mi dávno, orodují za mne, a čarovný jejich hlas se ti vděčně ozve!«

Maeldun seděl zamyšlen u kormidla, a loď spěla tiše dále ztichlými vodami. Skála s kající ženou zmizela v dáli.

Pluli celou noc. Ráno vynořil se nový ostrov před jejich zraky, zelený s velkými loukami a krásnými duby.

Neměl žádného vzezření neobvyklého, zdál se jako jejich vlastní domov. Viděli tam kroužiti sokoly. Dva z druhů Maeldunových zvolali:

»Zde jest jako v Erinu, a sokoli ti jsou zajisté jako ti naši, jsme blízko domovu!«

Maeldun probouzeje se ze svého zamyšlení, hleděl kolem sebe, a bylo mu, jakoby vánek z domova mu ovanul tvář.

»Pozorujte, kam sokoli ti letí!« pravil Maeldun. A ptáci dali se směrem jihovýchodním a pluli vzduchem s jistotou, rovně, bez kroužení, jako za cílem určitým. — »Za nimi, za nimi!« zvolali všickni,» jedem k domovu, buď chválen Bůh!«

A veslovali směrem tím po celý den, a když se šeřilo, uviděli břeh, tak známý, že radostně zvolali: »Toť Erin, drahá naše vlast!«

Když přijeli docela blízko, viděli, že to byl ostrov malý, u břehu že stál velký dům, okna jeho byla už osvětlena — a náhle si byli všichni vědomi, že to tentýž ostrov, tentýž dům, jež byli viděli na počátku své cesty, že to obydlí muže, jenž zabil otce Maeldunova, tentýž ostrov, od něhož byli mořem a vichrem odehnáni, když zabouřila divoká pomsta v srdci Maeldunově, slyšícího hlas vraha, jenž jej byl sirotkem učinil. Maeldun byl nyní opět ohromen jako tenkráte, neurčitý strach se ho zmocnil, že opět proud vln jej odnese od cíle výpravy. Byli dosti blízko břehu, i vyskočil z lodi bez rozmyšlení. Druzi jeho chopivše se zbraní, činili jak on a stáli nyní na břehu. Tiše přiblížili se k samému domu. Stáli pod okny otevřenými, a hlasy lidí, sedících uvnitř u stolu při večeři, nesly se ven do pozdního šera.

»Sedíme zde tak klidně«, pravil jeden z mužů v sednici, »tak klidně, jakoby nám žádné nebezpečí nehrozilo. A přece víme, že

na příklad Maeldun by mohl se vrhnouti náhle proti nám jako s měsíce spadlý kámen.«

»Ten už nepřijde, leda by opravdu s měsíce spadl,« odvětil jiný, »je známo, že dávno utonul v nesmírném moři, kamž vyplul před sedmi lety.«

Sedm let tedy byli pluli! Lekli se toho Maeldun a jeho druzi, ale mlčeli.

»Nejsme jisti, je-li to pravda,« řekl třetí muž v sednici. »Kdo ví, nezbudí-li nás někdy válečný jeho výkřik z ranního spánku?«

»A což kdyby přišel v této chvíli,« tázal se jiný položertem, »což kdyby zde už stál, co bychom činili, pověz ty, náš vůdce.«

Bylo chvíli tiše, a srdce Maeldunovo tlouklo tak silně, že myslil, že se zalkne, neboť onen »vůdce« byl vrahem jeho otce, byl to muž, jejž hledal. Co odpoví? Divoká vášeň měla vrch v duši Maeldunově, tasil svůj meč a chystal se, by skočil otevřeným oknem do síně a vraha jedním rázem skolil. Tu ozval se hlas známý, hlas toho vůdce.

»Na otázku tvou,« pravil tomu, jenž se ho byl tázal, »na otázku, co bychom činili, kdyby teď vstoupil Maeldun, mám prostou odpověď. Kdyby přistál sem, byl by znaven a zmořen dlouhou bludnou cestou, kde mnoho zajisté trpěl a snášel. Nuž, přivítal bych jej jako bratra srdečně a zapomněl upřímně na všechno nepřátelství.« Tu pustil Maeldun svůj meč do trávy a zaklepal silně na dvéře.

»Kdo to?« ozval se hlas v domě.

»Já, Maeldun, vracející se zdráv po přestálých nebezpečích,« odpověděl Maeldun. Tvář jeho zářila, mihnutím byl viděl matku svou, modlící se za něho a za obměkčení jeho srdce. Záští jeho bylo shaslo jako zázrakem za řeči loupežníkovy.

Dvéře se otevřely, vpustili Maelduna a jeho druhy, a pán domu šel mu vstříc, podal mu ruku, vedl jej za stůl a pravil: »Buď vítán! Sedni a odpočiň. Jez a pij.«

A zasedli všichni za stůl a Maeldun a druzi jeho pojedli a popili. Všichni mlčeli dlouho, až se ozval hlas hostitele, jenž pravil: »Jste znaveni, poutníci ubozí! Jste bledi a mnoho zajisté jste vytrpěli.« Tu otevřel Maeldun ústa svá a vypověděl vše, vyprávěl o všech zázracích, jež Bůh jim uzřít dal, o všech útrapách, trudech, nadějích a pochybnostech a končil zprávu svou zvěstí o dětech Lirových a pověděl prosbu kajicnice a skončil vypravování své těmi slovy: »Velká naučení dal mi Bůh a ne marná byla moje útrapa, mé k smrti znavení, můj boj a všechen hřích myšlenkou i skutkem. Měj důkaz mých slov. Ty zabil's mého otce! Nuž, zde ruka má! Odpusť ti Bůh, jak já ti odpouštím! Pozdravuji vás slovem Kristovým: Buď pokoj s námi!«

A oba muži objali se a druzi jejich po nich, a otevřenými okny zazněla píseň zázračně lahodná, píseň čtyř labutí vznášejí-

cích se modrým vzduchem k zlatým hvězdám, a věděl tak Maeldun, že činem svým vykoupil kajícnici na skále, zmítanou v bouři vln, a bylo mu blaze, a hudba těch hlasů labutí byla tak sladká, čárná, neslýchaně luzná a svatoslavná, že všichni v domě zapomněli všechen žal života, všechno, co kdy byli utrpěli, a byla tak konejšivá, vyznívající v tak tiché, lahodné šeptání, že usnuli a se neprobudili až do rána.

Rozloučil se Maeldun a jeho druzi s usmířenými nepřáteli a odplul a přistál šťastně k břehům otcovským, kde jej radostně vítali, a žil svatě a spravedlivě do pozdního stáří, a vše, co byl kdy snášel na dlouhé cestě své, stalo se mu pramenem milých později upomínek; ale onen čin dobrý, jejž vykonal tím, že odpustil nepříteli svému smrtelnému, byl mu upomínkou nejdražší, neb naplňovalo jej útěchou, že zvítězil v boji nejtěžším — překonav sám sebe. —

(1896.)

POHÁDKA
O DOBRÉM CAREVIČI EVSTAFOVI.

Z RUSKÝCH NÁRODNÍCH LEGEND.

Za dalekými moři, za temnými lesy stálo před dávnými časy velké, bohaté, bílé město na patě modrých hor. Zlaté jeho kopule a báně svítily do širého kraje a hlásaly slávu a lesk a moc panujícího tam cara. Byl hrdý a vášnivý, ale žena jeho byla ještě hrdější než car. Byla pyšná na svůj trůn, byla pyšná na svůj nach, byla pyšná na svou krásu a považovala se za bytost, stojící neskonale výše všech tvorů ostatních. Lid směl se na ni jen ze vzdálenosti dívat a měl se jí klanět jako nějakému božstvu. Seděla na svém koni vždy jako z mramoru vytesána, oči její nezavadily nikdy o lidskou tvář, zírala přes hlavy všech s úsměvem plným pohrdání — a přece vězel jí v srdci jako trn pocit ponižující — totiž vědomí, že byla vlastní matkou careviče Evstafa. Na toto svoje jediné dítě nedovedla býti hrdou! Neměl krůpěj její krve! Byl to sice mládenec krásný a ztepilý jako strom, ale neměl zdání o královské důstojnosti! Nevěděl, co je pýcha; co nazývali u dvora

majestátem, budilo jen útrpný jeho úsměv; nemiloval dvorních slavností, okázalých obřadů, nevyhledával pyšných velmožů a vyhýbal se vždy hodnostářům carské říše. Chodíval rád odlehlými ulicemi a náměstími, kde srdečně a upřímně s lidem prostým hovoříval, a sedával téměř denně u kostelů mezi žebráky, kterým ne pouze dary a almužny, ale i něžná slova útěchy a lásky poskytoval. Jméno careviče Evstafa bylo lidem jako požehnání, a kdo je vyslovil, zazářil nevědomě úsměvem, jako když v kruté zimě naděj na jaro o srdce zavadí. Byl Evstaf tedy všude milován, jen v domě svých rodičů nenalezl tepla lásky. Carevna styděla se tajně za své nekrálovské dítě, a car se mračil, kdykoli Evstafa uviděl. Podlé dvořanstvo, pozorující nelásku rodičů, jalo se ihned Evstafa nenávidět. Každý z těch bídných velmožů a nicotných hodnostářů přicházel denně s nějakou klevetou na Evstafa do paláce, a tak se stalo, že z nelásky pošetilého cara se ponenáhlu zrodilo nepřirozené záští proti dědici koruny. Nazývali Evstafa v carském domě posměšně »králem luzy«, a podařilo se konečně té pravé, dvorské luze v hedvábí a zlatě caru a carevně namluviti, že Evstaf strojí úklady proti nim, že ve spojení s nuznými a bídnými v městě se chystá ke vzpouře a boji, by uchvátil trůn pro sebe a že prý lidu odměnou za pomoc při odboji všechny carské poklady na pospas slíbil.

Záští ochmeluje a dým kadidla podkuřujících pochlebníků kalí snadně zrak, a tak se stalo, že car, vždy slepě vášnivý, svého andělsky čistého a dobrého syna bez váhání odsoudil, než ještě jediného slova obrany jeho vyslechl. Odsoudil jej předem, ale zachoval obvyklý řád a volal Evstafa, překvapeného a udiveného, před soudní svou stolici, kde seděl nehybně jako kámen a temný jako mrak a odkud syna svého tvrdým hlasem takto oslovil:

»Uvážil jsem, že by následnictví tvoje bylo neštěstím pro tuto říši. Neboť nemáš ani rozumu ani srdce. Zde stojí velmožové našeho carství. Vyhýbal jsi se vždy jejich styku a přátelství, cítil's asi jejich převahu a to tě tížilo. Zde stojí nejvyšší hodnostáři dvora. Kterému z nich stal jsi se druhem? Znal's věrnost jejich ke mně a to tě odpuzovalo. A kam utíkal jsi se od velmožů a hodnostářů? Mezi pustou chátru! Jsi srdcem, duší a povahou z ní. Každá tva myšlenka je vzpourou proti řádům, každé hnutí tvého srdce je vzpourou proti mně, každá tvoje snaha je vzpourou proti říši. A za vzpouru smrt — toť starý zákon. Jemu propaď jsi! Jsi odsouzen a zhyneš rukou kata! . . .«

Car domluvil a zahalil tvář pláštěm svým na znamení smutku. Celý přítomný dvůr se ihned po něm pitvořil, všichni si zahalovali pokrytecky tváře rouchy a smáli se pak pod hedvábnou tou clonou. Carevič Evstaf hleděl

udiveně na otce a nechápal dobře jeho obžalobu. Hluboký smutek jevil se však na spanilé jeho tváři, cítil bolestně zřejmou tu nelásku, která jej tak tvrdě pronásledovala a zarmucovala, že otec jeho konal skutek tak nespravedlivý. Vida, že čekají všichni nyní na slovo z jeho úst, pravil prostě:

»Svědomí moje jest čisté a nevím, co mi chcete. Je-li vůle boží, bych zemřel, nereptám. Ale, tebe otče, prosím, bys nebral na sebe tak velký hřích.«

Tak pravil carevič a padl před carem na tvář a vznášel k němu ruce.

Tu pohnulo se náhle srdce otcovo, vášeň jeho klesla jako plamen dohořívajícího ohně a viděl náhle ukvapenost svého jednání. Styděl se však pošetile před dvorem za dobré hnutí svého srdce, zdálo se mu nedůstojné odvolati vlastní slovo a pravil tedy zdánlivě lhostejně: »Nechci, abych se zdál příliš krutým. Přes vinu tvou ti dávám právo, bys hájil svou při, a dávám ti lhůtu tří hodin, bys připravoval svou řeč. Jdi tedy a rozjímej o své obraně. Za tři hodiny přijdu si pro odpověď na svou obžalobu!«

Car kyvl žezlem, a carevič Evstaf vyšel ze soudní síně a bral se do své odlehlé a prosté komnaty v nejzadnějším koutu paláce. — Tam pravil tiše sám sobě: »Co mohu na tu obžalobu odpovídat, než že jsem nevinen? A to jsem už učinil, aniž by mi otec uvěřil. Ztratím tedy mladý svůj život. Je mi ho žel.

Ach, miluji slunce a světlo a miluji bližní své a mnozí z nich mě budou postrádat a oplakávat!«

Slzy se mu draly do očí, ale nereptal. Chodil rozechvěn po komnatě. Stály tam tři truhly podél stěny, jedna s pozlaceným víkem, v ní byl poklad zlatý, z kterého carevič své almužny čerpal, druhá s víkem postříbřeným, byla plna stříbra, z něhož Evstaf brával pro své potřeby, a třetí, prostá, dřevěná bez barvy a ozdob, byla prázdná. Carevič otevřel první a pravil tiše:

»Stříbro a zlato! Je to hluchý kámen, nevydává plodu, jako pýcha!«

Přiklopil víko a vyšel zamyšlen na chvilku do sadu, rozprostírajícího se od jeho prahu v dál. Zpívali tam ptáci v míru, a šumění stromů bylo též jako snivý zpěv. Carevič hleděl dojat na stromy a květy a pravil: »Krásnější než zlato a stříbro jste vy, ó kývající větve, ó vonné květiny! A zrodily jste se z té vlhké, temné hlíny, po níž každý šlape a jíž si nikdo neváží. Ty vlhká hlíno, jaké jsi ty požehnání!«

A vynesl carevič svou neúhlednou truhlu dřevěnou a naplnil ji hlinou a postavil ji vedle stříbra a zlata, nazývaje obsah její pravým pokladem. Pak nemyslil již na nic pozemského a připravoval se tiše na pout svou do věčnosti.

Z hloubi rozjímání vyrušilo jej prudké otevření dveří: car, velmožové a hodnostáři

dvora vešli do komnaty a ohlašovali careviči, že ustanovená lhůta vypršela. Vstal klidně a poklonil se otci. Car oslovil jej zasmušile:

»Připravil jsi se na smrt,« pravil, »nebo připravil jsi odpověď na mou obžalobu, odpověď, která by tě od smrti spasila?«

Odvětil mu carevič: »Co mohu říci, než že jsem vždy žil a jednal dle prostoty svého srdce? Vidíš-li v tom hřích, pak trestej. Vládne-li však v tom všem jakýsi omyl, nedovedu jej objasnit proto, že výmluvnosti nemám. Chce-li Bůh, abych dále žil, odpoví za mě.« —

Car pokrčil nespokojeně rameny a dvořanstvo se ušklíbalo. Jeden z hodnostářů pravil obřadně: »Můj careviči, vidím zde tři truhly. Je to dědictví, které zanecháváš? Jest to mým úřadem se tě tak tázati. Kdo je tvým dědicem?«

Tu přistoupil carevič Evstaf ke skříni první, pozvedl víko a pravil: »Zde nasypáno zlata, zde v té druhé skříni stříbra a tam v té třetí je prostá hlína. Zlato moje, znak prázdné pýchy, zanechávám velmožům, stříbro, ten bledý znak úslužnosti a nelepého trhování, zanechávám dvorním hodnostářům, a hlínu, které si ani vy velmožové, ani vy hodnostáři, ani ty můj otče, nevážíte, tak málo jako dobrého lidu, s kterým jsem vždy v lásce a družbě žil, tu nechám tobě, můj otče, na památku!«

Car rozzuřil se velice a zvolal: »Jaká jest tvoje smělost! Tropíš si ze mne drze smích?«

»Nikoli, můj otče,« odvětil carevič, »mluvil jsem prostě a bez rozmýšlení, co mi vnukl vnitřní jakýsi tichý hlas, šeptající jako vánek na lukách, a ten tichý hlas mi nyní velí, bych vás zval a prosil, byste ocenili moje dědictví. Přistupte, velmožové a hodnostáři, a pohleděte na poklady mé, jsou-li vás hodny! . . .«

Velmožové otevřeli s úsměvem skříň první — ale jaký byl jejich úžas, když tam místo zlata samou zmiji, samého hada spatřili! A hodnostáři dvorní nalezli místo stříbra samou odpornou havěť a samý hnusný plaz! Prchali z komnaty, a udivený car přistoupil ke skříni dřevěné a pozvedl dychtivě víko — zjevil se mu velký div: hloubila se skříň do mlhavých dálek a rostly v ní krásné stromy, plody nesoucí, šumělo jejich listí, celý byl to háj, sladkou vůni dýchající, a uprostřed stromů stál bílý kostel a zvony jeho hlaholily tak svatě a snivě, že se srdce carovo krásným dojmutím zachvělo, zlé jeho vášně prchaly mu z duše jako temný dým, slzy padaly mu z očí a láska mu vnikala v nitro jako teplé paprsky a úplně změněn padl na kolena a prosil Boha, by mu odpustil, a objal svého syna s pláčem a zvolal: »Promiň ty mi též, Evstafe, vinu a křivdu mou! Bůh je s tebou a tys mým spasným andělem . . .«

Leželi si v náručí a v dlouhém, němém polibku se našli na vždy, otec a syn, a žili od toho dne v dokonalém souladu. Nikdo na dvoře neodvážil se už slovo v neprospěch careviče pronášet, mnozí z velmožů a hodnostářů poznali v kajicnosti hříchy spáchané. Všecko se takto v paláci změnilo: jen carevna zůstala zatvrzele pyšná, tvrdá, chladná, nemilující nikoho krom sebe a pustou nicotu své domnělé vznešenosti. —

Carevič Evstaf trápil se nad zatvrzelostí své matky, doufal však pevně, že i ona se někdy změní a prohlédne. Žil Evstaf nyní úplně volně dle své náklonnosti a věnoval se dokonale potřebám svých bližních. Konal všechny skutky milosrdenství s pravým nadšením a následoval Krista vší silou duše a vše se mu zdálo málo, co konal, a vyčítal si neustále liknavost. —

Jednou, na Boží Hod velkonoční vystrojil Evstaf bohatou hostinu a poslal sluhu svého na rozcestí, by jménem jeho k hodům pozval každého, kdo se na silnici objeví. Dlouho tam sluha stál a čekal, nikdo však nepřicházel, až konečně kmet tak zubožený a nebohý se cestou vlekl, že sluha váhal, má-li jej pozvati jménem svého pána. Byl tak otrhaný a prachem pokrytý ten stařec, a kol čela a na bosých nohou a chvějících se rukou hnisaly mu rány. Sluha uvažoval, co počíti, posléze však si připomenul slovo careviče, tak

rozhodné, by přivedl kohokoli, a pozval tedy ubohého poutníka do dvora.

Vešel kmet do síně a dle starého, posvátného zvyku přál hostitelům svým šťastné svátky velkonoční a dal carovi a careviči obvyklý polibek bratrství a míru, pronášeje slavně radostnou zvěsť: vstalť jest Kristus z mrtvých!

Když pak přistoupil k carevně, by ji pozdravil, odvrátila se s hnusem od ubohého hosta a řekla hlasem: »Věru, spíše bych zasedla se psem za stůl, než s tím žebrákem!«

Carevič odvětil: »Sedni tedy, matko, s dvořanstvem za stůl sama, my posadíme se u menšího stolu tam stranou, náš host, otec a já.«

Vedl starce k sedadlu a přisedl s otcem k němu, hodovali odděleně od ostatních, aby nikdo z hodujících dvořanů hosta nelaskavým slovem nebo pohledem neurazil. Po skončeném kvasu vedl Evstaf kmeta do své komnaty, položil ho na vlastní postel, aby odpočinul. Stařec spal krátkou chvilku a pak vstal a loučil se, děkuje, s carevičem. Chatrný jeho oděv byl v nepořádku, a roztrženou košilí spatřil teď carevič kříž, který host jeho měl pověšený kolem hrdla. Zářil jako slunce, až ku podivu krásně a jasně. Stařec zpozoroval udivení svého hostitele, usmál se laskavě a pravil: »Vyměníme si kříže. Vezmi můj a dej mi svůj a tak budeme sbratřeni v kříži!«

»Ne, můj starší bratře,« odvětil carevič. »Kříž tvůj je tak vzácný a můj je prostý. Špatně bys pochodil. Sbratřme se v Kristu, ale nevyměníme kříže.«

Stařec však se nedal tak odbývati, stál na svém a pravil: »Vyhovuj mé prosbě. Bolelo by mě, kdybys nepřijal. A mám prosbu ještě druhou: buď ty, bratře můj mladší, také hostem mým navzájem. Pozejtří, v úterek velkonoční, budu tě u sebe očekávat. Cestu ke mně najdeš snadně, vyjdi jen z města a řekni sám sobě: Blahoslaven buď Hospodin! O nic více se nestarej a dojdeš mne.« —

Carevič slíbil, přijal kříž, dal svůj navzájem starci, a rozloučili se srdečně.

Věren danému slovu vydal se Evstaf v úterý velikonoční na cestu k starci. Prošel městem a v širém kraji pronesl slova: Blahoslaven buď Hospodin, a šel pak, kam jej nohy nesly. Brzy ocitl se v neznámé mu krajině a vida bílou cestu, vinoucí se nivou, dal se po ní. Vedla jej kolem tekoucích potoků. Bublání těch vod bylo podivné, podobalo se proneseným slovům, a i šepot větrů v travách a křovinách zdál se jako lidská mluva, ba i z těch jemných květných zvonků v trávě vanulo to jako dětské hlasy. Carevič napial sluch a rozuměl konečně: zvonky v trávě, vítr a vlny vod volaly jedinou tuto větu: Hle, zde kráčí Kristův sbratřenec!

Carevič ohlížel se kolem, aby toho Kri-

stova sbratřence spatřil, ale do nedohledné dálky šířil se jen modrý, sluncem prozlacený vzduch a u nohou jeho prázdná, travou vlnící se niva. Šel tedy dále po bílé cestě, která ho nyní vzhůru na vysoké vrchy vedla, a když došel nejvyššího jejich temene, obklopovala ho hustá mlha. Přemýšlel o tom, na kterou se dáti stranu, když se mlha náhle rozplynula, a carevič spatřil před sebou onoho starce, jejž byl nedávno hostil a k němuž nyní na návštěvu přicházel. Byl tak nuzný jako dříve, měl kolem skrání, na nohou a na rukou ty krvavé své rány, a tatáž smrtelná bledost pokrývala jeho utýranou tvář. Usmál se však na příchozího careviče a pravil: »Vítej, můj mladší bratře!«

Sotva ta slova dozněla, stala se zázračná změna se starcem, tvář jeho prosvitla, nevýslovná, božská výsost povznesla celou jeho bytost, omládl jako niva v máji, zářil jako hvězdy, oči jeho rovnaly se slunci, háv jeho byl bílý jako sníh, rány na rukou a nohou plály jako měsíc, jízvy kolem skrání a na čele změnily se ve věnec z bíle kvetoucího, poroseného hlohu, proplítající se paprsky plavých jeho vlasů, a carevič poznal ve svatém úžasu, že před ním stojí Kristus sám, tak jak jej znal ze staré, drahocenné ikony v chrámě rodného města! A s ním byl se tedy sbratřil! . . .

Padl na tvář, ale Pán náš pozvedl jej, a carevič viděl nyní, že kvete kolem čarovná

zahrada, plná vůně a stínů, květů a ptáků. Takových stromů, takových květů nebyl nikdy viděl a takového lahodného zpěvu nebyl nikdy slyšel. Kvetl to kolem něho ráj, a Pán sám ho nyní jím vodil a ukázal mu posléze místo, připravené pro něj v budoucnosti. Pak vedl jej Kristus k velké propasti, carevič hleděl v její hloub a zachvěl se hrůzou, která šla z té strašné tmy, naplňující bezedno. V těch děsuplných temnotách bloudily neurčité postavy, jejichž posunky jevily nejhlubší smutek a divou zoufalost, tak že srdce carevičovo se lítostí zastavilo. Upíral zrak svůj na jeden z nejtemnějších zjevů, sedící na balvanu, ponořený v němou bolest. Carevič vzkřikl, poznal v té postavě svou vlastní matku. Padl na kolena a zvolal: »Smiluj se nad ní, Pane!«

Kristus sebral hrstku paprsků, tryskajících z rány své ruky, a pravil: »Stoč lano a vytáhni matku svou z propasti hříchů a zavržení!«

Evstaf jal se točiti provaz z paprsků; že se mu to podařilo, byl zázrak způsobený Pánem. Přistoupil carevič na kraj bezedna a spustil zářící lano až k nohám své matky.

Pyšně odvrátila se však carevna od své spásy a pravila: »Nebylo by mne důstojno, viseti na konci lana. Pro mne je jen zlatý kočár a okřídlení koně . . .«

Lano zmizelo a carevič pohlédl žalostně na Krista.

Pán pravil: »Srdce moje krvácí ještě více nad ní než tvoje! Jak od tebe, tak odvracuje se však též ode mne, od spásy své. Potlač tedy bolest v svém srdci a ponech neblahou ve tmě, kterou sobě volila!«

Ta slova careviče tak zkrušila, že samou bolestí na tři okamžiky vědomí ztratil. Když se pak probral zase z mrákoty, hledal útěchu v pohledu na Kristovu milosrdnou tvář.

Pán usmál se nyní tak dobrotivě a tklivě, že se careviči zdálo, že mu nebeský balšán kane do duše, a Pán mu pravil: »Sbratřený můj druhu, ty tři okamžiky tvé mdloby byla tři dlouhá léta. V době té se mnoho událo na zemi, v rodném městě tvém. Hleď tam do stínu onoho dubu zlatistých listů a vše, co se tou dobou stalo v domě tvého otce, zjeví se ti jasným obrazem.«

Carevič upřel tedy zraků svých na naznačené místo a aj! spatřil tam pojednou své rodné město, bílé se zlatými báněmi, a pyšný otcův dům a v něm zlatoskvoucí dvoranu, kde teď tisíc lamp a světel hořelo, a v té záři budoval se vysoko černý katafalk a na něm ležel, ustlán v purpuru, otec jeho, bledý, mrtev!

Carevič zalkal, ale utišil se, když viděl, jak očištěna duše otcova se vznášela jako světlý stín výš a výše až k prahům ráje, kde ho andělé vítali. Sušil slzy své, jež mu kalily zrak, a když opět do stínu žlutolistého

dubu patřil, zjevil se mu opět obraz jiný. Uviděl svou matku. Stála na trůnu, pyšněji než kdy, stavila si uchvácenou korunu říše na hlavu a pravila:

»Hlaste všemu lidu, že vylučuji svého syna, toulajícího se někde s luzou, z vlády. Ten bloud! Neznal nikdy význam svého rodu! S chátrou by se družil! Já však šlapat budu na šíj každou, která se vzpřímit odvažuje. Plazit v prachu se budete přede mnou! Tak vysoko jsem postavena, že nikdo k výši mé nedosáhne. Cítím se bohu rovna . . .«

Tu žasli i sami dvořané a třásli se neurčitým strachem, jakoby čekali blesky nebes po tom rouhání.

Carevna však velela: »Teď do chrámu! Přede vším lidem zamávnu žezlem a všecko město ať se pokoří! . . .« A viděl ji teď carevič Evstaf, jak ve chrámě seděla na stolici stříbrné, osázené perlami, a na sta a sta světel hořelo kolem a všechen lid byl na kolenou a celý dvůr stál před oltářem v němé pokoře. Bylo ticho jako v hrobě, jediný jen ozýval se hlas, hlas kněze, čítajícího svaté evangelium, položené na perlami prošitý zlatohlav na stole ze sloni. Carevna ledva naslouchala, pojednou však sebou trhla, neboť kněz pronášel slova: »vysocí poníženi budou a ponížení budou povýšeni.«

Carevna vstala a zvolala: »Tvoje písmo, kněži, hlásá nepravdu a slovo evangelia je

lží!« Mračná a vášní bledá přikročila pak k svaté knize a drze a rouhavě vytrhla list, s kterého četl kněz, a hodila jej do plamenů lampy.

Trhnutí toho listu zahřmělo chrámem jako hrom, plamen vyšlehl ze zapáleného pergamenu jako požár a pak shasly všechny lampy, všechny svíce se zlomily, kapaly voskové slzy na dlažbu a shasly též. Lid prchal s hrůzou z kostela, polekané dvořanstvo hrnulo se za ním do ulic, a carevna, klesnuvši zpět na své sedadlo, zůstala sama, opuštěna a na okamžik postrašena, v prázdném chrámě, uprostřed zlomených svěc, jejichž černý čmoud se jí nad hlavou shlukoval jako temný, bouřný mrak.

Chvíli seděla nehybná, pak vstala a vyšla z chrámu, aniž by se byla poklonila svatým obrazům nebo křížem znamenala. Plavý její oř se hřivou propletenou safíry, okovaný stříbrem, byl přivázán k sloupu na náměstí nyní úplně prázdném, neboť hledal každý vnitřek svého domu, aby se tam před hrůzou, jí v kostele způsobenou, skryl. Carevna lajíc svým služebníkům, že uprchli jako všickni ostatní, položila už už ruku na zlaté jablko sedla, by se na oře vyšvihla — ale náhle uhnulo se zvíře jako polekáno, a cerevna spatřila před sebou cosi jako temný mrak, vystupující 'ze země. Byl to démon, jeden z andělů, svržených s výše boží slávy, a pravil nyní carevně: »Běda tobě, rouhavá

7*

a zlá! Bloude bídný, sama dala jsi se do mé moci!« —

V tom okamžiku přijal démon její podobu, měl její postavu, tvář a hlas a stkvěl se její krásou v nachovém jejím hávu, v zlatém jejím plášti a na hlavě jeho svítila koruna její, ta, kterou byla uchvátila v paláci. Sama viděla se zároveň vedle stkvělého vidma v nuzném, roztrhaném plášti, bosá, prostovlasá, a temné její před chvílí ještě kštice visely jí sešedivělé v divém nepořádku na prsa. Démon sedl v její podobě na koně a odjel do paláce. Carevna stála na pustém náměstí a mnula si oči. Byl to děsivý sen? Jak se z hrůzy jeho probuditi?

Třesoucí se její nohy nesly ji pomalu ulicemi, potkala-li sem tam někoho, nevšiml si jí, a narazila-li náhodou na některého z dvořenínů, chvátajícího k paláci, uhnul se jí prudce — ne však z uctivosti, nýbrž proto, by hedvábný jeho šat snad nezavadil o roztrhaný její plášť, a pohled chladného pohrdání z očí, které se posud před ní v pokoře klopívaly, jel carevně jako ostří otrávené dýky do srdce. Skřípajíc zuby chvátala do paláce, sebrala všechny síly a dala se do útěku. Ó, tam ji zajisté poznají přes ty čáry a bude vše zase jako dříve! Udýchaná zastavila se konečně u pozlacených vrat carského domu. »Otevři!« velela hrdě strážci, ten však dal se do smíchu a odháněl drzou žebračku. »Což mě neznáš, podlý rabe?«

rozkřičela se carevna, ale strážce dal se do nového smíchu. Pomalu sbíral se nyní lid a bavil se hádkou strážce s tou zuřivou ženštinou, ale když carevna se jala láti a klnouti i kolem stojícím proto, že jí nepoznávali, rozzlobil se lid, a nepadala nyní pouze jen surová slova, ale i kameny a rány! Carevna vrhala se vášní pološílená tak prudce na vrata svého pro ni zamčeného domu, že se krutě o tvrdost jejich ranila — tu však rozlítly se ty nepokorné dvéře dokořán, a démon v podobě carevny zjevil se s pyšným komonstvem a pravil mračně: Jaký to hluk před samým domem mým? Jaký to hnusný hmyz, ta rozlícená žena? Odvlecte ji okamžitě! . . .«

Carevna se vzpřímila, všechna hrdost její vzplála a zalomcovala jí jako bouř a zvolala: »Strhněte plášť s ramen toho lživého ducha, který se zmocnil mého vzezření! Což jste poraženi slepotou? Já jediná jsem carem vaším a paní toho města! . . .«

Nesmírný smích byl odpovědí na její slova. Tu vzpomněla konečně carevna také na Boha. Přistoupila k démónu a chtěla říci: »zmizíš jménem Trojjediného!« Ale marně snažil se jazyk její pronášeti ta slova. Stála s otevřenýma jako v křeči ústy. Démon se zasmál hlasitě a pak pravil tím hrdým, tvrdým, někdy jí vlastním hlasem: »Posaďte mi toho blázna do klece ve dvoře, kde moji

předci někdy divé šelmy chovali! Budiž blabolení její všemu lidu zábavou!« —

Ihned chopilo se neblahé sto rukou a vsadili ji do klece, kde zimu a vedro, hlad a žízeň snášeti musila a byla teď zlým a nerozumným zábavou. Draždili ji, posmívali se jí, házeli jí shnilá jablka a tvrdé, plesnivé kůrky. Carevna zuřila, proklínala zemi a nebe a osud a ranívala v návalech zoufalosti marně čelo svoje o železnou mříž svého vězení. Ale jednou v noci stala se s ní velká změna. Ležela žíznic na tváři, uštvaná a chorá. Tu přiblížily se jí tři chudé ženy. Krvavé její oči se na ně upíraly v zlobě. Poznávala je při jasném záření hvězd. Byla je jednou odehnala od prahu svého paláce, kde na okamžik sedly znaveny, by odpočinuly. Zdálo se jí to velkou drzostí, a kázala, by na ně odvázali psy. Jen stěží ušly tenkráte ty stařeny smrti. Nyní stály před její klecí. Ó, zajisté přišly, by se jí rouhaly a pomstily, zajisté, že ji poznávaly a že ji přišly mučit! Ale mýlila se. Poklekly stařeny vedle klece a modlily se za ni k Bohu, aby se nad bídou její ustrnul. Pak podávaly jí zdravého chleba, čistého mléka, svěžího ovoce. Šeptaly jí slova útěchy a chvějící jejich ruce ji hladily s něhou po tváři a po vlasech jako choré dítě... Tu podlomila se konečně a náhle zlá její posavadní pýcha. Lidská soustrast a prostá láska způsobily ten velký div. Bylo po vzpouře proti Bohu a

osudu! Slzy její tekly jako potok, schýlila pokorně hlavu a líbala ruce těch stařen, které ji hladily mříží. Od oné noci snášela tiše a trpělivě svou trýzeň, nedbala již urážek a posměchu, všechno její cítění a myšlení se soustředilo v palčivé kajicnosti, neviděla už než nestvůrnost svých hříchů a nesmírnou pošetilost své bývalé pýchy a naprostou nicotu vší lidské velikosti! . . . Celým srdcem pokořila se Bohu. —

To vše viděl nyní carevič ve stínu zlatolistého dubu v ráji, to vše prožil a procítil s matkou svou, stoje po boku samého Krista slitovníka, a srdce jeho usedalo tichým pláčem. Pán náš však mu pravil: »Chceš ještě déle zde se mnou prodlévati, nebo chceš se vrátit na zemi? . . .«

»K matce své!« zvolal carevič Evstaf »ano. Pane, k ní chci, k ní.« A sepjal ruce.

Spasitel se usmál úsměvem takovým, jaký nikdy s lidské tváře nezáří, a pravil: »Vrať se mezi smrtelné, a požehnání moje bude s tebou až k návratu tvému sem na věky věků! . . .« Carevič schýlil hlavu, duše jeho byla plna paprsků a klesl na kolena, přemožen převelkým blaženstvím. Ráj kolem něho však jakoby se rozplynul do mlh a svatý zjev Spasitelův zmizel, jako když slunce zapadne. Zůstala po něm slavná, hvězdná zář.

Carevič vstal a bral se pomalu bílou cestou zpět k otcovskému městu.

Když vešel branou do ulic, pozoroval, že každý, koho potkal, se s udivením na něj díval a že hned se za ním dal, tak že za krátkou dobu celý velký zástup ho sledoval. Ti, kteří jej poznávali, vláli šátky a volali: »Buď žehnán, sláva Bohu!« A viděl teď, že ze záhybů jeho rouch ustavičně květy padaly a že jakási záře po jeho stopě zůstala, po vracejícím se z ráje! A mnoho hlasů teď volalo: »Kde meškal jsi, náš pane? Otec tvůj mrtev, a posílá tě sám car nebeský, bys nás spasil od násilí a křivd, které se denně na nás páchají! . . .« Z toho poznával carevič, že démon na místě jeho matky vládnoucí ve smyslu bývalých jejích zvyků kraluje, a spěchal tedy, by jej vyhnal z domu. U samých vrat paláce potkal jej chudý jakýsi kmet, kterému byl někdy pravým synem býval, a ten, přemožen radostí nad shledáním s carevičem, vrhl se mu k nohám a líbal mu ruce a zvolal náhle: »Jaké to máš, můj pane, ruce? Jedna září jako hvězdy a druhá je temná jako noc!«

Carevič byl sám podiven tím úkazem, jím dříve nezpozorovaným, ale věděl hned příčinu zázračného toho zjevu: pravice zářila jako hvězdy, neboť za ni jej Spasitel zdvihal, když mu k nohám klesl, a levice byla jako noc, neboť visela mu chvíli do propasti tmy a hříchů, když tam lano na záchranu své matky spouštěl! Carevič mlčel však a nevysvětloval, vešel do síně paláce,

kde démon v podobě jeho matky na trůnu, s korunou na hlavě, stál. Carevič Evstaf hleděl na něj tak přísně a hrozivě, že se všichni podivili, nebyli nikdy posud takové mračno na čele jeho viděli, a jeden z dvořenínu pravil káravě: »Skloň hlavu svou! Což nevidíš, kdo stojí na trůnu?«

Carevič pravil: »Vidím a vím. Je to síla nečistá! Vztáhl zářící svou pravici proti vidmu a zvolal velkým hlasem: »Ustup na věky, jménem Krista Ježíše!«

Tu zachvěl se démon a sřítil se jako věž, a podoba carevny rozpadla se v nic. Oknem zavál vítr a zatočil kupou temného popela, v němž carská koruna, démonu s hlavy spadlá, jako hrstka rudých jisker hořela . . .

Všecko oněmělo úžasem, ale carevič nemeškal a sestoupil do dvora, kde železná stála klec. Již z daleka volal s nejhlubším dojmutím: »Matko! Matko!«

Carevna se vztýčila, bledá, chvějící se na celém těle. Slzy padaly jí z očí a zalkala: »Ty mě poznáváš, ty se ke mně, nehodné, hlásíš? Dítě moje, ty mi odpouštíš všechny křivdy na tobě od narození spáchané?« A padla štkajíc na tvář. Ale Evstaf vrhl se na klec, lámal dychtivě a netrpělivě její mříže jako slabé louče, vyňal matku svou z ukrutného, potupného vězení a položil ji na své srdce, líbaje její tvář. Nebylo jediného člověka v zástupu, jehož oči by

byly suché zůstaly. Všichni poznávali nyní bývalou carevnu, a ti, kteří zaslepeni démonem ji byli trýznili a tupili, třásli se nyní strachem. Ona však se usmívala tiše a pokorně a pravila: »V tom okamžiku mě povýšil v pravdě Bůh, neboť jest ve mně mír a prchá stín mých hříchů! Snad že mi odpouští pro velkou moji kajicnost? Pros za mě, synu můj!« A slzíc, přitlačila ruku jeho k srdci a pak na vlhké svoje zraky, byla to ruka jeho levá, a carevič vykřikl radostně: »Ano, milosrdný Bůh ti odpouští!« Měl toho plnou jistotu, neboť hle, černost propasti hříchů byla s ní smyta kajicnou slzou matčinou! Měla ruka jeho opět bělost svou původní. —

Nebylo radostí konec po celý den. Ráno pak se odebrala bývalá carevna do kláštera na poušť, by tam zbývající svoje dny na modlitbách trávila. Carevič Evstaf usedl však na trůn otcovský a vládl lidu svému ve svatém míru po bratrsku, Kristův věrný sbratřenec, a neskonale milován žehnal všemu lidu tou zářící svou pravicí, jíž se byl Spasitel někdy v ráji na okamžik dotekl a kterou takto posvětil na věky věků!

(»Mladý Čech« 1900.)

KRISTÍK.

BRETONSKÁ POHÁDKA.

Uprostřed velké štěpnice, bohaté na jabloně a slívy nad med sladké, stál dům rodičů Annaiky. Vyhlídka z oken jeho byla na šedý kostel vesnický, celý pozlacený žlutým lišejníkem. Kdykoli zvony kostelní se rozzvučely, kdykoli soulad jejich kovový se stápěl v zelený stín štěpnice, otevřely se dvéře domu, a mladá, sličná Annaik spěchala na zavolání posvátného hlaholu do božího chrámu. Slula Annaik nejen svou spanilostí daleko a široko, ale též svou pobožností. Annaik slýchala stále svou vlastní chválu, tu od rodičů, kteří ji, jediné své dítě, chovali jako oko v hlavě, tu od sousedů a družek svých, ba i od přespolních lidí, přicházejících k jejím rodičům, a nebylo tedy divu, že v prostotě své polodětské se měla za osobu dokonalou, a z toho zase plynulo, že jako dokonalá, nechybující, nesoudívala příliš shovívavě o hříchu a o vině svých bližních. Neměla Annaik v své samolásce ani tušení o skryté

pýše duševní, která v ní nepozorovaně klíčila a neměla tušení, jaký jed ta pýcha jest, a jak se snadně a zrádně v srdce nevinných vkrádá. U vědomí své neviny usínala Annaik blaženě každý večer ve své malé, tiché komůrce, na svém liliovém lůžku, a usínajíc vídala každý večer dobrého svého anděla v labutím rouše se zlatotřpytnýma křídloma a s očima podobnýma hvězdám. Jak krásně a tiše a slunně linuli její dnové — až k tomu osudnému, který se nenadále dostavil. —

Stalo se jednou, že šla Annaik v neděli na mši svatou a tu přisedla vedle ní Maharyta, dívka, o níž každý věděl, že je potřísněna hříchem. Byla před lety vyšla z rodné vísky do města do služby a vrátila se za čas domů s děckem, ale bez manžela. Od té doby pracovala těžce v polích, by sebe a své dítě uživila, byla tichá a skromná a mlčenlivá a chodila vždy s hlavou skloněnou, jako pod břemenem své viny. Maharyta sedla teď nedaleko Annaiky a povolujíc v tlačenici nátlaku, přiblížila se Annaice tak těsně, že se kolena jejich dotýkala. Annaika prudce sebou trhla, odtáhla svou sukni z dotyku a zakabonila se. Maharyta to viděla, ruměnec přelétl její bledou tvář, sklonila hlavu nízko, nízko, a dvě slzy jí z očí vypadly do klína. Annaika hleděla na ni nedojata jejím zahanbením a myslila: Chodí do kostela jako jiná! Modlí se! A Bůh přece ani nemůže takovému tvoru odpustiti! —

Nemohla se nevolí ani pořádně pomodlit v tom nemilém sousedství, a byla ráda, když mše se skončila, a když spěchala rovnou cestou domů. Tam ovšem brzy zapomněla na svoje pohoršení i na Maharytu samu.

Když večer usínala, neukázal se jí, jako jindy, dobrý její anděl, spala nepokojně. Chodila druhý den zamyšleně, doufala však, že zjev nebeský se večer zase dostaví. Ale anděl druhý večer zase nepřišel a ukázal se teprve třetí v bílé slávě své, avšak hvězdné jeho oči byly smutné. Annaik zvolala vyčítavě: »Kde meškal jsi tak dlouho, že jsem tě neviděla?«

»A neuvidíš mne už snad nikdy,« odpověděl anděl. Annaik se lekla. »Čím jsem tě urazila?« tázala se v úžasu.

Anděl odvětil jí smutně: »Urazila jsi Boha, ne mne. V srdci tvém není lásky. Co platna všechna ctnost, když ta největší, láska, chybí, ta duše ctností všech? Pomniž, co jsi sama sobě v neděli pověděla o Maharytě? Pravila jsi: Bůh ani nemůže odpustiti takový hřích! Nešťastná, což je na tobě milosrdenství božímu meze vykazovati? Víš jistě, že stojíš tak pevně a vysoko, že nikdy v úzkostech na to velké milosrdenství jeho volat nebudeš pro sebe?«

Annaik svěsila hlavu, ale jen proto, že se anděl hněval, k vůli svým slovům necítila kajicnosti. Co bylo jí do té hnusné Ma-

haryty? Nesměle tázala se anděla: »Co mám činiti, bych tě udobřila?«

»Provdáš se,« řekl anděl. Annaik se lekla. »Anděle boží!« vzkřikla, »nikdy nepozvedla jsem zraků na muže, ty to víš!«

»Vím,« odpověděl, »ale teď se pokoříš mému rozkazu. Zítra půjdeš na rozcestí, usedneš na stupeň pod kamenným křížem, a půjde-li některý muž kolem, ať je to kdokoli, řekneš mu: Člověče, nechceš mne za ženu?«

Po těchto slovech zmizel anděl, a Annaik, jako omráčena, usnula tvrdým snem.

Sotva se rozednívalo, šla Annaik s těžkým srdcem a umírajíc studem plniti rozkaz andělův. Doufala, že nepůjde nikdo kolem, a že její strach bude celým jejím trestem. Ale za chvíli slyšela kroky, srdce jí tlouklo prudce, zavřela oči a zvolala třesoucím se hlasem: »Člověče, stůj! Nechceš mne za ženu?«

Kolemjoucí muž se zastavil, překvapeně pohlédl na ni a zvolal: »Ty nestoudná! Dobře tě znám! Tys ta ctnostná Annaik, která tak horlivě na mši chodí! Povím nyní celému světu o tvém pokrytectví a nejdříve to povím dobrému našemu faráři, by věděl, co v tobě vězí!«

Annaik téměř omdlela. Seděla chvíli jako v mrákotě. Tu však ozvaly se opět kroky, viděla muže mladého, který se na ni díval

z daleka. Když přišel k ní, dodala si srdce a řekla tiše: »Člověče, nechceš mne za ženu?«

Byl to přespolní, neznal ji, měřil ji opovržlivým zrakem a pak odpověděl: »Poctivý muž, věru, takovou dívku beze studu za ženu nebéře.« A šel dále. Annaik si myslila: »Pykala jsem již dost za hřích své pýchy? Ó, zajisté! Třetí snad už nepřijde!« — Sotva to domyslila, viděla opilce, vrávorajícího po cestě. Annaik doufala, že jí ani neporozumí ten napilý mladý muž, a řekla tedy s větším klidem než dříve: »Člověče, nechceš mne za ženu?« — Opilec zaklel místo odpovědi a šel dále. Jak se Annaice ulehčilo! Ale běda! Opilý se zastavil náhle a vrátil se k ní.

Podíval se na ni a řekl: »Tebe asi nikdo nechce, že se tak nabízíš! Vede se ti jako mně. Mne také nikdo nechce, protože se rád napiju. To jsme snad pro sebe určeni? Nuž, ano, chci tě za ženu. Nabídla jsi se mně pod křížem, to je tedy slib slavný. Beru tě za ženu, vstaň a pojď!« —

Rodiče Annaičini neměli valně radost, když jim dcera jejich toho přivedla ženicha, ale poněvadž byli zvyklí ve všem jí vyhovovati, podrobili se i tentokráte její vůli, a Annaik slavila tedy druhý den svatbu a odstěhovala se se svým opilým manželem Guilvenem daleko za lesy do jeho obce,

Annaik doufala, že vlivem jejím se Guilven polepší, zmýlila se však, zůstal opilcem,

a mnoho a mnoho od něho snášela zla, ba přišlo tak daleko, že ji muž její někdy i zbil. Tu změnila se povaha její též, a změnila se značně k horšímu. Velké srdce stává se pod tíží neštěstí ještě větším, ale měkká mysl stává se ještě plošší a mnohdy i zlou. Snadno bývalo Annaice usmívati se a být laskavou, když celý svět se na ni usmíval a jí lichotil, ale jakmile přišla mračna, stala se i duše její mračnou. Nebyla už Annaik dobrou. Záviděla šťastnějším a pro stejně s ní nešťastné neměla citu. »Snáším já,« říkávala, »ať snášejí též.« Hleděla na sebe jako na osobu skleslou s pyšné výše závisti hodného postavení do prachu ponížení, a když muž její celý jejich majetek promarnil, snila tím vášnivěji a výlučně jen o zlatě a povýšení. Litovala sebe sama, nikoho jiného. Chytala se takřka křečovitě lidí bohatších, myslíc ve své ješitnosti, že ji to povyšuje, je-li s nimi ve styku, a čím dále tím více nenáviděla chudých, kteří na ni se dívali jako na sobě rovnou. Chtěla platit za více než oni, ať už bez podstaty, aspoň na oko! Chtěla pošetile holdu aspoň pro svou minulost. Když Bůh jí daroval děcko, nevítala svého syna jako útěchu, kabonila se na nové to břemeno, a to jediné, nač si vzpomněla, bylo, že tak se jí naskytla příležitost přiblížiti se ovdovělé dámě, vládnoucí nedaleko na pyšném zámku, kterou ob čas v kostele vídala, a která si jí, ubohé, ani nevšimla.

Řekla tedy svému muži: »Jdi a popros dámu v zámku, by byla kmotrou našemu synu. Kmotr může býti kdokoliv, bude každý rád, bude-li moci stát s tak vznešenou paní u křtitelnice.«

»Co trampot k vůli takovému zbytečnému tvoru!« naříkal muž, líný jít kus cesty pro kmotra. »Což musí být ten capart pokřtěn? A tak hned?« »Můj Ježíši!« zvolala žena, »což nevidíš, jak je sláb? Což kdyby zemřel beze křtu? Jdi, jdi rychle!« Guilven tedy šel, ač nerad. U samého lesa pod starým dubem uviděl starce. Vypadal dost chudobně, ale něco zvláštního na něm bylo, něco mu svítilo z očí, co Guilvena zarazilo, tak že vystřízlivěl, a bylo mu, jakoby stál před oltářem v kostele. »Kam spěcháš?« tázal se stařec vlídně.

»Žena moje mne posílá pro kmotru pro našeho rozence,« řekl Guilven a musel smeknout před starcem, nevěda proč.

»Kmotra jsi ještě nezamluvil,« řekl stařec, »nehledej žádného, budu jím já. Zítra až přijdeš s kmotrou a s dítětem do kostela, budu tam už na vás čekat.« Kam se poděl náhle stařec? Nebylo po něm stopy, když domluvil, ale všechny stromy zašuměly slavnostně, a Guilvenovi šel nějak mráz tělem. Utíkal do zámku.

Nešlo to tam s kmotrovstvím tak hladce jako na pokraji lesa. Dáma, pyšná a tak bez

8*

lásky jako sama Annaik, odvětila Guilvenovi na jeho prosbu s opovržlivým úsměvem:

»Co se to opovažuješ?« tázala se. »Já být kmotrou dítěti takového ničemy, jako jsi ty? Popros dole v kuchyni některou mou služku, bude-li chtít, dovolím, aby šla. Toť jediná milost, kterou ti prokážu.«

»Je to jeden čert,« řekl rozzlobeně a neuctivě Guilven a šel prosit služky. Ta, kterou v zámku pokládali za poslední, tvor prostý a zbožný, jediná přijala, a to s radostí, prosbu Guilvenovu a šla tedy druhý den s otcem a dítětem do kostela, kde stařec z lesa už, dle slibu svého, čekal. Při křtu dali dítěti jméno Kristík. Když vyšli z kostela, řekl Guilven: »Nyní pojďme do krčmy!«

»Ne,« řekl stařec, »jdi domů, otevři skříň a najdeš tam připravený hod. Ale pamatuj: neoddávej se ode dneška pití a s ženou svou buď laskav!«

»Ano, ano,« odpověděl Guilven mimoděk pokorně a šel s kmotrou a dítětem rovnou domů. Stařec, jako včera, zase zmizel.

Vešed do komnaty řekl Guilven laskavě své ženě: »Moje milá, co je ti libo? Bílého chleba? Sladkého vína? Paštiky?«

Annaik myslila, že se jí posmívá, ale otevřel skříň, a ejhle, byla tam hojnost všeho, co si hrdlo ráčilo! A od onoho dne, cokoli si Annaik nebo Guilven přáli, nalezli to ve skříni, ať jídlo, šatstvo nebo peníze! Tak byli tedy obratem ruky pojednou více než

zámožní. Nemohli svému štěstí ani věřit a ani se neodvážili určitě hádat, kdo tajůplný kmotr jejich dítěte asi byl. Guilven přestal pít a byl velice laskav s ženou svou, a tak se štěstí tedy na ně usmívalo jako zlaté červánky. —

Co nazývali štěstím, nebylo však to pravé štěstí, nemělo sídlo v srdcích jejich, byla to jen spokojenost s tím velkým dostatkem vezdejšího života. Annaik byla šťastna především tím, že stála zase vysoko, jak si myslila, že jí zase každý pochleboval a že už nemusela záviděti ani dámě na zámku. A tak se stalo, že se nedovedla ani z toho radovati, co ji mělo blažit nejvíce, neviděla a nechápala, jak nad obyčej dobré bylo její dítě a jak bylo nadáno darem ducha. Rostl Kristík jako růže a každý ho miloval a každý ho výše stavěl, než to činili vlastní jeho rodiče, kteří mu mnohé vyčítali, protože jej nepojímali. Nebylo na příklad a přede vším Annaice vhod, že Kristík svou kmotru, tu ubohou služku ze zámku, která ho navštěvovala a velkou lásku k němu jevila, tak něžně miloval. Pro Annaiku byla ta kmotra pouze trapnou vzpomínkou na ponížení a na dobu chudoby. Opovrhovala jí, styděla se za ni. Divívala se, co se Kristíkovi tak mnoho na té osobě líbí, co jej k ní vábí? Nevěděla, že ta opovržená chovala nevědomky v sobě poklad: srdce plné lásky! Pro Annaiku byla to služka a nic víc a ve-

třelkyně. Na tajůplného kmotra se v domě zapomínalo pro samé jeho zázračné dary — ale »na tu« nemohla Annaik zapomenout, zdála se jí věčně přítomná! —

Ubohá se vyhýbala konečně domu těch nevlídných lidí a byla spokojena, viděla-li ob čas Kristíka někde v polích nebo v lese. Chodil nyní už do školy do sousední obce a cesta tam vedla krásným hájem, kde stála stará kaple rozpadávající se už v trosky. V létě, když bylo krásně, scházívaly se tam ženy a dívky kolem z vesnic, aby v stínu toho malého chrámu předly, zpívaly tam písně a povídaly pohádky. Viděly-li jíti Kristíka kolem, volávaly ho, neboť milovaly to krotké, tiché dítě velice, a Kristík, jejž dobré, dojímavé slovo prostého lidu více k přemýšlení a rozjímání vedlo, než suchopar mrzutého učitele ve škole, rád se zastavil u přadlen a mnohdy překvapoval je svým hovorem. Mluvíval tak moudře a krásně, že jim bylo jako při kázání v kostele a divily se, kde se v Kristíku ta znalost ducha béře, a jaká to podivná záře z očí jeho plane.

Stávalo se, že Kristík mnohdy v takových rozmluvách na školu zapomněl, a když se to častěji opakovalo, došla konečně stížnost učitelova rodičů Kristíkových. Přišel tenkráte doprovázen svou kmotrou domů, chtěla se u Annaiky za Kristíka přimlouvati, ale zlý byl to den pro oba! Annaik vyhnala kmotru tvrdými slovy z domu a zakázala jí,

by se kdy opovážila s Kristíkem mluviti. Když se Kristík dal do pláče, vzali matka i otec metly a začali hocha nemilosrdně tlouci. Kristík se třásl pod ranami, ale nekřičel, podivný jakýsi duch se ho náhle zmocnil, vzpřímil se a nevěda ani sám, co mluví, pravil: »Můj otče, ty mě dnes ponižuješ — a přijde den, kdy budeš chtít v pokoře mi nohy umývat! A ty, matko moje, vezmeš roucho, bys mi stejně pokorně pak nohy utřela!

Rodiče přestali ho bít, vypadly jim metly z rukou samou zuřivostí, a od té doby nenáviděli Kristíka smrtelně.

Nenávist je strašný jed a způsobí pravé šílenství. Padne jako jiskra do našeho srdce, pálí, pálí doutnajíc, až náhle vyrazí v nesmírný, zhoubný požár. Neblazí rodiče nemohli se na Kristíka už ani mírně podívat, pohled jeho je dráždil a přáli si být zbaveni jeho přítomnosti. Přemýšleli, co s ním počít, a konečně zmátla je nenávist jejich tak hříšně, že podplatili štědře surového sluhu v domě, aby Kristíka vyvedl daleko do temného lesa a aby ho tam zabil. Pravili mu temně: »Přineseš-li nám srdce jeho na míse, zasypem tě zlatem!« — Sluha se podvolil, když ale byl s Kristíkem sám v tom temném lese, tak slavnostním jako kostel, kde ptáci tak sladce zpívali a vítr šeptal, a když Kristík svým nebesky čistým zrakem na něj pohlédl a nevinně se ho ptal: »Proč jsi tak

bledý, a proč oči tvoje tak divoce se na mne dívají? Ublížil jsem ti?« — tu zachvělo se srdce sluhovo lítostí a nebylo mu možno hocha zavraždit. Přivázal ho pouze ke stromu a pravil: »Nevrať se nikdy domů, budeš-li zachráněn! Rozkázali mi rodiče tvoji — bych tě zabil!« Pak uškrtil provazem psa, který z některé vesnice se k nim po cestě přidal, vyrval ubohému zvířeti srdce a přinesl je na míse v noci rodičům Kristíkovým. Vzal svou mzdu a odešel na vždy někam do ciziny. —

Kristík naříkal hlasem v šumící doubravě a dlouho volal, nikým neslyšen, o pomoc. Když už strachem zmíral, slyšel dunění kol nějakého povozu. Volal znova s jiskrou naděje, a Bohu díky! nevolal marně. Objevil se muž, díval se překvapeně na hocha, přeřízl provazy a vedl ho lesem na cestu, kde stál starodávný kočár, tažený dvěma muly. V kočáře seděl letitý mnich, byl to opat kláštera sv. Gildase, pohleděl soustrastně na hocha a kázal muži, který byl Kristíka vysvobodil, by ho posadil k němu. Ten muž byl jeho kočím, uposlechl a pak vylezl na kozlík a jeli. Vyptával se opat Kristíka, jak do lesa přišel, proč byl svázán, ale Kristík samým pláčem nemohl ani odpovídat, a bál se také prozradit své rodiče. Stmívalo se valně, a Kristík pláčem a únavou usnul. Probudil se teprve ráno na čistém a prostém loži v bílé klášterní komůrce. Mladý bratr

řeholní přinesl mu snídaní a vedl ho pak k opatovi. Z jeho komnaty bylo vidět z jednoho okna daleko na širou step, z druhého do staré zahrady a přes vrcholky stromů na vlnící se moře. Opat byl velice laskav a tázal se Kristíka, co by pro něj učiniti mohl a kam by ho měl poslati. Tu sepjal Kristík ruce, opuštěné jeho srdce zasténalo v něm, poklekl před opatem a prosil: »Nech mne, pane, zde a budu ti sloužit neunavně a věrně až do konce svého života za kousek suchého chleba a za laskavý pohled tvých očí! Nemám, kam jít a kam hlavy položit!«

Opat usmál se dojat a pravil: »Nuž, tedy zůstaň s námi, nemáš-li, kam se uchýlit. Ale sluhou naším nebudeš, nýbrž učněm, budeš-li toho hoden.«

Tak zůstal tedy Kristík v tom krásném, starém, tichém klášteře. A bylo mu tam blaze. Klášter byl vystavěn na břehu mořském, vysoko nad vodami čněl uprostřed velké zahrady, šedé, žulové skály, které ho nesly, nížily se ponenáhlu jako olbřímé schody dolů k šumící vodě, tříštící se o jejich mohutnou patu. Bílí ptáci vznášeli se celý den nad zelenými vodami, věnčenými sněhotřpytnou pěnou jako perlami, v korunách věkovitých stromů v zahradě hvízdali tak sladce kosi a klokotali tak touhyplně drozdi! Byl to svět svůj, tichý a krásný, ten starý klášter, ten útulek modlitby a zbožného zpěvu,

zbudovaný mezi nekonečným mořem a nekonečnou stepí, šířící se do mlh dálavy, stepí porostlou vřesem, žlutě kvetoucím trním a kapradinami, kde se téměř nikdy člověk neobjevil a kde v hluboké samotě velké, šedé balvany čněly, zbytky to pohanských dob, hroby a modloslužebné oltáře, do nichž mniši (a nyní též Kristík) rádi dlátem kříže ryli, aby ty dávné památníky bludné víry znamením spásy posvětili. Mniši toho chudého kláštera byli tiši, svatí, pracovití v neúrodných polích, která celým jejich jměním byla, a Kristík rostl mezi nimi, neslyše nikdy nevlídného slova. Byl jim nevýslovně vděčen. Rostl a zrál, a srdce jeho zůstalo dětské, ale svatě dětské. Ač tak mlád, byl ku podivu vážným. Věděl o vině svých rodičů, a cílem jeho života, ač to sám určitě nevěděl, bylo, dosáhnouti modlitbou svou a celým bytím svým vykoupení jich z velkého na něm spáchaného hříchu. Požíval mezi bratry nejen velké lásky, ale i vážnosti, ač o tom sám nevěděl v své skromnosti a v své plaché pokoře, s jakou úctou k němu pohlíželi. Když dosáhl jinošství, čekal s touhou a v nejistotě svolení opatova, by směl vstoupiti do jeho řádu. Sám neodvážil se o to prositi, cítil jen, že má povolání k životu duchovnímu. Jednoho dne kývl mu opat, by s ním šel do zahrady, a bylo cosi slavnostního ve výrazu jeho tváře. Kristík se zachvěl, něco mu pravilo, že nastal rozhodný okamžik v jeho

žití a čekal tedy, že opat jej potěší radostnou zprávou, že se smí státi řeholníkem.

Veliké bylo však jeho překvapení, když opat pravil: »Synu můj, měl jsem dnes sen — či vidění! Bylo mi kázáno, bych tě bezodkladně poslal na pouť do Říma. Seber se tedy a jdi ve jménu Páně na dalekou tu cestu.« Kristík sklonil hlavu, potlačil svoje zklamání a odpověděl: »Půjdu bez odkladu, kam mne posíláš, pane můj. Žehnej mi na cestu.« A toho dne ještě se vydal na pouť.

Šel dlouho a dlouho, neboť není cesta krátká z Bretaně do svatého města! Protloukal se jak možno bez peněz, ale Kristík byl trpělivý a zvláštních dobrodružství nepotkal a do žádných nebezpečí nepřišel. Jednoho dne viděl na silnici staršího mnicha, pyšně si vykračujícího, před nímž šel mladý jakýsi řeholník, jako by mu cestu připravoval a urovnával. Kristík pozdravil, starší kněz sotva děkoval, mladší však usmál se na něj vlídně. Kristík chtěl jíti mimo cestou svou, ale starší mnich pravil: »Kam se ubíráš, brachu?« »Do Říma,« odpověděl Kristík. »Já též,« řekl mnich, »jsem proboštem a mohl bych koňmo jet anebo v kočáře, jdu pěšky jen z pokory. Bude v Římě volba nového papeže, a to by beze mne dobře ani nešlo. Chceš-li, dovoluji ti, bys šel s námi. Totiž dovoluji ti, bys šel s mým soudruhem zde přede mnou, s mladým bratrem Ivonem, a můžeš mu pomáhat mě obsluhovat na noclehu a

na cestě.« Bratr Ivon hleděl tak vlídně a přátelsky na Kristíka, že milerád přijal návrh proboštův, myslil, že uleví bratrovi Ivonovi, neboť uhodl, že probošt nebyl milým spolupoutníkem. Přidal se tedy hned, a šli nyní spolu, Kristík a Ivon, před proboštem a uklízeli svými poutnickými holemi kameny s jeho cesty, aby o ně nohou nezavadil.

Když statečně několik hodin vykračovali, přišli do města, kde se právě konal pohřeb s velkou nádherou. Pochovávali dítě boháče, prvního v městě, a všecko plakalo s rodiči. Probošt utíral si oči též, vida smutek tolika bohatých lidí, z nejlepší zajisté společnosti. Zrak jeho zavadil o tvář Kristíkovu a zahlédl na ní podivný jakýsi úsměv. Rozzlobeně jal ho za rameno.

»Ty bezcitný!« zvolal, »ty se dovedeš usmívat, vida přece neštěstí těch blahorodých lidí?«

»Je mi líto jejich bolesti,« odvětil klidně Kristík, »ale jak bych se neusmíval, když vidím zachráněné tři duše?«

»Jak tomu rozumíš?« tázal se probošt.

»Vidím, jak srdce toho zemřelého, nevinného dítěte by byli nerozumně udusili v zlatě! Vidím, jak by ti rodičové sebe i svého syna byli hnali v záhubu! Lakotné jejich srdce, dotknuto dnes velkou bolestí, otvírá se lásce k bližnímu! Dítě jejich je vykoupilo smrtí svou, chvála budiž Hospodinu! . . . Proto jsem se usmíval.«

»Což máš prorocké vidiny, ty všetečný?« zlobil se probošt.

»Viděl jsem!« odvětil tiše Kristík, a oči jeho měly takovou zář, jakoby zíraly, kam zrak lidský nedozírá. Bratr Ivon to pozoroval a hleděl na Kristíka s láskou a obdivem. Probošt nepozoroval ničeho a plísnil mlčícího Kristíka chutě dále. —

Druhého dne k večeru přišli poutníci k velkému zámku, a proboštovi se zaleskly oči. »Ach,« pravil, »jaký to bude nocleh krásný, zde budeme zajisté skvěle pohostěni! Zaklepej na vrata, Ivone!«

»Nečiň tak,« řekl Kristík. »Ten zámek je určen zkáze ještě v tuto noc! Běda těm, kteří se tam v této chvíli rouhavě baví a hejřivě radují!«

»Blaboliš?« rozzlobil se mnich, když ale pohlédl na tu tak nesmírně vážnou tvář zbledlého Kristíka, zmocnil se ho neurčitý strach a šel tedy mlčky za ním dále. V blízkém lese uložili se na měkký mech a chystali se k odpočinku a spánku. Slyšeli zpěvy a hudbu ze zámku a též rouhavé výkřiky, které se z otevřených oken až do lesa nesly, a nemohli ani usnouti. Když odbila na věži dvanáctá, otevřela se náhle nebesa, strašný vyletěl z nich blesk, a rázem stál zámek v plamenech a lehl za krátko popelem, pochovávaje všechny hosty a vše co tam žilo a dýchalo do kouřícího se rumu. — Probošt zůstal jako kamenný sloup tak stát, jak byl

leknutím vyskočil, mezi tím co Ivon a Kristík poklekli a za duše nešťastných se pomodlili.

Když slunce vyšlo, dali se na cestu, nemluvili mnoho, pořáde museli myslit na tu strašnou noc, a probošt bez ustání přemítal o tom, je-li Kristík démonem nebo andělem.

Přišli zase do města, a tam opět se konal pohřeb. Ale tentokráte byl spíše veselý, lidé bavili se mezi sebou, mluvili o lhostejných věcech a nedbali hrubě chudobné rakve, v níž zemřelý ležel. Kristík však se náhle rozplakal. Vida ho, rozhorlil se probošt. »Ty činíš úmyslně vždy opak toho, co u jiných vidíš!« řekl Kristíkovi. »Co je ti do toho zesnulého žebráka, kteréhos nikdy neviděl?«

»Žil stranou a v tichosti,« odvětil Kristík, »srdce jeho bylo plno lásky, ale byl opuštěn po celý život. Vidím jej, jak umírá a jak sám sobě smutně praví: Ani jedna slza nebude za mne uroněna, Bože můj! . . . A hle, uhodl. Však ne, neuhodl! Ach, taková mě lítost schvacuje!« A Kristík zaplakal opět usedavě, a teklo více tedy slz za toho nebožtíka, než se byl kdy nadál. Probošt mrzutě mlčel, ale bratru Ivonu zvlhl bohatě zrak. »Kristíku,« řekl, »jak blahorosný je to lásky dar, ten tvůj!«

Minulo několik dnů a cesty ubývalo valně, a jednoho večera z daleka viděli poutníci konečně svaté město k nebi čníti. Vítali

je zbožně z daleka a za nedlouho dosáhli brány a sedli na chvíli, by odpočinuli. Šlo mnoho lidí kolem a nemluvilo se než o volbě nového papeže. Probošt byl zamyšlen a řekl náhle: »Kdo ví, nečeká-li římská tiara na mne?«

»Kdyby tak bylo,« řekl Kristík, »vzpomněl byste také na nás, svoje spolupoutníky, ve své vznešenosti?«

»Snad ano,« řekl probošt tak hrdě, jako by už na trůně seděl, »z tebe udělal bych snad svého vrátného!«

»Tak málo?« řekl bratr Ivon, »to já bych na místě vašem z Kristíka více udělal, byl by mým náměstkem!«

Probošt se opovržlivě usmál a řekl: »Byli byste druh druha hodni!«

Kristík a bratr Ivon usmáli se též, ale dobrosrdečně, a za chvíli šli všichni tři do města.

Ráno byl slavný průvod městem, kardinálové v purpuru, biskupové v zlatohlavu, šlechta v aksamítu, měšťané v tenkém sukně a nesmírný zástup lidu ze všech končin světa v cárech, všichni brali se ulicemi za slavnostního hlaholu zvonů. Každý měl voskovici v ruce. Církev byla tehdy ohrožena nebezpečím všelijakého druhu, a nový papež měl býti vyvolen zázračným způsobem, aby vůle nebes byla zjevna. Komu po tři dni za sebou v tom průvodu voskovice se sama sebou rozžehne, měl býti posazen na trůn

svatého Petra z vůle boží. — Naši poutníci šli též v tom slavném průvodu. Probošt měl svíci tak těžkou, že ji sotva unesl. Bratru Ivonu koupil z milosti také svíčku, ač věděl, že se mu jistě zázrakem nerozsvítí. V řadě s bratrem Ivonem šel dle zvyku Kristík. Neměl jediného haléře na svíčku, aby však nešel s prázdnou rukou on sám jediný, uřízl si někde lískový prut, oloupal ho, jak to jako dítě dělával, když si chtěl píšťalku urobit, a nesl tu svou lískovou hůlku tedy jak ti ostatní své voskovice. Hleděl kolem sebe a pozoroval, jak každý úzkostlivě se dívá na svou svíčku, nevyšlehne-li už z ní zázračně plamen, a jak ti lidé zapomínali tou horlivostí o svíčku modliti se k Bohu, jak to přece vyžaduje pouť. Bylo mu toho líto, zastyděl se za ně a zapomínaje na vše ostatní, modlil se vroucně za budoucího papeže. Pojednou povstal kolem něho křik a šum — ó dive a zázraku! Lísková jeho hůlka hořela jasným plamenem! Probošt se na něj vrhl zuřivě. »Lide! lide!« křičel, »nedej se klamat! Je to čaroděj! . . . Shasněte, shasněte jeho svíčku!« Foukal vší silou, až dechu pozbyl, a nastala taková tlačenice, až by byli ubohého Kristíka málem udusili. Jen pomocí bratra Ivona byl zachráněn. — Druhý den opakovalo se totéž, ale den třetí hořela lísková svíčka Kristíkova takovým nesmírným, vše oslňujícím jasem, že celé město osvítila, a padla taková zbožná hrůza na lid,

že se nikdo ani neodvážil déle pochybovat. Klekali kolem udiveného Kristíka a pozdravovali ho jako nového papeže!

Nesli jej do paláce, posadili jej na trůn, dali mu korunu na hlavu a pomalu se pak vytráceli v úctě z mramorové dvorany. Jen dva lidé ještě zbyli v jeho blízkosti: byl to probošt a bratr Ivon. Probošt poklonil se hluboce a řekl: »Svatý otče! Pamatuješ se na svého spolupoutníka? Jaké důstojnosti máš mě za hodna v své blízkosti?«

Papež pohleděl na něj vážně a řekl: »Chceš být mým vrátným?« Probošt sebou trhl a Kristík pravil: »Nemysli, že ti pýchu pýchou odplácím! Vzpomínám jen na tvou malou víru, na tvou nepokoru, na tvou nelásku — a proto mám tě za nehodna. Ne roucho pouze kněze dělá, ale duch. Až pochopíš, že býti knězem znamená býti obětníkem, obětníkem především sama sebe — vrať se ke mně! —«

Probošt vytratil se jako stín z dvorany. Tiše a sladce pravil nyní bratr Ivon: »Buď s Bohem Kristíku! Vzpomínej na mne ve své modlitbě!«

»Ty zůstaneš!« zvolal papež, »buď mým náměstkem!«

A objali se bratrsky.

Druhý den seděl nový papež v chrámu svatého Petra za zlatou záclonou, by vyzpovídal lidi, stávající pod těžkým břemenem hříchů, které kněz jim odpouštěti váhal.

Mnoho bylo těch neštastných, a srdce Kristíkovo krvácelo. Tu zahlédl starce a stařenu, ploužili se po kolenou k němu, každý z jedné strany, zdálo se, že umírají lítostí. Stařec doploužil se dříve a promluvil s pláčem: »Ustrň se nad námi, svatý otče! Není kněze, který by nám, mně i tam mé ženě, byl posud rozhřešení dal, tak strašný je společný náš hřích! Věz . . . Měli jsme syna, sličného, dobrého jak anděl a my . . . a my . . . jej usmrtili!« Padl tváří na dlažbu a stařena zaúpěla jako v umírání. Kristíkovi zastavil se tlukot srdce, poznal už dle hlasu svého otce, poznal též matku svou, ač utrpením byli tak nepoměrně sestárli! Nemohl promluviti dlouho, dlouho, konečně řekl: »Snad syn váš nezemřel. Bůh jest mocný a milosrdný. Nezoufejte. Přijďte zítra do mého paláce, hned ráno. Řeknu vám, čím odpuštění svého dosáhnete.«

Rodiče Kristíkovi vydali se hned ráno do papežského paláce se srdcem tlukoucím úzkostí, dostane-li se jim rozhřešení, a jakým těžkým pokáním svůj nesmírný zločin odčiní. Náměstek papežův je přijal vlídně, laskavě, vyptával se, odkud přišli a slyše, že z Bretaně, vítal je jako krajany, a když mu řekli, z které vesnice stařena, někdy krásná Annaik, pochází, zvolal: »Bože, vždyť je to i moje rodná ves! Nepamatuješ se na Maharytu, ubohou mou nebožku matku? Otce svého jsem nikdy neznal . . .« Tu bylo

Annaice, jakoby jí nůž do srdce vrazil! Náměstek papežův byl syn té Maharyty, na kterou se dívávala s takovým opovržením! Viděla se v kostele jako dívkou mladou, bezstarostnou, bez viny, viděla se, jak couvala tenkráte před dotykem té nešťastné Maharyty a jak sama sobě řekla, že Bůh ani nemůže takové viny odpouštěti . . . A teď! Teď stála zde pod nejtěžším břemenem hříchů a zoufale volala po tom smilování, jemuž někdy se opovažovala meze klásti ! . . . Srdce její se svíralo křečí nejbolestnější a zakryla si tvář. Zatím přinášeli sluhové teplou vodu, zlaté velké umyvadlo a kmentový ručník.

»Co to znamená?« ptal se Kristíkův otec bývalého bratra Ivona.

»Snad budete připuštěni papeži nohy mýti,« odpověděl Ivon.

V tom objevil se papež ve dveřích v svém bílém rouše, měkkém a prostém, v záři svých plavých vlasů, s jasem svých nebesky čistých očí. Annaik chopila se ručníku z kmentu a muž její zlatého umyvadla a nesměle přistoupili k svatému otci, sklopili hlavu a čekali v pokoře, by jim kynul, že smějí nohy jeho umýt. Papež vzal však zlaté umyvadlo starci z ruky a ženě jeho ručník, kynul jim, by sedli, poklekl a mlčky umyl jim, udiveným a žasnoucím, sám nohy. Nedovedli promluviti, hleděli na něho jako mlhou v největším zmatku, ale papež, stále ještě před nimi na kolenou, pozvedl k nim

9*

svoje krásné, něžné, jasné oči, tonoucí v slzách a řekl hlasem lahodným jak ptačí zpěv a chvějícím se jako listí břízy: »Což mě nepoznáváte? Jsem Kristík, syn váš, jejž jste usmrtiti chtěli!« . . .

Otevřel jim náruč svou a téměř bez vědomi, překonáni štěstím a lítostí, padli mu oba se slabým výkřikem na srdce — a v tom okamžení zvěděla konečně Annaik, nejen že slitování boží jest bez mezí — ale zvěděla teď konečně též, co láska znamená! — —

Dívčí Svět 1900.

BÍLÁ HOLUBICE.

Z ANGLICKÉHO MARIE EDGEWORTHOVÉ.

Tento překlad zařazujeme sem proto, že veškeré tyto práce určil autor pro mládež.

Nepatrný městys Sommerville v Irsku dosáhl za posledních let libého a utěšeného pohledu. Pan Sommerville, majetník městyse tohoto, muž nad míru pořádný a přičinlivý, hleděl všemožně, aby i u pachtýřů svých lásku k pořádku a čistotnosti vzbudil a tak první základ k jejich rodinnému štěstí položil. Lidumil tento vynakládal vše, aby jen bezúhonní a přičinliví lidé v sousedství jeho se usazovali. K cíli tomu dal vystavěti celou řadu úhledných, břidlicí pokrytých domků, jež nejlepším nájemníkům přepustiti chtěl.

Pan Sommerville měl ovšem své zvláštní náhledy o tom, koho by nejlepším nájemníkem nazval. Již nyní smíme říci, že mu nešlo nikdy o to, aby domky své za cenu co možná nejvyšší odbyl a proto se několikráte stalo ku všeobecnému podivení všech, kdo o tom slyšeli, že návrhy, jinak velmi příznivé zamítnul.

Mezi takové nájemníky náležel také jakýs pan Kox, majetník pivnice, muž, kterýž

se mezi sousedy svými ne právě výborné pověsti těšil.

»Očekával jsem s jistotou,« pravil kdys panu Sommervillovi, »že za cenu tak značnou, kterouž jsem vám nabídl, obdržím v nájem dům vedle lékárníka. Bylot to přec patnáct guineí,*) jež jsem podával, a ráčil jste ho přepustiti jinému za třináct guineí!«

»Ano, tak jsem učinil,« odpověděl pan Sommerville klidně.

»Rád bych věděl, pane, co já neb moje rodina k vaší nelibosti zavinila? Věru, není pána v celém Irsku, jemuž bych tak radostně sloužil, jako vám. Šelt bych pro vás třeba až do Korku při nejmenším pokynutí vašem!«

»Jsem přátelství vašemu velmi povděčen, pane Koxe, než nemám v Korku ničeho k vyřízení,« odvětil pan Sommerville chladně.

»Nepřeji si ničeho, než abych vypátral člověka, jenž mne v očích vašich tak očernil, abych se mu dle zásluhy odměniti mohl.«

»Nikdo vás neočernil, pane Koxe, avšak nemáte-li náchylnosti k nesmírnému pití, očerňuje vás rudý nos váš, — a nejste-li rváčem, tedy vás pomlouvá opuchlé vaše oko a raněné čelo!«

---

*) Guinea, anglický peníz, platí u porovnání s našimi penězi asi 10 zl. 70½ kr. První guinee začaly se raziti r. 1671 ze zlata z pobřeží Guinejského v střední Africe, odkudž se jich pojmenování odvozuje.

»Rváč? Já že jsem rváčem, pane? Vyzvu každého na deset mil v okolí, kdo by cos podobného dokázati chtěl, a jsem ochoten zápasiti s každým, kdo by se opovážil cos takového o mně tvrditi. Chci s ním zápasiti zde, v tu chvíli, před vámi, pane, jen ať vystoupí a co muž se dostaví.«

Pan Kox vzal na se vyzývající postavu hotového rváče; vida ale, že pan Sommerville výhrůžky jeho jen s úsměvem poslouchal a že někteří okolostojící se smíchem ukazovali na způsob, jímž mírumilovnost svou osvědčiti chtěl, změnil ihned chování své a počal se brániti proti obžalobě druhé.

»Co se pití týče, pane, to zvláště lživé jest. Déle půl roku nedotknul jsem se ni jediné kapky, vyjma jednou, tenkráte, kdy jsem s Jemmy M'Doole-em pobyl, toho samého večera, kdy jsem se na neštěstí setkal s vámi vraceje se z výročního trhu v Ballinagrishu domů.«

Pan Sommerville neodpovídal a odvrátil se, aby si prohlédl okno obloukové v pěkném, novém hostinci, jež právě sklenář zasklíval.

»Prosím, pane Sommerville,« počal opět Kox rozprávku, »doslýchám, že nový hostinec dosud není pronajmut, račtež-li se ještě pamatovati, slíbil jste mi, o hromnicích právě tomu rok, že hostinec tento přepustíte mně!«

»Nemožno!« zvolal pan Sommerville, »v té době neměl jsem ještě pomyšlení na stavbu hostince!«

»Prosím za odpuštění, pane, račtež si jen vzpomenouti, bylo to na konci oné bažinaté louky u přítomnosti Thady O' Connora, kdy jste mi slib ten učinil — já však pro něj upustím rád, pane, a přepustím hostinec třeba jemu.«

»Já mu ale svůj hostinec nepronajmu, buďte ubezpečen,« pravil pan Sommerville pevně, »a nikdy jsem také cos podobného neslibоval. Ano, nemínil jsem nikdy přepustit hostinec tento vám.«

»Tedy ani tento hostinec neračte mi pronajmouti?«

»Ne! Byl jste ihned s celou řadou lží pohotově, takových nájemníků si nepřeji.«

»Nuže s Bohem, pane, nemám co bych dále řekl. Bůh vás opatruj, pane Sommerville,« pravil pan Kox, odcházeje a vtiskna si klobouk hluboko přes čelo mumlal cosi o pomstě.

Druhého dne přišel pan Sommerville se svou rodinou, hned z rána, aby si nový hostinec prohlédli. Jsa toho mínění, že všecko již v pořádku nalezne, byl velmi překvapen, když mu tesař přišel vstříc, — oznamuje s truchlivou tváří, že přes noc kdos pět tabulí v obloukovém okně rozbil.

»Aha,« pravil pan Sommerville, »možná, že to učinil pan Kox, aby se mi pomstil, že jsem nabídnutí jeho zamítnul.« Ano i mnozí ze sousedů, kteří znali zlomyslnou povahu pana Koxe, mínili, že se tomu velmi podobá

i že to nepochybně jeden z jeho nekalých kousků.

Tu však vystoupil as dvanáctiletý hošík a pravil: »Nemiluji věru pana Koxe, poněvadž mne jednou ve svém opilství nemilosrdně zbil, ale přes to nemohu trpěti, aby byl křivě obžalován. Pan Kox nemohl nikterak této noci okno roztlouci, neboť byl šest mil odtud vzdálen u svého strýce a nevrátil se dosud, tedy myslím, že o věci té ani neví.«

Panu Sommervillovi líbila se poctivá prostota hochova nad míru, a vida, že díval se žádostivě na pěkné schody nového hostince, tázal se ho, zda chtěl by si prohlédnouti nový dům.

»Ó zajisté, pane,« pravil hoch, »přál bych si jíti po schodech těchto, abych se dověděl, kam as vedou.«

»Vzhůru tedy!« smál se pan Sommerville, a hoch nedal se dvakráte pobízeti. Chodil z pokoje do pokoje, obdivuje se všeliké úpravě nového domu.

Posléze došel až do komnat podkrovních, kdež ho polekal třepetavý šumot. Poohlédna se spatřil krásnou, bílou holubici, kteráž příchodem jeho vyplašena, kolem v pokoji poletujíc, konečně otevřenými dveřmi na schody vyletěla.

Tesař rozmlouvaje zde s panem Sommervillem, ustál s výkladem svým a hnal se za ustrašenou holubicí, jíž za krátko sku-

tečně chytil a k panu Sommervillovi přinesl, řka: »Zde ji máme, toť ona, kteráž spáchala veškerou škodu na našem okně obloukovém, jeť to táž bezbožná bílá holubice, kteráž před týdnem i kostelní okna rozbila; ale nyní ji máme, a neujde nám již, useknu jí hlavu, jak toho zasluhuje, a sice hned.«

»Stůjte, ó stůjte! Neusekejte jí hlavy, ona ničeho nezavinila,« křičel hoch vyběhší v náramném kvapu z pokoje. »Já sám roztloukl jsem okna vaše, pane,« pravil, přiblíživ se až k panu Sommervillovi, »tímto míčem jsem je roztloukl, ačkoliv nebyl jsem si toho vědom po tuto chvíli, ubezpečuji vás, pane — jinak byl bych se dříve již k tomu přiznal. Neubližujte jí tedy,« pokračoval hoch, obrátiv se k tesaři, jenž dosud holubici v ruce držel.

»Ne, ne,« pravil pan Sommerville, »holubice nebude na hrdle trestána, aniž tebe trestati budu, dobrý hochu můj, žes okno rozbil. Tvoje upřímná a poctivá tvář ručí mi za pravdu slov tvých, ačkoli ti dosud náležitě nerozumím. Jak ti bylo lze okno nevědomky roztlouci, a kterak jsi se mohl o tom nyní teprv dověděti?«

»Pane,« pravil polekaný hoch, »kdybyste chtěl dobrotivě sem nahoru vejíti, ukázal bych vám, kterak jsem právě nyní příhodu tuto vypátral.«

Pan Sommerville kráčel za chlapcem do podkrovního pokoje a tento vedl jej až

k roztlučenému oknu, odkud byla vyhlídka na prázdnou prostoru za domem, kdež si děti ze sousedství hrávaly.

»Hráli jsme zde včera míčem,« počal vypráváti hoch, »a jeden z chlapců vyzval mne, abych k jistému, na zdi vyznačenému místu hodil, ale když jsem byl vskutku tak učinil, popíral to soudruh můj, žádaje za vydání míče, jako pokuty za prohru. Jelikož jsem mu však nepovolil, počal se mnou o míč zápasiti. Nevěda, kterak bych se nespravedlivého chlapce zbavil a míč si zachoval, vyhodil jsem jej vysoko do povětří, očekávaje s jistotou, že jej před domem opět naleznu. Hledal jsem později ovšem na těch místech, ale nadarmo. Teprv dnes, přijda do této jizby, uzřel jsem míč svůj zde na hoblovačkách pod roztlučeným oknem. Z toho patrno, že pachatelem škody byl jsem jedině já a nevinná holubice vletěla do pokoje teprv, kdy bylo již okno roztlučeno. Hle, zde viděti dosud několik bílých pírek jejích na ostrých hranách rozbitého skla.«

»Ano,« doložil tesař, »v dolením pokoji nachází se taktéž mnoho takových pírek na rozbitém okně obloukovém, a toto aspoň nerozbil nikdo jiný, nežli prožluklá tato holubice.«

»Možná, ale ona by se do vnitř nebyla dostala, kdybych byl toto malé okno nerozbil,« odmlouval chlapec horlivě. »Vydělávám denně sixpence i zapravím vám, pane,

milerád všelikou způsobenou škodu. Holubice tato náleží chudé sousedce a dobré přítelkyni mých rodičů, ona ji velice miluje a nepřipustím tudíž, abyste ji zabili ani za dvojnásob těchto peněz.«

»Vezmi si holubici, poctivý, velikomyslný hochu,« pravil pan Sommerville, »a odnes ji ku své sousedce. Odpouštím jí k vůli tobě všechnu škodu. Vyřiď to přítelkyni svých rodičů. Dám okna spraviti sám a ty spoř peníze své pro sebe.«

»Toho neučinil ještě nikdy,« pravil tesař, »mnoho zajisté sixpenců vydělá, ale ani půl penny nepřijde do jeho kapsy, každý halíř odevzdá rodičům. Blaze jim, že mají tak zdárné dítě.«

»A mnohem blaženější on, že má otce takového a tak hodnou matku!« volal hoch. »Tenkrát, kdy ještě byly zámožní, užíval jsem všeho, čeho lze bylo dosáhnouti penězi a láskou jejich, ano i nyní ještě, ačkoliv schudli, platili by za mne do školy, kdybych to připustil. Nyní musím však již odejíti do krámku a všímati si obchodu. Dobrý den, pane, děkuji vám srdečně za dobrotivost vaši,« pravil panu Sommervillovi odcházeje.

»Kde bydlí tento hošík a kdo jsou jeho rodičové?« tázal se pan Sommerville. »Nebydlí dozajista zde, jinak byl bych již o nich slyšel.«

»Přistěhovali se nedávno teprv,« pravil tesař. »Žili dříve na statcích rady O' Don-

nela, prohospodařili však, neboť vzali pacht společně s mužem, kterýž odevzdav se špatné společnosti promrhal vše, co měl, a nemohl pak nájemné statkáři zaplatit. Ubozí lidé byli nuceni zaplatiti svůj i jeho podíl a to je přivedlo skoro na mizinu. Museli statek pustit a zařídili si v městysi malý krámek se zbožím, jež koupili za zbytek peněz po prodeji dobytka a všelikých zásob. Každý jim přeje, doufám, že velmi dobře pochodí. Hoch tento jest v obchodu velmi obratný i ačkoli praví, že jen sixpence denně vydělá, zná se ve psaní velmi dobře a na stáří své náramně rychle a dobře počítati umí. Povede se mu ve světě zajisté dobře, neboť se vyhýbá zlým společnostem a co ho znám, nebyl ni dvé stop zvýší, neslyšel jsem, že by byl selhal.«

»Toť opravdu jsou vlastnosti výborné,« pravil pan Sommerville, »a již dle dnešního počínání mohu souditi, že jest chvály vaší úplně hoden.«

Malý Brian O' Neill, tak se totiž hoch jmenoval, zalíbil se panu Sommervilleovi, jenž si ihned umínil, že bude důkladněji pátrati po rodičích jeho a shledá-li je býti tak, jak mu je tesař vylíčil, že jim pomocí svou přispěje.

Mezi tím doběhl Brian k chudé sousedce, aby jí vysvobozenou holubici odevzdal, a vyprávěl vše, co se s ní událo.

»Poněvadž jsi jí život zachoval,« řekla žena vyslechnouc jej, »tedy ti ji daruji.«

Brian poděkovav se uctivě, odnesl holubici domů a bedlivě ji ošetřoval. Denně nasypal trochu ovsa na čistém místečku ve dvoře a vedle postavil vždy čerstvé vody v malém šálečku. Za krátko zdomácněla tu holubička tak, že se volně po dvoře i po kuchyni procházela a s domácím psíkem z jedné misky jídala.

Brian byl také velmi pilný čtenář. Když u večer zavřel krám, bavil se vždy čtením knih, jež mu dřívější jeho učitel laskavě půjčoval.

Mezi jinými přinesl si kdys malou knihu, obsahující popsání rozličných ptáků. Rychle prohlížel ji, zda v ní i o holubicích cos obsaženo, a k veliké radosti své shledal skutečně úplné popsání a celý dějepis svého miláčka.

»Jak vidím, Briane, nebylo učení tvé ve škole marné, pozoruji, že miluješ knihu také, když učitel za tebou nestojí, aby tě ku čtení pobízel,« pravil jednou otec vešedší do světnice a pozoruje synka svého pilně čtoucího.

»Díky tobě, milý otče,« pravil Brian, »žes mne tomu dal učiti. V této knize nalezl jsem zvláštní prostředek k nabytí jmění a pevně doufám, že si způsobem tímto pomůžeme. Chtěl-li bys se jen málo zdržeti, hned ti to sdělím.«

Pan O' Neill, spíše aby synkovi vyhověl, nežli že by si byl pomoci jakés vydatné sliboval, posadil se rychle a Brian vyprávěl, co

byl právě o holubicích četl, kteréž i dosti daleko psaní donášely, a připojil konečně: »Vím, že i moje holubička to dovede a počnu cvičení svá s ní hned zítra. Lidé platí mnohdy poslům mnoho peněz a žádný hoch tak rychle nedoběhne, ba ani žádný kůň není tak rychlý jako pták, a proto bude zajisté holubička má nejlepším poslem a budu velmi dobře placen.«

»Ó zajisté, můj milý,« pravil otec usmívaje se, »přeji, abys ze své holubice udělal nejlepšího posla v celém Irsku, ale žádám tě snažně, abys nezanedbal obchod náš pro svou holubici; neboť se domnívám, že spíše obchodem se uživíme, nežli výdělkem tvého posla.«

Prve již slyšeli jsme z úst tesařových, že Brian bedliv byl malého obchodu rodičů svých a tudíž netřeba dokazovati, že i na dále povinnosti své svědomitě plnil. Jen prázdných hodin svých na místě jiné zábavy užil ku cvičení milé holubičky a oddal se tomu s takovou trpělivostí, že svěřenka jeho v krátké době znamenitý pokrok učinila. Když byl již dobrým výsledkem jist, nabídl se otci svému, že po své holubičce odešle mu zprávu, zač prodává se libra hověziny na trhu v Ballisvagrishu, kamž se právě ubíral bera holubičku s sebou.

»Holubice bude zde mnohem dříve, nežli já, milý otče, přiletí oknem do kuchyně a spustí se na trnož u stolu. Tu třeba jen,

abys jí odvázal pod levým křídlem malinký lísteček, a dozvíš se cenu hověziny.«

Holubice přinesla vskutku poselství své šťastně a Brian měl veliké potěšení, že se první jeho pokus tak dobře zdařil. Od té doby dostával od blízkých sousedů rozličná poselství pro svou holubici a za nedlouho rozšířila se pověst její i mezi navtěvovateli týdenních a výročních trhů v Sommervillu a mnozí přáli si, aby též tak rychlého posla měli, jenž by tržní ceny z míst cizích domů jim přinášel.

Na jednom z výročních trhů, právě tou dobou, kdy Brianova holubice pro zvláštní umění své všeobecně jest slavena, sešlo se také několik mužů, již se zabývali odvážlivým a trestuhodným řemeslem loupežnickým.

Ti zasedli do pivnice známého nám pana Koxe, aby se o nové zločiny uradili.

Všecko bylo již co nejlépe zosnováno, jediné o to šlo ještě, aby se bez všelikého povyku v určitý čas na místě ustanoveném sešli.

»K tomu třeba spolehlivého a rychlého posla,« pravil jeden z přísedících, jenž zdál se býti hlavou ohavné této společnosti.

Synek páně Koxův, mladík asi devatenáctiletý, jenž byl vřelým účastníkem porady nekalých těchto lidí, vzpomněl si ihned na bílou holubici Brianovu a nabídl se, že mladého O' Neilla získá, aby mu poslici svou na několik dní pronajal. Poněvadž byla spo-

lehlivost holubice všechněm známa, požádali mladého Koxe, aby se ihned k Brianovi odebral a věc tu s ním vyjednal. Ač byl Brian povždy velmi ochoten, mohl-li poselstvím holubičky své něčeho vydělati, nechtěl přece na žádný způsob svěřiti poslici svou jinému, a tak se stalo, že navzdor skvělým slibům mladého nešlechetníka zůstal na svém a odepřel mu zcela krátce a určitě žádost jeho.

»Nedáš-li ji dobrovolně, tedy ti ji vezmu tajně,« pomyslil mladý Kox odcházeje s nepořízenou, a vskutku zmizela holubice po málo dnech.

Brian ji marně hledal, poptávaje se u všech sousedů, ano došel i k panu Koxovi. Ten se ovšem zapřísáhal, že o ničem neví, ale byla to přísaha křivá, neboť byl skutečně on sám holubici jednou odpoledne na dvoře O' Neillově ukradl.

Když byl soudruhům svým oznámil, že se holubice v rukou jeho nalézá, radovali se velmi; neboť očekávali s jistotou, že jim poslice tak rychlá a spolehlivá při řemesle jejich nemálo prospěje.

Ó ti krátkozrací! Právě to, co k zatajení ohavného předsevzetí jejich sloužiti mělo, bylo původem, že ještě v čas vyzrazeni jsou, aby vzali odplaty zasloužené!

Po mnoho dní krmil mladý Kox ukradenou holubici a ošetřoval ji všemožně, aby jen na předešlý domov svůj zapomněla. Ko-

10·

nečně, když se domníval, že úplně přivykla, dopravil ji do Ballinagrishu, kdež vůdce ohavných spiklenců těchto bydlel. I zde ošetřována jest pečlivě po celý týden a ochočila se tak, že nejen po světnici, nýbrž i ve dvoře a na ulici volně procházeti se mohla. Jsouc takto zcela na svobodě vracela se vždy zase do svého hnízdečka. To potvrdilo loupežníky v domnění, že na dřívějšího pána svého úplně zapomněla, i že jí každé poselství svěřiti mohou. Proto odevzdána jest opět mladému Koxovi, jenž vypátrati měl příznivou dobu k vykonání loupeže.

Vhodná příležitost nedala na se dlouho čekat; neboť již třetího dne vyšel si mladý Kox za město, aby z domu strýce svého vyslal holubici s poselstvím do Ballinagrishu.

Holubice skutečně odletěla směrem k místu určenému a mladý Kox s potěšením vrátil se domů ubezpečen, že zpráva jeho na patřičné místo se dostane.

V době, kdy nešlechetný Kox holubici pustil, nacházel se Brian O' Neill v kuchyni u matky své, přinášeje drobné dříví k topení.

V tom zaslechl lehounké klepání na okno a ohlédna se spatřil holubičku svou, ana byla právě na okno sletěla, a do skla klubajíc znamení dávala, aby ji vpustili. Radostně překvapen spěchal Brian, otevřel rychle okno a holubice slétla jako obyčejně na trnož u stolku.

»Matinko, matinko,« volal blažený hošík, »má holubička opět se vrátila, ó, dovol mi, prosím, abych ji směl ukázati otci.«

V tom pozdvihla holubice křídla a Brian spatřil malý, špinavý lístek, jejž ihned sňal a přicházejícímu otci doručil. Tento rozbaliv papírek, shledal písmo velmi nečitelné obsahu následujícího:

»Dnes nám štěstí přeje, pan Sommerville odjede ještě před večerem, a jak z jistého pramene vím, vrátí se teprv zejtra v poledne. Vše jest připraveno i doufám, že se nám to podaří. Očekáváme také Tebe. Holubici chovej do zejtřka.

Tvůj věrný
M. Kox.«

Jakmile byl otec lístek dočetl, zvolal Brian: »Ach tatínku, donesu toto psaní ihned k panu Sommervillovi, neboť, rozuměl-li jsem dobře, chtějí jej zlí lidé dnešní noci okrásti.«

»Ano, tak tomu i já rozumím,« pravil pan O' Neill a pokázav synovi, aby holubici do klece uzavřel, odebral se s Brianem bez meškání k panu Sommervillovi.

Sotva že vstoupili do domu, shledali vskutku, že se pan Sommerville na cestu chystá.

Vejdouce k němu byli velmi laskavě přijati, a když mu pan O' Neill psaníčko doručil a zároveň i sdělil, kterak se jim do rukou dostalo, propustil je pan Sommerville

velmi přátelsky, žádaje, aby nikomu o tom neříkali a holubici prozatím pečlivě ukryli. Sám pak taktéž nikomu se o ničem nezmínil a jakoby se nic nebylo přihodilo, odjel ještě před večerem z domu. Dlouho se ovšem nezdržel, neboť sotva že se bylo setmělo, vrátil se s dvěma strážníky a činili ihned všemožné přípravy, aby co možná všichni účastníci loupeže schytáni byli.

Jak v lístku svém byl Kox naznačil, dostavili se padouchové všichni až na jediného, jemuž měla holubice pozvání donésti. Všichni pak jsou ještě této noci dodáni do krajského vězení, kamž hned příštím dnem přiveden jest i poslední spoluvinník, jehož jméno i obydlí mladší Kox soudcům oznámiti musel.

Pan Sommerville pozval pana O' Neilla i syna jeho; děkuje jim za prokázanou službu tak důležitou vypočítal deset lesklých guineí na stůl a pošoupnuv je ku Brianovi pravil:

»Slyšeli jste, tuším, že vypsána jest cena deseti guineí na vypátrání John Mac Dermonda, jednoho z těch, již byli včera zatknuti.«

»Pane,« odvětil Brian, »nevěděl jsem o tom ničeho, aniž jsem vám lístek proto nepřinesl, abych došel jakés odměny; nýbrž proto jen, že mi tak učiniti kázala poctivost a za to nechci vzíti platu.«

»Dobře, synu můj,« přisvědčoval pan O' Neill.

»Děkujeme vám, pane, račtež schovati své peníze, jestiť to mzda krve a takové přijmouti nechceme.«

»Pochopuji dobře smýšlení vaše, drazí přátelé, i znám činiti rozdílu mezi podlými vyzvědači a zmužilými, poctivými lidmi.«

»Co se toho týče, pane, jsme i při chudobě své lidé poctiví.«

»Ó ano,« pravil pan Sommerville, »jsem přesvědčen, že byste jimi zůstali i tenkráte, kdybyste zbohatli.«

»Chtěl bys, šlechetný hochu,« pokračoval pan Sommerville po malé přestávce, »chtěl bys mi svěřiti holubici svou na několik dní?«

»Ó s radostí, pane,« odvětil Brian a přinesl miláčka svého, jakmile se bylo setmělo.

Za několik dní přišel pan Sommerville do domu O' Neillova, aby jej i synka vzal s sebou do nového hostince svého. Když byli až k novému domu přišli, zastavil se pan Sommerville naproti velikému obloukovému oknu, nad nímž právě byl známý náš tesař připevnil nový štít dosud plátnem zastřený.

»Buď tak laskav,« pravil pan Sommerville Brianovi, »pošoupni štít v pravo, zdá se mi, že neví dosti rovně.«

»Tak, teď, tuším, visí zcela rovně! Nyní odhrň ještě plátno, nechť shlédneme nový štít.«

Brian sňal pozorně pokryvku a tu objevil se krásný štít s bílou holubicí, pod kterouž velkým písmem stálo jméno »O' Neill«.

»Dej pozor, aby nespadl,« pokračoval pan Sommerville, pozoruje radostné překvapení Brianovo.

»Pojď dolů, abys otci svému přál štěstí k nastoupení hostince; neboť jest ode dneška majetníkem domu tohoto, jenž se má nazývati »hostinec u bílé holubice«. A obrátiv se k panu O' Neillovi pravil:

»I já blahořečím vám, pane, že máte tak zdárného synka.«

Největším štěstím pro rodiče jsou zdárné dítky!

Dobré děti velký statek,
zlé pak děti v domě zmatek.

(Komenský 1865.)

OBSAH.

